

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta mezinárodních vztahů

Katedra obchodního podnikání a komerčních komunikací

Akulturacy Syřanů v Evropě a její ekonomický dopad: případová studie
Švédského království a Německé spolkové republiky

Diplomová práce

Autor: Celestýna Houdková, BA

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Kamila Matysová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Akulturace Syřanů v Evropě a její ekonomický dopad: případová studie Švédského království a Německé spolkové republiky*“ vypracovala samostatně a s použitím literatury a podkladových materiálů uvedených v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla velmi poděkovat Mgr. Ing. Kamile Matysové, Ph.D. za vedení diplomové práce a podnětné rady, které mi pomohly zorientovat se v problematice a téma hodnotně uchopit. Zvláštní poděkování patří také respondentům kvalitativních rozhovorů, Ing. Janě Samadové a nejmenovanému expertovi na Blízký Východ. V neposlední řadě bych ráda poděkovala Bc. Petru Křovinovi za podporu při studiu i při psaní práce a za velmi přínosné postřehy.

Obsah

1. Teoretická východiska.....	9
1.1. Teorie migrace	10
1.1.1. Ravensteinovy zákony	16
1.1.2. Push-Pull teorie	18
1.1.3. Gravitační model	20
1.1.4. Neoklasická teorie migrace	21
1.1.5. Nová ekonomie pracovní migrace	26
1.1.6. Základní ukazatele migrace	27
1.2. Akulturace.....	29
1.2.1. Akulturační skupiny a akulturační strategie	31
1.2.1. Psychologické aspekty akulturačního procesu	33
2. Vývoj migrační a azylové politiky Evropské Unie a současná legislativa EU	36
3. Válka v Sýrii a migrační krize.....	40
4. Syrská kultura.....	45
4.1. Profil syrských migrantů.....	47
5. Spolková republika Německo	49
5.1. Migrační politika.....	50
5.2. Akulturační strategie	54
5.3. Socioekonomické náklady migrační krize	58
6. Švédské království.....	64
6.1. Migrační politika.....	65
6.2. Akulturační strategie	68
6.3. Socioekonomické náklady migrační krize	71
7. Analýza výsledků výzkumu a srovnání švédského a německého prostředí	74
8. Závěr.....	77
9. Seznam literatury.....	79
10. Seznam příloh	1
11. Přílohy	2

Seznam zkratek

BAMF	Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Federální úřad pro migraci a uprchlíky)
CEAS	Common European Asylum System (Společný evropský azylový systém)
CPI	Consumer Price Index (Index spotřebitelských cen)
CRRF	Comprehensive Refugee Response Framework (Komplexní rámec pro reakci na uprchlickou krizi)
EASO	European Asylum Support Office (Evropská podpůrná kancelář pro azyl)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská Unie
Euratom	Evropské společenství pro atomovou energii
GMR	Gross Migration Rate (Obrat stěhování)
IGCR	Intergovernmental Committee on Refugees (Mezivládní výbor pro uprchlíky)
IMR	In-migration Rate (Hrubá míra imigrace)
IRO	International Refugee Organization (Mezinárodní organizace pro uprchlíky)
MER	Migration Effectiveness Ratio (Index migračního salda)
NDR	Německá demokratická republika
NMR	Nett Migration Rate (Migrační saldo)
OMR	Out-migration Rate (Hrubá míra emigrace)
OSN	Organizace spojených národů
PES	Public Employment Service (program zaměstnanosti ve veřejné sféře)
PTSP	Post-traumatická stresová porucha
SHAEF	The Supreme Headquarters, Allied Expeditionary Force (Vrchní velitelství spojeneckých expedičních sil)
SAR	Syrská arabská republika
SRN	Spolková republika Německo
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Typologie přesídlených osob.....	11
Tabulka 2: Teorie migrace napříč disciplínami.....	14
Tabulka 3: Modelování a dopady chování migrantů.....	15
Tabulka 4: Určení typu migrace dle push-pull faktorů.....	19
Tabulka 5: Přesídlení obyvatelstva SAR v návaznosti na konflikty v oblasti.....	42
Tabulka 6: Push a pull faktory nucené migrace	44
Tabulka 7: Kulturní diferenciál Sýrie a zemí EU	57

Seznam schémat

Schéma 1: Kategorizace migrace dle Demutha.....	13
Schéma 2: Push a pull faktory v původní a cílové destinaci	19
Schéma 3: Základní zákon migrace.....	22
Schéma 4: Korelace inter-regionální migrace a nabídky práce.....	23
Schéma 5: Typy akulturačních strategií	33
Schéma 6: Psychologie imigrace dle Berryho.....	34
Schéma 7: Cesta od příčin migrace po získání azylu	39
Schéma 8: Schéma azylového řízení v Německu.....	52
Schéma 9: Průběh azylového řízení ve Švédsku	68

Seznam grafů

Graf 1: Parametry syrské kultury dle typologie G. Hofstedeho	46
Graf 2: Objem imigrace Syřanů do Německa	50
Graf 3: Poměr syrských imigrantů na celkovém počtu imigrantů, Německo	51
Graf 4: Srovnání SAR a SRN dle G. Hofstedeho.....	55
Graf 5: Grafické zobrazení hodnoty kulturního diferenciálu Sýrie a států EU	58
Graf 6: Pravděpodobnost zaměstnání a vzdělání syrských uprchlíků v Německu.....	62
Graf 7: CPI Německo 2000-2019.....	63
Graf 8: CPI, Německo 01/2015-03/2016.....	64
Graf 9: Objem imigrace Syřanů do Švédska	66
Graf 10: Poměr syrských imigrantů na celkovém počtu imigrantů, Švédsko	67
Graf 11: Srovnání Syrské arabské republiky a Švédského království dle G. Hofstedeho...	70
Graf 12: Pravděpodobnost zaměstnání uprchlíka vzhledem k počtu let strávených ve Švédsku.....	71
Graf 13: CPI, Švédsko 2000-2019.....	73
Graf 14: CPI, Švédsko 01/2015-03/2016	73

Úvod

Migrace je multidimenzionálním fenoménem. Lze na ni pohlížet jak v návaznosti na různé vědní obory, tak z pohledu subjektů, které jsou různou měrou zainteresovány v jejím průběhu. Jak uvádějí ve svých výzkumech shodně Schierup (2006) a Henig (2007), migraci nelze kvalitně zkoumat bez plurality výchozích mezioborových faktorů, které jsou zohledněny. Za nejběžnější lze považovat syntézu ekonomické a sociální sféry, což lze pozorovat například na výzkumu Dustmanna (2017). Brettell a Hollifield (2000) ale rozšiřují spektrum těchto dvou základních disciplín o antropologii, právo, historii, právní vědu a demografii.

Základní teorie migrace, které v rané fázi rozvíjeli autoři Ravenstein (1885;1889) a Petersen (1958) zabývající se základními hybateli migrace jsou v obecné rovině platné dodnes. Ověření jejich platnosti na modelu nucené migrace však zkoumala jen malá část akademické obce. Autoři Schierup (2006) a Castles (2011, 2013) dále obohacují literaturu o kontext lidských práv. Soudobé teorie prezentují rovněž Borjas (1985;1987) a Massey *et al.* (1993, 1994), kteří sdružují teorii migrace s kulturním podtextem na příkladu imigrace do Spojených států amerických. Demuth (2000), Henig (2007), Gladišová a Stojanov (2011), Barcus a Halfacree (2017) a další ukotvují koncepty kategorizace a definice migrace.

V současné době dochází k teoretickému i empirickému zkoumání a rozvoji migračních teorií mimo jiné v návaznosti na události Arabského jara z roku 2010, které významně změnilo vývoj v oblasti Severní Afriky a Blízkého východu z hlediska politického, demografického i ekonomického a návazně i v Evropě.

Výzkum syrské migrace provádí Tumen (2016) na prostředí Turecka, které je nejvýznamnější cílovou zemí v oblasti. Skokový nárůst přistěhovalců zkoumá spolu s indexem spotřebitelských cen a formuluje hypotézu inverzního vztahu mezi objemem migrace a CPI. Tumenova hypotéza poklesu CPI, a tedy nárůstu kupní síly obyvatel a celkového blahobytu bude zkoumána na prostředí Švédského království a Německé spolkové republiky, které jsou nejvýznamnějšími příjemci Syřanů v Evropě.

Dalším polem analýzy bude kulturní aspekt začleňování Syřanů a proces akulturace v evropském prostředí jak z pohledu hostitelské země, tak z pohledu žadatele o azyl případně

uprchlíka. Výzkumy potvrzují, že samotný proces a míra s jakou hostitelská země dbá na začlenění do společnosti je určující pro budoucí ekonomickou aktivitu přistěhovalce.

Celý proces doplňuje historický kontext migrační krize i vývoje migrační politiky EU, jelikož oba tyto faktory jsou nezbytné pro poučeného zkoumání a utvoření závěrů. Cílem je stanovení vlivu kultury na volbu cílové země za přispění akulturačního procesu a akulturačních strategií států, určení vazby mezi ekonomickou výhodností přijetí migranta nebo jeho deportací pouze na základě racionálního ekonomického uvažování a v neposlední řadě potvrzení či vyvrácení Tumenovy teze negativní korelace CPI a objemu migrace.

1. Teoretická východiska

Pro terminologii teorie migrace jsou zásadní práce Petersena „*General Typology of Migration*“, ve které formuluje strukturu migrace a zdůrazňuje nemožnost jasného rozlišení stejně tak jako Štica (2014). Demuth je protipólem prací Petersena a výzkumníků z jeho formulací vycházejících, neboť zcela odmítá nejasnost rozdělení a formuluje danou strukturu pro dělení migrace.

Teorie migrace jsou rozvíjeny v rámci různých typů ekonomik a aplikovány na různé teorie o regulaci trhu práce či sociálního aparátu. Chen and Choi (1994) dávají neoklasický makroekonomický přístup do kontextu optimálního nastavení regulace trhu malé otevřené ekonomiky ve Východní Asii a Latinské Americe s nadbytkem pracovní síly a dokonalou kapitálovou mobilitou.

Borjas (1985) rozvíjí teorii o kontext asimilace imigrantů a vlivu země jejich původu v tomto procesu. Výzkum ukazuje spojitost mezi mzdou a asimilací ve Spojených státech Amerických, nicméně popírá myšlenku, významnosti tohoto vztahu. Jinými slovy neztotožňuje se s myšlenkou, že příjmy imigrantů rostou v USA rapidně v závislosti na jejich asimilaci. Přestože uznává existenci schopností specifických pro cílovou zemi při jejich získání se zvyšuje příjem přistěhovalců, zdůrazňuje nutnost zohlednění mimo jiné dvou omezeně zjištělných faktorů ovlivňujících klíčové proměnné. Prvním je znovunavrácení do místa původu. Tento jev se vyskytuje až ve 30 % přistěhovalců. Nezohlednění tohoto jevu má za předpokladu, že v zemi zůstávají pouze ti úspěšní, následek přecenění vlivu specifických schopností. Druhým je nezohlednění „kvality“ imigrantů ve smyslu jejich vzdělání a předchozí vybavenosti kapitálem v době příchodu v souvislosti

s právní úpravou. Při vyšších nákladech peněžních či jiných budou migrovat pouze „kvalitnější“ obyvatelé čímž opět ovlivní významnost specifických schopností, které snadněji získají z důvodu jejich počáteční vybavenosti. Borjas (1987) navazuje výzkumem 41 zemí (viz. Příloha 3), které tvořily 90% imigrace do Spojených států Amerických mezi lety 1951 a 1980. Poukazuje na souvislost mezi zemí původu a výší mezd (Borjas, 1991). Obdobně Robert J. LaLonde a Robert H. Topel téhož roku navazují se studií amerického prostředí. Ve shodě s Borjasem (1985,1987) popisují průběh začlenění, ale nikoli z hlediska země původu nýbrž rasy a pokles mezd nově příchozích imigrantů. Přestože asimilace uprchlíků a dorovnání kvalifikace původních obyvatel probíhá mnohem rychleji, než jak je tomu u ekonomických migrantů, LaLonde a Topel uvádějí období 10 let po které proces „dohánění“ probíhá. I přesto hodnotí dopad na ekonomiku jako minimální.

Tumen (2016) se jako jeden z mála věnuje přímo ekonomickému vlivu příchodu Syrských uprchlíků do země, konkrétně do Turecka. Sleduje dopad imigrační vlny na zaměstnanost místních obyvatel, mzdy a Index spotřebitelských cen, CPI. Dochází k závěru, že s příchodem migrantů CPI klesá.

1.1. Teorie migrace

Migrace zaujímá dominantní postavení zejména ve výzkumu populační geografie. Popisuje změnu bydliště oproti obvyklému místu pobytu, přičemž tato změna je zpravidla permanentní povahy (Schierup *et al.*, 2006). Přesné vymezení sousloví „permanentní povaha“ zdroje neuvádějí, nicméně OSN vymezuje dobu, po kterou musí být osoba v zahraničí, aby začala být považována za migranta na jeden rok. Pro pobyt v rozmezí tří měsíců a jednoho roku, je dotyčný označován jako krátkodobý migrant (Štica 2014). Akademická obec převážně dělí migraci na dobrovolnou a nucenou (Demuth, 2000; Schierup *et al.*, 2006; Castles, 2011; Janků, 2016), nicméně další rozměr přidává dělení z hlediska překročení či nepřekročení hranic státu. Barcus a Halfacree (2017) shodně s Henigem (2007) dělí migraci na intra-nacionální (též interní) v rámci daného státu či federace a migraci mezinárodní, která popisuje přechod mezi státy. Toto rozdělení respektuje i kategorizace přesídlených osob v kontextu politické terminologie (viz. Tabulka 1), podle které intra-nacionální přesídlení probíhá buď dobrovolně v případě vnitřních migrantů či nuceně v případě tzv. vnitřních vysídlců (Janků, 2016).

Dle Leeho (1966) se jedná o migraci jako takovou ať už je jakékoli povahy z hlediska dobrovolnosti či například z hlediska vzdálenosti.

Tabulka 1: Typologie přesídlených osob

	Dobrovolná	Nucená
V rámci daného státu	Vnitřní migrant, dojíždějící za prací	Vnitřní vysídlenec (internally displaced person)
Přes hranice daného státu	Migrant Imigrant Emigrant Nelegální imigrant Imigrant bez dokladů Ekonomický migrant	Žadatel o azyl Uprchlík
	Transmigrant	
		Falešný uprchlík

(Janků 2016, p.17)

Je třeba odlišovat pojmy migrace a uprchlictví, resp. migrant a uprchlík. Přestože v obou případech se jedná o přesídlení osoby, do definice uprchlíka, kterou používá OSN a která je akceptována napříč státy včetně členských států EU, většina migrantů nespadá (viz. Kapitola 2).

Uprchlictví jako takové lze datovat do 20. století, přesněji konce první světové války. Přestože byl azyl poskytován mnohem dříve, uprchlictví potažmo označení uprchlík se ve smyslu zásahu jak do sféry právní, tak socioekonomické, pojí až s poválečným obdobím. (Malkki, 1995).

Je zřejmé, že oblast azylové a migrační politiky nabývá v dnešním kontextu, zejména kvůli ozbrojeným konfliktům, zcela jiných rozměrů. Zároveň je ale velmi těžké odlišit „pravé“ uprchlíky a ekonomické migranty (United Nations, 2005). Petersen (1958), z jehož práce s názvem „*Obecná typologie migrace*“ čerpali jeho nástupci, již v roce 1957 představil na

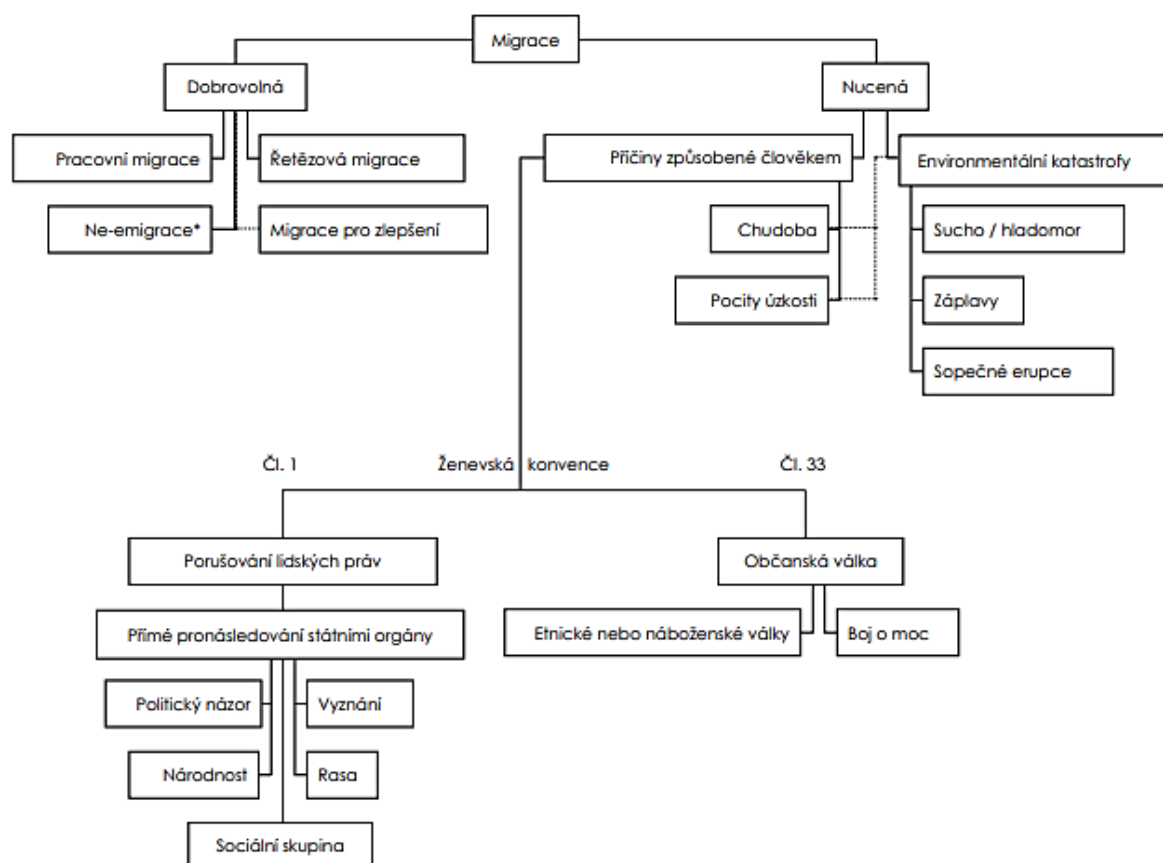
meziročním zasedání American Sociological Association¹ typologii obdobné struktury jako Janků, Demuth či Barcus a Halfacree na základě práce z roku 1925 publikované Henrym Pratt Fairchildem. Petersen zdůrazňuje rozlišení dvou stupňů nucené migrace dle míry její „závažnosti“. Používá termíny „impelled migration“ neboli podněcovaná migrace a „forced migration“- nucená migrace. Tyto dvě formy mohou stanovovat linii mezi migrací a uprchlictvím. V prvním případě je rozhodnutí, zda migrovat do jisté míry stále v moci dané osoby. Oproti tomu v případě nucené migrace, tak jak ji Petersen definuje, tuto moc dotýčný nemá. Jako příklad uvádí nacistické Německo mezi lety 1933-1945. V prvních pěti letech se projevovalo „podněcování“ židů k emigraci v podobě řady zákonů přijatých za účelem utlačování jejich práv a svobod. Zejména od roku 1938 jim pak byla moc nad jejich rozhodnutím, zda emigrovat, odepřena přijetím zákonů zakotvujících jejich nucené přesídlení ve formě deportací. Účel nuceného vysídlování v obou jeho formách lze dle Petersena spatřovat buď ve „zbavení se“ daného obyvatelstva anebo jeho využití jakožto pracovní síly. Štica (2014) ve shodě s Petersenem argumentuje pro nemožnost pouhého rozdělení migrace na dobrovolnou a nucenou. Oproti Petersenovi zahrnuje etickou rovinu, která v jeho náhledu znemožňuje jasnou kategorizaci naopak, každá migrace zahrnuje jak možnost volby, tak určitou míru nátlaku. Není možné jednoznačně označovat za ekonomické migranty ty, kdo se stěhují z důvodu závažné ekonomické a sociální situace a stejně nelze nazývat veškerou migraci za práci migraci dobrovolnou. Hranice jsou v tomto směru prostupné, a ne vždy zcela jasné (Štica, 2014; Janků, 2016). Tyto myšlenky jsou tedy v přímém rozporu s náhledem Demutha (2000), který migraci výslovně kategorizuje (viz. Schéma 1).

Demuth (2000) hovoří o dobrovolných migrantech jako o osobách, které dojíždějí za prací, za zlepšením podmínek, řetězových migrantech či jako o „non-immigrants“, tedy „nepřistěhovalcích“, přičemž faktické překročení státních hranic neuvažuje (Viz Schéma č.1). Pojem nepřistěhovalců zahrnuje všechny osoby, které přesídlují z důvodu studijních či pracovních pobytů a z dlouhodobého hlediska není jejich usídlení na daném místě permanentní.

¹ American Sociological Association je nezisková organizace se sídlem ve Washington DC založená v roce 1905 sdružující více než 13tisíc odborníků z oboru sociologie (ASA 2012).

V návaznosti na základní myšlenku Janků (2016) a Barcuse and Halfacree (2017) by tedy do kategorie intra-nacionální dobrovolné migrace mohli spadat také přesídlující dle definice Demutha (2000).

Schéma 1: Kategorizace migrace dle Demutha

(Převzato z Demuth 2000, p.10)

Teoretický základ migrace a jejího zkoumání můžeme rovněž považovat za multidimenzionální z hlediska oborů, do kterých zasahuje a které se jejím výzkumem zabývají. Brettell and Hollifield (2011) popisují sedm základních oblastí v rámci nichž je migrace zkoumána (viz. Tabulka č.2).

Tabulka 2: Teorie migrace napříč disciplínami

Disciplína	Výzkumná otázka	Úroveň analýzy	Dominantní teorie	Hypotéza
Antropologie	Jak migrace ovlivňuje kulturní změny a etnickou identitu?	Jednotlivci, domácnosti, skupiny	Relativistická, strukturalistická, transnacionální	Provázanost jednotlivců a skupin pomáhá udržovat kulturní diverzitu
Demografie	Jak migrace ovlivňuje změny populace?	Větší měřítko, populace	Racionální	Imigrace zvyšuje porodnost.
Ekonomie	Co vysvětluje sklony k migraci a její dopady?	Mikroekonomický pohled, jedinci	Racionální – analýza nákladů a přínosů ² , push-pull ³	Začlenění závisí na lidském kapitálu imigrantů.
Historie	Jak chápeme zkušenosti imigrantů?	Menší měřítko, jedinci, skupiny	Testování hypotéz	N/A
Politická věda	Proč mají státy problém kontrolovat migraci?	Velké měřítko, politické a mezinárodní systémy	Institucionální a racionální	Státy jsou většinou v zasetí proimigračních zájmů.
Právo	Jakým způsobem právo ovlivňuje migraci?	Velké i malé měřítko	Institucionální a racionální	Práva vytváří strukturu, která pobízí k migraci.
Sociologie	Jak je vysvětlováno začlenění imigrantů?	Velké měřítko, etnické skupiny a sociální vrstvy	Strukturální, Funkcionální	Začlenění imigrantů je závislé na sociálním kapitálu.

(Brettell and Hollifield, 2000, s.11)

Jednotlivé disciplíny se promítají do studia migrace jako celku. Nelze zpravidla dojít k závěru s vypovídající hodnotou, aniž by bylo zohledněno více proměnných z různých oborů, a tudíž je výzkum migrace zpravidla syntézou výzkumných otázek z různých oborů (Schierup *et al.*, 2006; Henig, 2007).

Stejně tak jako kladení výzkumných otázek s přihlédnutím k různým oborům, tak i modelování chování migrantů a jeho dopady bude vesměs dáno kombinací proměnných z různých disciplín (viz tabulka 3).

² Tzv. Cost-benefit analýza

³ Ve smyslu push a pull teorie v kontextu migrace (viz. Kapitola 1.1.2) nikoli v kontextu firemních komunikačních strategií, kde popisují distribuci informace ke spotřebiteli za užití mezičlánku či bez něj (Machková, 2015).

Tabulka 3: Modelování a dopady chování migrantů

Disciplína	Závislé proměnné	Nezávislé proměnné
Antropologie	Chování migrantů (emigrace, integrace)	Sociální a kulturní kontext (na nadnárodní úrovni)
Demografie	Dynamika populace (distribuce, úrovně, počet obyvatel)	Způsob, jakým chování migrantů ovlivňuje populaci (např. porodnost)
Ekonomie	Chování migrantů a jeho ekonomický dopad (imigrace a začlenění)	Mzdy, poptávka, nabídka, lidský kapitál, poměr faktorů
Historie	Zkušenosti migrantů	Sociální či historický kontext
Politická věda	Politika (restriktivní či inkluzivní), výstupy (kontrola a integrace)	Instituce, práva, zájmy stran
Právo	Právní, politické, sociální a ekonomické zacházení s migranty	Právo a zákony
Sociologie	Chování migrantů (imigrace, integrace)	Sítě, enklávy, sociální kapitál

(Brettell and Hollifield, 2000, s.19)

Současné „trendy“ migrace jsou udávány zejména šesti hlavními hybateli. Řadí se mezi ně globalizace migrace, která zapříčiňuje, že pro populaci je snazší migrovat z důvodu standardizace procesů a větší otevřenosti. Zároveň zpětně dochází migrací ke globalizaci z důvodu mísení kultur, s čímž souvisí i větší diverzita migračních cest, která může negativně dopadat na možnost monitorování migrace a zamezování snahám o nelegální praktiky. Můžeme sledovat i diverzitu z hlediska důvodů migrace obyvatel téže země či oblasti. Pokud se nejedná o mimořádné příčiny, jsou důvody migrace velmi různorodé s čímž se pojí také odklon od schématu tradičně emigračních a tradičně imigračních zemí. Tento model zemí dělících se na emigrační a imigrační byl poměrně stabilní koncem 20.století (viz. Příloha 1). Nyní bilance států v tomto ohledu prochází značnými změnami. Do migrace se více zapojují ženy, což nebylo v minulém století běžné ani v rámci pracovních programů v Německu či ve Francii. Celé téma se dynamicky rozvíjí a s tím i reakce společnosti na migraci. Se zájmem společnosti roste i zájem politických subjektů. Migrace se stala

významným tématem například i pro politické strany a hnutí napříč Evropou. Možná i z tohoto důvodu hovoří Castles o dnešní době jako o „věku migrace“ (Castles *et al.*, 2013).

Teoretické vymezení ze socioekonomického hlediska popisuje 5 hlavních teorií: teorie Ernsta Georga Ravensteina, Push-Pull teorie, Gravitační model, Neoklasická teorie migrace a Nová ekonomie pracovní migrace, o kterých pojednávají následující podkapitoly.

1.1.1. Ravensteinovy zákony

Ernst Georg Ravenstein⁴ začal zkoumat migraci koncem 19. století jako jeden z prvních vědců. Výsledkem jeho výzkumu byly práce, které přestože nepodaly ucelený pohled na příčiny a dopady migrace, podnítily nespočet navazujících článků a prací. Ravenstein (1889) prezentuje v rámci publikace „The Laws of Migration“⁵ několik zákonitostí, kterými se migrace řídí. Tyto zákonitosti lze popsat následujícími tezemi:

- 1) Migrace a vzdálenost
 - a. Většina migrantů se bude přemisťovat pouze na krátké vzdálenosti. Počet migrantů se bude snižovat vzdalováním se od počátečního bodu
 - b. Migranti podstupující delší cestu se budou usídlivat ve velkých městských centrech průmyslu a obchodu
- 2) Migrace v krocích
 - a. Kontinuální stěhování obyvatel v „migračních tocích“ namířených směrem k velkým městům vyústí v usídlení těchto migrantů na území měst
 - b. Stěhování obyvatel do měst má za následek vysídlování rurálních oblastí. Na tyto „prázdná“ místa se stěhují obyvatelé ještě odlehlejších míst, což vytváří řetězovou reakci
- 3) Tok migrace
 - a. Každý migrační tok automaticky vyvolá současně opačný migrační tok. Dochází ke vzájemné kompenzaci.
- 4) Sklon k migraci městského a venkovského obyvatelstva

⁴⁴ E.G. Ravenstein (*1834-1913) byl britský geograf německého původu. Angažoval se v Royal Geographical Society (Tobler, 1995).

⁵ Angl. Zákony migrace

- a. Migrace venkovského obyvatelstva je čtenějším případem než migrace obyvatel měst
- 5) Dominance žen mezi migranty na krátké vzdálenosti
- 6) Technologie a migrace
 - a. Technologický pokrok vedl k navýšení počtu migrujících
- 7) Dominance ekonomických důvodů k migraci
 - a. Neúnosné daňové zatížení, utlačující zákony, prostředí
 - b. Majorita migrantů se bude přesouvat pouze na krátké vzdálenosti

(Ravenstein, 1885; Ravenstein, 1889, pp.285–288; Lee, 1966, p.48)

Ravenstein získával data ze Spojených států amerických a Velké Británie. Navzdory velkým vzdálenostem, kterým imigranti čelí zejména v případě USA, jeho teze včetně 1) a) (viz. výše) se jeví jako platné. Ravenstein tak dal základ tvrzení o inverzním vztahu objemu migrace a vzdálenosti. Následkem tohoto postoje je logické vyvození, že při zachování inverzního vztahu počtu migrujících a vzdálenosti, by na velmi velké vzdálenosti nemigroval de facto nikdo. Ravenstein (1885) předchází těmto závěrům formulací migračních fází či kroků⁶, kdy se daná celková vzdálenost dělí na několik krátkých cest a ve své podstatě se tedy nejedná o jeden přesun.

Mimo jiné z důvodu častější migrace obyvatel rurálních oblastí se mohou venkovské oblasti vylidňovat ve prospěch větších měst (viz. teze č.2) b)). Vliv přirozeného přírůstku je následně v rámci složení obyvatelstva zanedbatelný. V genderovém rozlišení v rámci migrace Ravenstein (1889) udává, že ženy migrují na kratší vzdálenosti častěji než muži a zároveň ženy z měst dominují mezi ženami migrujícími na velké vzdálenosti. V obou případech to lze považovat za logické, a to z důvodu historického – při následování partnera po sňatku, či při větších vzdálenostech v návaznosti na větší ambice těchto žen.

V některých ohledech lze považovat Ravensteinovy teze za velmi zastaralé. Předně z důvodu technologického pokroku, který značně snižuje náročnost překonávání velkých vzdáleností a stejně tak i navázání sociálního kontaktu. I přesto lze říci, že jsou stále ve

⁶ Angl. „Migration steps“

velké míře platné, což potvrzují i současní vědci z oboru jako například Toušek *et al.* (2008) v knize Ekonomická a sociální geografie.

1.1.2. Push-Pull teorie

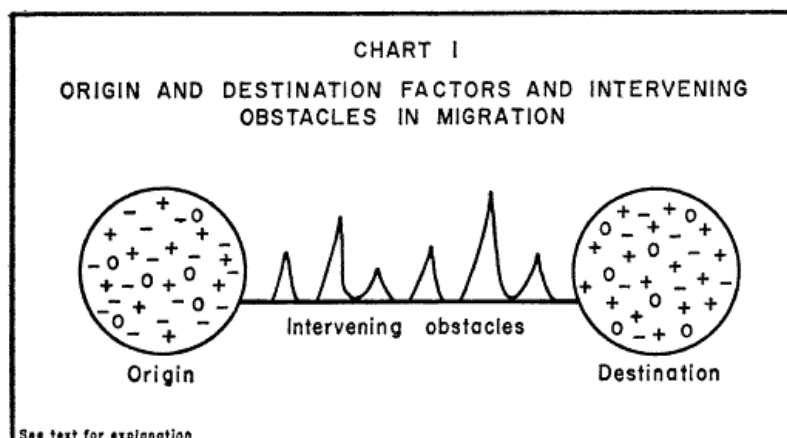
Push-pull teorie která byla poprvé rozpracována v šedesátých letech 20. století Donaldem J. Bogueem, uvažuje faktory, které ovlivňují, zda budou obyvatelé migrovat.

Everett S. Lee (1966) rozšířil zkoumání Bogueho z počátku šedesátých let a ustanovil push a pull faktory, které mimo jiné hrají klíčovou roli také při rozhodování a volbě destinace. Teorie formuluje rozdělení faktorů na push faktory, tedy ty, které dokáží obyvatele z důvodu jejich negativního působení motivovat k přesídlení do jiné oblasti či státu a pull faktory, které naopak obyvatele „lákají“ do nového „bydliště“. Pouze působení push faktorů nemusí být určující pro rozhodnutí k emigraci. Pull faktory rovněž mohou ovlivňovat, zda se dotyčný k emigraci rozhodne.

Podle Leeho (1966) lze mezi push faktory zařadit kupříkladu velkou nezaměstnanost, špatnou zdravotní péči, diskriminaci, znečištění, přírodní katastrofy, hladomor, sucho, špatné možnosti v oblasti bydlení, málo jiných příležitostí a v neposlední řadě válku. Push faktory mohou ale spočívat rovněž v jazykové bariéře a mnoha dalších. Pull faktory, též faktory tahu jsou oproti tomu pozitivními pobídkami pro dotyčného. Zastřešují například lepší podmínky obecně – životní i pracovní, politickou a náboženskou svobodu (která může být v zemi původu odepřena), dostupnější zdravotní péči, lepší vzdělání, bezpečnost, rodinné vazby či atraktivní podnebí.

Lee (1966) formuluje vztah, kdy jsou push a pull faktory přítomny v původní i cílové destinaci. Mezi nimi je řada překážek, které přesídlení znesnadňují či mu brání (viz. Schéma 2.)

Schéma 2: Push a pull faktory v původní a cílové destinaci

(Lee 1966, p.50)

V návaznosti na Leea určuje Demuth (2000) typy migrantů v závislosti na push a pull faktorech, podle kterých se rozhodnou migrovat (viz. Tabulka 4).

Většina migrujících je v posledních letech ovlivňována zejména faktory reflektujícími lidský blahobyt, čímž se řadí do skupiny ekonomických migrantů. Nelze opomenout ani migraci z důvodů politických v návaznosti na velké množství nepokojů v arabských zemích (Palát, 2014).

Tabulka 4: Určení typu migrace dle push-pull faktorů

Push faktor domácí země	„Faktor tahu“ cílové země	Typ migrace
Nízká nabídka práce, nízké mzdy, nevyhovující pracovní podmínky	Více pracovních příležitostí, Vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky	Pracovní
Upadající životní standard, Chudoba	Sociální stabilita, blahobyt	Ekonomická
Nedostačující kvalifikace, pracovní umístění v zahraničí	Speciální podmínky a kvalifikace v oblasti studia a výzkumu	Nepravá imigrace
Rodinné vazby, separace	Shledání se s rodinou	Řetězová migrace

(Demuth, 2000, p.11, upraveno autorkou)

Různý náhled na důležitost push a pull faktorů existuje i mezi akademiky. Lze to sledovat na příkladu migrace Švédů koncem 19. a počátkem 20. století. Mezitím co D.S. Tomas

(1941) označuje za hlavní motivátor push faktor ve formě špatných ekonomických podmínek ve Švédsku, Wilkinson (1967) udává jako hlavní důvod migrace pull faktor nabídky práce na trhu USA. Třetí pohled formuluje Quigley (1972) názorem, že oba faktory působí se stejnou významností (Quigley 1972; Oberg 1995).

Henig (2007) zdůrazňuje výkladovou hodnotu Push-pull teorie navzdory její omezené přesnosti, která je způsobena zjednodušením vztahu mezi faktory na příčinu a následek bez uvážení přidružených faktů a proměnných.

1.1.3. Gravitační model

Již Ravensteinovy zákony koncem devatenáctého století formulují inverzní vztah mezi vzdáleností, kterou migranti musí překonat do cílové destinace a počtem migrujících. Je-li dán tento fakt do kontextu s Push-Pull teorií, jejímž zakladatelem byl Donald Bogue a průkopníkem Everett Lee, lze získat gravitační model, který oba poznatky dává do souvislosti.

Podle J.E. Taylora je migrace mezi dvěma zeměmi přímo úměrná push a pull faktorům a nepřímo úměrná vzdálenosti mezi destinacemi:

$$M_{ij} = \frac{f(R_i, A_j)}{g(D_{ij})}$$

M_{ij} – migrace mezi oblastí i a oblastí j,

R_i – push faktory v oblasti i,

A_j – pull faktory v oblasti j,

D_{ij} – vzdálenost mezi oblastmi i a j.

(Procházková Ilinitchi 2010, p.10)

Přestože se tento gravitační model jeví jako vhodný a relativně jednoduchý ukazatel, neuvažuje řadu faktorů čímž celé hypotéze ubírá na aplikovatelnosti. Předně, model nezahrnuje různá vyjádření vzdálenosti. Do vzdálenosti jako takové se může promítnout reálná vzdálenost vyjádřená v délkových jednotkách, neméně pak vzdálenost kulturní, která přináší řadu dalších navazujících překážek, které by se do schématu dle Leea promítly. Pedersen *et al.* (2004) takovéto faktory ve svém výzkumu označuje za „neekonomické“. Zahrnuje do jejich definice i veškeré okolnosti spjaté s náhodnými

událostmi, „štěstím“, životním prostředím, jazykem a dalšími, které prohlubují rozdíly mezi kulturami a tím negativně ovlivňují sklon k migraci.

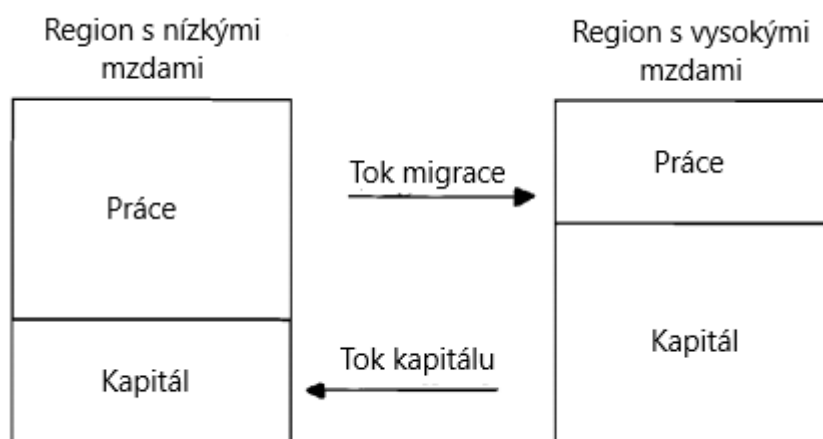
V rámci tvorby migrační politiky je funkčnost gravitačního modelu velmi limitovaná z důvodu mnoha proměnných ve formě push a pull faktorů a různého náhledu na tyto faktory ze strany jednotlivců. Stát tak může jen velmi omezeně plošně korigovat migraci prostřednictvím zákonů a za použití tohoto modelu.

1.1.4. Neoklasická teorie migrace

Neoklasická teorie je prezentována ve dvou formách. Mikroekonomické a makroekonomické. Obě hlediska nemohou být a priori považovány za nesouvisející. Naopak na základě provázanosti jednotlivců, domácností potažmo i ekonomik, lze vyvodit vliv chování jednotlivce ve větším měřítku. Pokud bude jednotlivec racionální, bude maximalizovat zisk či mzdu, což se může promítnout na národní i mezinárodní úrovni (Massey *et al.*, 1994).

V rámci makroekonomického pohledu neoklasická teorie akcentuje základní tendenci migrovat z oblastí s nižší mzdou do oblastí s vyšší mzdou. Z toho pramení tlak na snižování mezd v cílové zemi s relativně vyššími mzdami a současně tlak na zvyšování mezd v domácí ekonomice, kde jsou mzdy relativně nižší. K procesu snižování a zvyšování mezd zahraniční, respektive domácí ekonomiky dochází až do chvíle jejich vyrovnání vzhledem k faktoru cenové hladiny a kupní síly ekonomik pouze za předpokladu čistě ekonomicky motivované migrace bez přihlédnutí k jiným motivátorům včetně zákonů. Tak jako směr migrace ze zemí s přemírou lidského kapitálu do zemí s nedostatkem pracujících se rovněž kapitál přelévá z kapitálově saturovaných ekonomik do ekonomik s nedostatkem kapitálu. Tuto zákonitost pojmenovává Öberg (1995) jako základní zákon migrace (viz. Schéma 3). V zemích s nedostatkem lidského kapitálu lze zpravidla sledovat vyšší míru návratnosti investic, přestože to není pravidlem (Massey *et al.*, 1994).

Schéma 3: Základní zákon migrace

(Oberg 1995, p.2, upraveno autorkou)

Obecně tedy platí, že migrace mezi i a j bude funkcí mezd v obou oblastech a nákladů spojených s přesídlením:

$$M_{ij} = f(W_i, W_j, C_{ij})$$

kde

W_i – mzda v oblasti i ,

W_j – mzda v oblasti j ,

C_{ij} – náklady migrace.

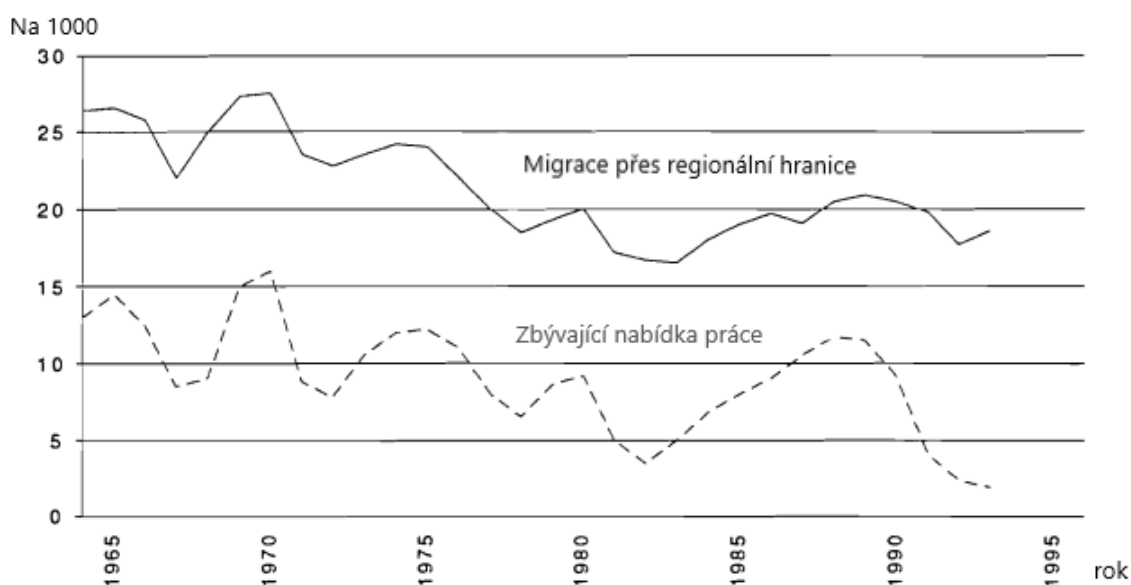
Massey *et al.* (1994, p.434) definuje pět zákonitostí vysvětlujících příčiny přeshraničních pohybů osob:

1. Mezinárodní migrace je způsobena rozdílnou úrovní reálných mezd.
2. Minimalizace až eliminace mzdových rozdílů povede ke konci stěhování pracovní síly a ukončí proces migrace jako takové.
3. Mezinárodní přemísťování lidského kapitálu závisí na návratnosti, která nemusí být shodně orientována jako mzdové rozdíly

4. Trhy práce mají významnou roli v utváření migrace. Ostatní trhy takovouto “mocí” nedisponují.
5. Způsob států, jak regulovat migraci lze spatřovat v regulaci či ovlivňování trhu práce ať už ve zdrojových či cílových ekonomikách.

Öberg (1995) rovněž poukazuje na korelaci dostupné práce a meziregionální migraci (Viz. Schéma 4).

Schéma 4: Korelace inter-regionální migrace a nabídky práce

(Oberg 1995, p.14; upraveno autorkou)

Za slabinu neoklasického přístupu autoři označují právě ono racionální chování jedince bez uvážení „neracionální migrace“, která může výstupy výrazně změnit. Model neuvažuje ani autonomní migraci⁷ a faktory ovlivňující trh práce včetně školství, finančních trhů a dalších (Procházková Ilinitchi 2010).

V rámci neoklasického makroekonomického přístupu je třeba zmínit Harris – Todarův model z roku 1969 podle něhož hraje významnou roli doba, po jakou si migrant hledá práci. Tato doba je promítnuta do nákladů migrace.

⁷ Migrace, jež je iniciována ze strany firem

$$M_{ij} = f(p_i, W_i, p_j, W_j, C_{ij})$$

p_i – zaměstnanost v oblasti i ,

p_j – zaměstnanost v oblasti j ,

$p_i W_i$ – očekávaná mzda v oblasti i ,

$p_j W_j$ – očekávaná mzda v oblasti j ,

C_{ij} – náklady migrace

(Procházková Ilinitchi 2010, p.12)

Výhodou Todarova modelu je zohlednění zaměstnanosti, a tedy i možnosti jejím prostřednictvím korigovat migraci. Podle Massey *et al.* (1993) je nutné v rámci Todarova modelu zohlednit i imigranty s vysokou kvalifikací, kteří nepracují na pozicích odpovídajících jejich praxi či vzdělání a dalších „nevhodně“ zaměstnaných. Z tohoto důvodu je podle Masseyho přesnější zahrnout do modelu výpočet míry podzaměstnanosti⁸. Dále oproti některým výše zmíněným modelům zde ale chybí vysvětlení důvodu migrace jako takové jako například u push a pull faktorů (Procházková Ilinitchi 2010).

Zaměření na mikroekonomickou neoklasickou teorii sleduje individuální racionální jedince, jejichž cílem je kladný čistý příjem. Tito agenti uvažují příjmy a náklady na jejichž základě kalkulují výnosnost rozhodnutí migrovat či nemigrovat do určité země. Nejvýznamněji se promítají náklady na dopravu, úslou mzdu či zisk po dobu přesídlování, které jsou de facto nákladem obětované příležitosti a psychická zátěž spojená s přesídlením do jiné země, která souvisí rovněž s psychologickými aspekty akulturace formulovanými v kapitole 2.3.3. Z toho je patrné, že jak náklady, tak užitky se vyskytují ve formě peněžní i nepeněžní (Sjaastad, 1962; Massey a España, 1987; Borjas, 1991; Henig, 2007).

Sjaastad (1962) pokládá nepeněžní ale i peněžní užitek a náklady za těžko měřitelné. Přestože existují odhady, kupříkladu Jamese G. Maddoxe⁹, které pokládá je Sjaastad za velmi mírné. Cifra, kterou Maddox udává pro přesídlení do vzdálenosti 500mil

⁸ Základním rozdílem přístupů Todara a Masseyho tedy bude výpočet pravděpodobnosti zaměstnání. Kdy ji Todor vyjadřuje jako rozdíl 1 a míry nezaměstnanosti oproti přístupu Masseyho jež uvažuje rozdíl 1 a míry podzaměstnanosti.

⁹ James G. Maddox publikoval tento odhad v roce 1960 práci „Private and Social Costs of Movement of People out of Agriculture“, kterou publikoval v American Economic Review.

s desetidenním hledáním práce a týdenním čekáním na první výplatu je \$100. Je třeba ale vzít v úvahu, že náklady jsou vyjádřeny jako rozdíl nákladů na přesídlení a běžných nákladů za předpokladu nepřesídlování.

Vyjádření mikroekonomické neoklasické teorie migrace ve vzorci je podle Massey *et al.* (1993) následující:

$$ER(0) = \int_0^n [P_1(t)P_2(t)Y_d(t) - P_3(t)Y_0(t)]e^{-rt}dt - C(0)$$

(Massey *et al.*, 1993, p.435)

Kde $ER(0)$ reprezentuje očekávaný čistý výnos v čase 0, tedy před zahájením migrace samotné, t reprezentuje čas, $P_1(t)$ značí pravděpodobnosti vyhnutí se deportaci. V případě legální imigrace se bude $P_1(t)$ rovnat jedné. Pro nelegální či semi-legální imigraci nabývá hodnot $<0, 1$). $P_2(t)$ značí pravděpodobnost získání zaměstnání v cílové zemi. Pokud dotyčný zaměstnání získá, bude $Y_d(t)$ jakožto ukazatel příjmu v případě zaměstnání nabývat kladných hodnot. $P_3(t)$ a Y_0 vyjadřují pravděpodobnost získání zaměstnání v domácí ekonomice a příjmy s ním spojené. r je diskontní míra a $C(0)$ zaštiťuje veškeré náklady migrace, peněžní i nepeněžní.

Pokud bude $ER(0)$ nabývat kladných hodnot, bude racionální agent migrovat, v případě záporných hodnot se pro migraci nerozhodne. Při $ER(0) = 0$ bude zcela indiferentní. Logických závěrem je rovněž fakt, že v případě plurality možných cílových zemí bude volit tu s nejvyšším očekávaným čistým výnosem v čase 0.

Vlády mohou podle výše uvedené rovnice migraci nejsnáze ovlivňovat regulací očekávaného výdělku (kupříkladu uznáváním zahraničních kvalifikací) či nákladů migrace. Základní makroekonomický model předpokládal plnou zaměstnanost, oproti tomu Todarův makroekonomický model a mikroekonomický přístup zaměstnanost zohledňují. I přesto však neoklasický přístup nemá kapacitu zohlednit rozdílnost jednotlivých segmentů trhu, které se v rámci dané ekonomiky mohou rozvíjet různě (Massey *et al.*, 1993; Oberg, 1995).

1.1.5. Nová ekonomie pracovní migrace

Hlavní myšlenkou nové ekonomie pracovní migrace je předpoklad, že rozhodnutí migrovat není rozhodnutím jednotlivce nýbrž skupiny. Tato skupina je tvořena rodinami či příslušníky jedné domácnosti. Zatímco jednotlivci rozhodují pouze ve prospěch své osoby na základě výnosnosti, domácnosti či rodiny se v teorii nové ekonomie pracovní migrace snaží diverzifikovat „portfolio“ zemí v nichž jejich příslušníci pracují. Klíč výběru cílových zemí pro jednotlivé členy spočívá v negativní či velmi slabé korelaci daných ekonomik v oblasti příjmů a podmínek na trhu práce. Touto diverzifikací dosahují vyšší jistoty příjmu pro domácnost jako celek. V případě špatného vývoje domácího trhu práce je domácnost finančně zajištěna ze zahraničí zbylými členy domácnosti. Riziko špatného vývoje se netýká v takové míře rozvinutých zemí, neboť jejich trhy práce jsou obecně stabilnější s přístupem k bankovním a jiným produktům včetně pojištění. Rozvojové země nemají přístup k pojištění svých, zejména zemědělských, aktivit. Dopad případné krize v sektoru je proto významnější (Massey *et al.*, 1993; Massey *et al.*, 1994). Palát (2014) uvádí, že teorii nové ekonomie pracovní migrace lze úspěšně aplikovat i na venkovské domácnosti, které vysílají své členy do měst.

Massey (1993) demonstruje skutečnosti, které povedou k nárůstu migrace z důvodu jejich absence v ekonomice či jejich nedokonalosti. Již zmíněné zemědělství dominuje trhu práce rozvojových zemí. Jelikož je produkce závislá na mnoha faktorech, může dojít ke snadné zkáze a poklesu příjmu z činnosti. Z důvodu absence pojištění sklizně budou někteří členové domácnosti migrovat do měst či do zahraničí, aby snížili celkové riziko ztráty příjmu pro domácnost jako celek. V rozvojové zemi také budou zemědělci pěstovat plodiny s cílem prodat je minimálně za cenu, která jim pokryje náklady. Nicméně nemohou se zajistit proti poklesu cen pomocí futures nebo forwardů. Možnost zajištění pevné částky za danou úrodu bez ohledu na vývoj trhu s danou plodinou je v rozvojových ekonomikách nepřítomná, omezená či nedosažitelná.

Pojištění v nezaměstnanosti je dalším aspektem, jehož absence povede k nárůstu migrace. Může totiž významně ovlivnit příjem domácnosti například při úrazu jednoho z aktivně pracujících. Rozvinuté země zpravidla poskytují toto pojištění či podporu v nezaměstnanosti, což se může projevit jako významný faktor pro zvolení této země za cílovou.

Omezená je také možnost obyvatelstva brát si úvěry či čerpat úspory. Důvodem je jednak v lepším případě vyrovnané hospodaření domácností, a tedy nízké či žádné úspory a dále pak nedosažitelné úvěry pro většinu populace. Aby domácnosti mohly investovat je migrace členů domácnosti do zemí s vyššími mzdami jednou z možností, jak finanční prostředky získat.

Absence či nedokonalost možnosti pojištění sklizně, zajištění ceny pomocí futures/forwardů, podpora/pojištění v nezaměstnanosti a nerozvinutost kapitálových trhů jsou tedy hlavními důvody umocňujícími rozdělování domácností a zvyšujícími objem migrace. Důvody k emigraci tedy přetrvávají i po vyrovnaní mzdového diferenciálu (Massey and España 1987; Massey *et al.* 1993; Procházková Ilinitchi 2010).

1.1.6. Základní ukazatele migrace

Přesnost měření migrace je bezpochyby omezená. Důvodem je zejména nelegální migrace, jejíž podíl na celkové migraci lze pouze odhadovat. Hlavními ukazateli migrace, které zaujímají významnou roli především v rámci demografické statistiky jsou míra imigrace (IMR)¹⁰, míra emigrace (OMR)¹¹, migrační saldo (NMR)¹², obrat stěhování (GMR)¹³ a index migračního salda (MER)¹⁴. Všechny tyto ukazatele se zaměřují na počty stěhování, a tedy nerozlišují a žádným způsobem nereflektují, zda se jedná o několikanásobné stěhování téhož jedince či jednorázové přesídlení více jedinců.

Míra imigrace udává počet příchozích migrantů z jedné vyhraněné správné jednotky do jiné ve specifikovaném období, které je stanovováno v závislosti na povaze sledování. Většinou rok, pět let či deset let a zpravidla prezentována na tisíc obyvatel. Vztah popisuje rovnice (1).

¹⁰ In-migration rate

¹¹ Out-migration rate

¹² Net migration rate

¹³ Gross migration rate

¹⁴ Migration effectiveness ratio

$$IMR = \frac{Počet\ imigrantů}{Populace} [*]1,000 \quad (1)$$

De facto opačným ukazatelem k IMR je míra emigrace neboli out-migration rate. Oproti rovnici (1) uvažuje vztah pro OMR popisovaný v rovnici (2) počet emigrantů, tedy osob opouštějících dané území v daném časovém období.

$$OMR = \frac{Počet\ emigrantů}{Populace} [*]1,000 \quad (2)$$

Třetím významných základních ukazatelů migrace je migrační saldo, jež popisuje vztah imigrace a emigrace neboli rozdíl počtu přistěhovalých a vystěhovalých k celkové populaci určeného území za dané časové období vztažené na 1000 obyvatel.

$$NMR = \frac{Počet\ imigrantů - Počet\ emigrantů}{Populace} [*]1,000 \quad (3)$$

Obrát stěhování pak reflektuje úhrn přistěhovalců a vystěhovalců na daném území v daném časovém úseku. Zpravidla se tento údaj získává souhrnně pro celý stát, a to za období jednoho kalendářního roku.

$$GMR = \frac{Počet\ imigrantů + Počet\ emigrantů}{Populace} [*]1,000 \quad (4)$$

Patrně nejvýznamnější ukazatel, index migračního salda, je podílem migračního salda a obratu migrace (viz. rovnice (5)) a vyjadřuje míru efektivity migrace.

$$MER = \frac{NMR}{GMR} [*]100 \quad (5)$$

Z výše uvedených rovnic lze logicky vyvodit, že index migračního salda dosahuje hodnot od -1 do 1. V případě, kdy se $MER = -1$, lze říci, že se z daného území a v daném časovém úseku obyvatelé pouze stěhují. V opačném případě, kdy se $MER = 1$, budou se osoby na toto území přestěhovávat, přičemž nikdo ze současných obyvatel se neodstěhuje. Index migračního salda je považován za vypovídající i v případě ekonomických podmínek na daném území, neboť ty jsou nejčastějším důvodem migrace obyvatelstva ať už v rámci menších územních jednotek či na mezinárodní úrovni (Barcus and Halfacree, 2017).

1.2. Akulturace

Berry (2001) uvádí, že samotná kultura a chování s ní spojené bylo dlouho opomíjeno nejen v psychologii. Přestože najdeme zmínky o akulturaci již koncem 19. století, kdy tento výraz používal J. Powell ve smyslu „výpůjčky z jiné kultury“ (Herskovits, 2012, p.28), první diskuse o procesu akulturace vyvolal v akademických kruzích až psycholog G. Stanley Hall v roce 1904, čímž odstartoval nárůst zájmu o tuto oblast. Redfield, Linton a Herskovitz navazují s prvním pokusem o definici v roce 1936:

„Akulturace chápe ty jevy, které vznikají, když se skupiny jednotlivců, kteří sdílejí různé kultury, dostanou do neustálého kontaktu z první ruky, s následnými změnami původních vzorů kultury jedné nebo obou skupin.“ (Ganong a Coleman, 2014, p.7)

Rozdílný je pojem enkulturace, který sice zahrnuje přijímání kultury formou učení domácí kultury. Je to proces, během kterého si dítě vytváří svou kulturní identitu a adaptuje se zejména prostřednictvím mezigeneračního kontaktu s příslušníky „své“ kultury na okolní prostředí (Herskovits, 2012; Čeněk *et al.*, 2016).

První zevrubnější výzkumy akulturace obohatily společnost až koncem 20. století. Stejně tak byla opomíjena i role jedince v procesu akulturace. Prvotně probíhalo zkoumání akulturace

pouze jako proces na úrovni skupin. Až později se výzkum změnil i na jednotlivce (Berry 2001).

V současné době je nejběžněji akulturace definována jako řetězec psychologických a kulturních změn, ke kterým dochází v kontextu setkávání rozdílných kultur, zpravidla na dlouhodobější bázi. Může se jednat především o přesídlení příslušníků jedné kultury do oblasti sociálně, ekonomicky, nábožensky a jinak kulturně rozdílné. Toho přesídlení může být navázáno na kterýkoli z druhů migrace včetně tzv. neimigrace (viz.kapitola 2.1), která zahrnuje studijní a jiné pobyty (Berry, 1997; Berry, 2001; Chvojková and Hřebíčková 2018).

Význam akulturace v migračním procesu do jisté míry podtrhuje také Massey a España (1987). Obyvatelé budou pravděpodobněji migrovat do oblastí kde již je vytvořená komunita podobných či stejných charakteristik oproti volbě cizího prostředí. Přestože Borjas (1985) ve své práci představuje specifické vlastnosti, které jsou klíčové pro začlenění na trh práce a získání lepších pracovních pozic, komplexní model zohledňující akulturaci neexistuje. Jak bylo zmíněno v úvodu, řada autorů uznává, že pouze kombinací různých vědních hledisek lze dosáhnout přesnějších závěrů, jelikož v i rámci jednoho přístupu se mohou výsledky lišit. Jako příklad lze uvést rozporuplné výsledky Wilkinsona a Tomase v rámci push-pull teorie (viz. Kapitola 2.1.1) u studie Švédské migrace do USA koncem 19. století (Quigley 1972).

Vzdálenost kultur, která se do akulturačního procesu promítá dokáže definovat kupříkladu model Geerta Hofstedeho¹⁵. Tento model je mimo jiné hojně využíváný pro stanovení reklamní strategie, předpokládaného chování spotřebitele či úspěšného podnikání v případě rozdílnosti kultur, které jsou buď původci či adresáty reklamního či podnikatelského sdělení nebo jednání. Důležitou roli hraje dle Hofstedeho šest faktorů: vzdálenost moci, individualismus, maskulinita, vyhýbání se nejistotě, dlouhodobá orientace a požitkářství. Tyto faktory se promítají i na trh práce. Nezohlednění těchto faktorů se ve společnosti se zaměstnanci s různými kulturními kořeny může projevit konflikty na pracovišti, sníženou produktivitou, celkovým tříštěním kolektivu až ukončením pracovního poměru v důsledku de facto nesprávného manažerského vedení (Hofstede and de Mooij 2010).

¹⁵ G. Hofstede, holandský vědec, svoji ústřední práci vybudoval na výzkumu hodnot a postojů zaměstnanců společnosti IBM v 60.letech (Minkov and Hofstede 2011).

Původní Hofstedeho model ze 70. let 20. století na stupnici od 0 do 100 analyzuje celkem 76 zemí v 5 kategoriích. Šestá byla přidána až v roce 2010, kdy bylo analyzováno již 93 zemí. Vzdálenost moci popisuje „*míru do jaké méně mocní členové společnosti akceptují a očekávají, že je moc rozdělena nerovnoměrně*“ (Hofstede a de Mooij, 2010, p.88). V případě, že dosahuje vysokých hodnot, značí to významnou hierarchizaci společnosti. Její členové ji akceptují a respektují rozdílnost společenských statusů. Individualismus je ukazatelem začlenění jednotlivce do společnosti. Lze říci, že je jedním z hlavních rozdílů mezi rozvinutými individualistickými západními státy a zeměmi rozvojovými či východními, které se vyznačují převážně kolektivistickým přístupem. Čím vyšších hodnot dosahuje, tím slabší jsou rodinné vazby a obecně nižší loajalita v kultuře. Pokud je kultura maskulinní má tendenci prosazovat své zájmy agresivněji, být asertivnější a ambicióznější i na úrovni jednotlivců. Prosazuje se vůdcovský model zpravidla s muži ve vrcholných státních funkcích. Oproti tomu femininní společnosti tíhnou k solidaritě a rovným příležitostem za přítomnosti kolektivního rozhodování. Z hlediska vyhledávání či averze k nejistotě se společnosti na Hofstedeho škále pohybují od těch se sklony k jistotě a zajištění se proti neočekávaným situacím pomocí jasných zákonů vylučujících dvojznačnost a dané struktury společnosti, až po země s obecnějšími normami. Orientace na delší období značí preferenci pragmatického přístupu s orientací na budoucnost včetně zajištění potomků. Mezi hodnoty tohoto přístupu patří vytrvalost, šetrivost a uspořádání vztahů dle statusu. Krátkodobě orientované společnosti budou zaměřené spíše na momentální štěstí, okamžité výsledky a osobní vyrovnanost. Nakonec, požitkářství lze sledovat jako parametr slabě negativně korelovaný k páté dimenzi orientace na dlouhé období. Země orientované na delší období budou spíše zdrženlivé v kontrastu ke kulturám se zaměřením na krátké období, které budou zpravidla požitkářštější (Hofstede and de Mooij 2010; Minkov and Hofstede 2011; Jiří Čeněk 2015).

1.2.1. Akulturační skupiny a akulturační strategie

Samotný proces akulturace lze rozdělit do pěti fází z nichž každá posléze ovlivní výslednou akulturační strategii. Čeněk, Smolík a Vykoukalová je popisují takto:

1. Konfrontace kultur:

Dochází ke střetu rysů obou kultur, jejich zvyklostí a ideálů, kritickému zhodnocení protější kultury.

2. Akceptování:

Probíhá analýza protější kultury a na základě jejich kladů a záporů k výběru akceptovatelných rysů, které by chtěla daná společnost přijmout za své.

3. Přijetí:

Vybraná kulturní specifika jsou skupinou akceptována a vřazena do vlastních zvyklostí.

4. Modifikace:

Souběžně s třetí fází probíhá fáze modifikace. V důsledku přijímání a odmítání prvků cizí kultury se mění kultura vlastní. Může se posouvat těžiště jejich myšlenek a podobně.

5. Akulturační reakce:

Akulturační reakce označuje postoj ve formě odmítání nových kulturních specifik hostitelské země na straně jedné a vítáním změny a inovace na straně druhé.

(Čeněk *et al.*, 2016, p.48)

Jedna z kultur nemusí být nutně nadřazená. Pokud však z hlediska početnosti či technologické vyspělosti je na „vyšší“ úrovni s možností „vnucovat“ svá kulturní specifika, nazýváme ji kulturou dominantní. Důležité se jeví i hledisko komplexnosti kultury a zda kultura, respektive společnost přichází do hostitelské kultury nebo zda hostitelská kultura navazuje kontakt s kulturou novou v jejím přirozeném prostředí. I tato hlediska mohou vést ke vzniku dominance a vnucování tradic (Herskovits, 2012).

John Berry jako první představil svůj model popisující způsob začlenění do cizí kultury na základě dvou parametrů: udržování vlastních tradic a kulturních zvyklostí z domácí kultury a míra s jakou migrant dobrovolně přijme kulturu a zvyklosti nové kultury (viz schéma 5). Výsledkem jsou čtyři akulturační strategie, které mohou definovat způsob a míru začlenění jednotlivců a skupin do nového kulturního prostředí. (Berry převzato z Veroff, 1995; Ganong a Coleman, 2014).

V případě první akulturační strategie, asimilace, dochází ke kompletnímu přijetí hostitelské kultury a zvyklostí na úkor vlastních původních tradic. Kultura země původu je potlačena a nadále se neprojevuje. Příímým opakem je separace, která značí izolaci nové kultury a zachování původních zvyklostí. Třetí možnost, marginalizace, stojí svým způsobem mimo

škálu, jelikož jedinec nepovažuje ani jednu z kultur za svou. Stává se nerozhodným a neschopným ztotožnit se s hostitelskou či původní kulturou. Integrace leží mezi extrémny separace a asimilace. Dle Čeňka (2016) je integrace nejoptimálnějším stavem při kterém dochází k zachování prvků vlastní kultury a stejně tak přijetí některých kulturních rysů hostitelské země. Může docházet i ke vzniku zcela nových tradic, které před setkáním kultur nebyly součástí ani jedné z nich.

Schéma 5: Typy akulturačních strategií

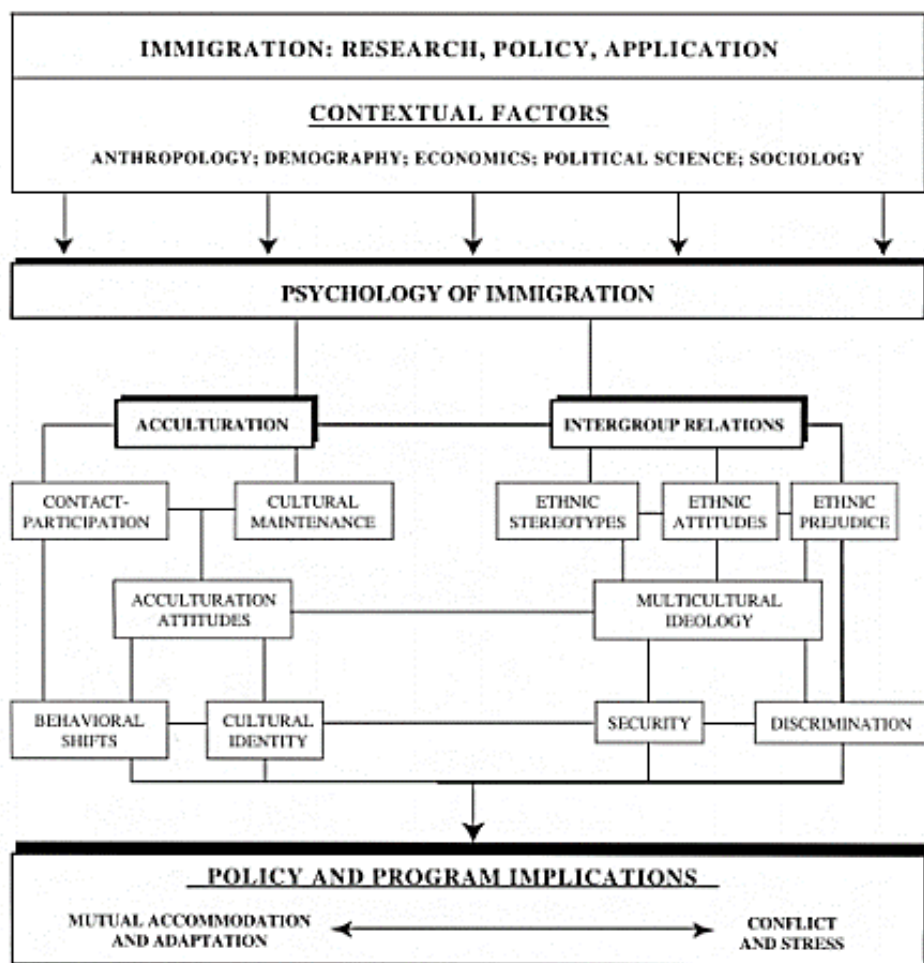
(Dixon 2017)

1.2.1. Psychologické aspekty akulturačního procesu

Berry (2001) nabízí komplexní rozbor složek imigrace z psychologického hlediska (viz. Schéma č. 6). Vysvětluje, že do problematiky vstupuje skrze výzkum, zákony a aplikaci řada faktorů z oblasti antropologie, demografie, ekonomie, politické vědy a sociologie. Tyto faktory ovlivní jak akulturační procesy popsané v kapitole 2.2.1, tak etnické postoje, předsudky a stereotypy. V kontextu všech proměnných včetně bezpečnosti, diskriminace, kulturních identit a dalších se utváří výsledný právní rámec, který bude směřovat buď k adaptaci, nebo se může vyhrotit ve střet kultur a následný konflikt.

Vztahy mezi skupinami budou vyhraněnější, pokud jsou vzdálené jazykově, nábožensky či rasově a jako minorita nejsou dobře známy domácí kultuře. V takovémto případě budou předsudky a celkový negativní postoj ke skupině četnější (Berry 2001).

Schéma 6: Psychologie imigrace dle Berryho

(Berry 2001, p.617)

Antropolog Dr. Kalervo Oberg jako první formuluje související termín kulturní šok na konferenci v Rio de Janeiru v srpnu 1954 během své řeči s názvem „*Culture shock and the problem of adjustment to new cultural environments*“¹⁶. Hovoří o problému či až nemožnosti

¹⁶ V překladu „Kulturní šok a problém přizpůsobení se novým kulturním prostředím“. Později vydává i stejnojmennou publikaci.

navázání sociálního kontaktu způsobeném rozdílností domácí kultury a nové kultury, do které se jedinec míní začlenit. Připodobňuje ho stavu frustrace, která zahrnuje obdobné fáze jako kulturní šok. První fází je odmítnutí zahrnující předpoklad, že pokud se v dané kultuře necítím dobře, sama kultura je špatná. Tento pocit může souviset se ztrátou společenského statusu, odmítnutí ze strany nové kultury, udivení nad rozdílností kultur, konfrontace očekávání s realitou, neschopnost akceptovat jiný hodnotový rámec a další. Zpravidla následuje regrese a touha po navrácení se do původní kultury. Pokud jedinec nepřekoná stres a diskomfort spojený s přesídlením, zpravidla se uchyluje právě k návratu do země původu (Oberg, 1954).

Furnham (2007) uvádí, že každý migrant trpí kulturním šokem. Míra, s jakou ho však „zasáhne“ je různá s čímž souvisí i rychlost a možnost jeho překonání. Akulturační stres, který popisuje Berry (1997) provází i kulturní šok. Je dán mimo jiné i faktory, které utváří cílová společnost jako celek a sice zda je nepřátelská, otevřená či indiferentní k novým členům s jiným kulturním pozadím.

David Ingleby¹⁷, rozvíjí výzkum o aspekt typu migrace v souvislosti s psychologickou stránkou akulturačního procesu, konkrétně o případ nucené migrace. Nucená migrace je zvláštním případem, při kterém začíná proces akulturace již před příchodem do cílové země, a to i z důvodu vnitřního vysídlení, které mu zpravidla předchází (Ingleby 2004). Silove (2004) popisuje modely duševního zdraví aplikovatelné na post-traumatické situace, které vedou k nucené migraci. Jedním z nich je model „Traumatu“, který sleduje roli post-traumatické stresové poruchy (PTSP) v celém procesu. Teze plošného dopadu na společnost zasaženou válkou či jinou traumatickou událostí se však nepotvrdila. Naopak, Silove udává, že u naprosté většiny sledovaných se v dlouhém období žádná porucha neprojevila. Prokázána byla PTSP zhruba u 14 % osob (Silove, 2004, p.33). Lze tedy předpokládat, že vliv této události na akulturační proces je v dlouhém období minimální. Silove, ale dodává, že metoda přesné diagnostiky PTSP je omezená. Častým případem je například předstírání poruchy za účelem ochrany sebe sama. Dále dodává, že marginalizace psychických nemocí je častým jevem méně rozvinutých společností.

¹⁷ Odborník z oboru psychologie a psychiatrie, profesor na utrechtské a později amsterodamské univerzitě a autor řady významných publikací jako např. *Critical Psychiatry: The politics of mental health* (1980).

Silove další přístup nazývá „Psychosociálním modelem“, jež zahrnuje do nucené migrace v kontextu konfliktu tzv. psychosociální programy asistence. Zaměřují se jak na hledisko zdravotní pomoci, tak na obnovu sociálních struktur, překonávání kulturních rozdílů v uprchlických táborech a pocit bezpečí. Tyto programy mohou hrát klíčovou roli při přesídlování obyvatel z uprchlických táborů do cílové země (Silove, 2004).

2. Vývoj migrační a azylové politiky Evropské Unie a současná legislativa EU

Lze bez pochyby říci, že migrační politika členských států Evropské Unie a ní související azylová politika se rozvíjí v návaznosti na situaci ve světě. Nicméně státy ani společenství jako celek nemohou s absolutní přesností predikovat politický a jiný vývoj a turbulence s ním spojené v oblasti migrace a azylové politiky.

Významnost integrace a migrační politiky je zřejmá z faktu, že Evropská Unie, respektive Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropské hospodářské společenství (EHS), Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom) a Evropské společenství (ES), se po celou dobu svého vývoje zabývala mimo jiné migrační a azylovou politikou a jejím zákonným ukotvením na nadnárodní úrovni. Již od počátku vychází mimo jiné z Všeobecné deklarace lidských práv¹⁸ z roku 1948 a Úmluvy o právním postavení uprchlíků podepsané v Ženevě téhož roku¹⁹. Všeobecná deklarace lidských práv zakotvuje právo na azyl podle odstavce 1 čl. 14. Výčet v odstavci 2 čl. 14 omezuje toto právo v případě stíhání průkazně nepolitických zločinů a jakýchkoli činů, které jsou v rozporu k deklaraci samotné či jakékoli zásadě Spojených národů. Úmluva o právním postavení uprchlíků rozšiřuje deklaraci o konkrétní vymezení pojmu uprchlík na mezinárodní úrovni jako osoby, která:

„se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti“ (OSN, 1948)

¹⁸ Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata v prosinci roku 1948 na Helsinské konferenci. Pro její přijetí se vyjádřilo 48 z 58 členských států. (UN 2015)

¹⁹ Tzv. Ženevská úmluva, platná od 22. dubna 1954. Od jejího vzniku ji (včetně Protokolu z roku 1967) podepsalo celkem 148 ze 193 zemí, které OSN sdružuje (Štica 2014). Protokol rozšířil její působnost i mimo Evropu a zajistil univerzální použití na všechny signatářské státy (Dustmann et al. 2017).

Výše uvedená definice dle OSN se vztahuje na kohokoli, kdo spadá do jejích parametrů v důsledku okolností, které nastaly před 1.lednem 1951. Za uprchlíka je nadále považován také kdokoli, kdo jím byl dle úmluv z let 1926, 1928, 1933, 1938, 1939 a stanov Mezinárodní organizace pro uprchlíky (IRO²⁰).

Článek 1 v části C-E vymezuje případy, kdy se o osobu definovanou jako uprchlík nejedná nebo se na ni úmluva nevztahuje (OSN, 1948; UN, 2015).

Obě výše uvedené úmluvy předznamenaly přijetí řady dalších ustanovení a úmluv na mezinárodní úrovni. Mezi ty nejvýznamnější přijaté v rámci EU patří Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, č. 209/1992 Sb. a Evropská sociální charta, č. 14/2000 Sb.

Jedním ze základních kotvících článků Ženevské úmluvy je zákaz navracení uprchlíků do zemí, kde by jim mohla hrozit perzekuce²¹(OSN, 1948). Tento princip státy zpravidla aplikují i na případy, kdy se nejedná o uprchlíka dle Ženevské úmluvy, nicméně mohl by i tak být vystaven nebezpečí. Značné mezery však Štica (2014) nachází v zastaralosti úmluvy, která nezohledňuje nárůst nucené migrace oproti politické migraci ani pronásledování z důvodu sexuální orientace, životního prostředí a přírodních katastrof.

OSN vymezuje 23 cílů, které by měly dopomoci řízené legální migraci, která je v současné době významným hybatelem v rovině sociální, ekonomické i politické (viz příloha 2).

Vízové zásady byly pro členské státy EU zakotveny v Maastrichtské²² smlouvě. Později Amsterodamská smlouva rozšířila oblast komunitárního migračního práva zavedením Schengenského prostoru. Odstranění vnitřních hranic dopadlo na zpřísnění a rozvoj v oblasti ochrany hranic vnějších. Řetězení událostí neklidu na vnějších hranicích EU, které vedlo k důslednější evropské integraci a uzavření Amsterodamské smlouvy je v souladu s neo-funkcionalistickým teoretickým proudem evropské migračně-integrační politiky. Podle něj dochází k procesu integrace samovolně vzhledem k faktu, že integrace v jednom sektoru řetězově působí na integraci v blízkých sektorech. Ernst Haas hovoří o „podmínkách

²⁰ IRO (International Refugee Organization) byla již od jejího počátku v roce 1946 organizací zřizovanou pouze dočasně dle preambule její zakládací listiny. Organizace byla překonána Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. (Senate and House of Representatives of the United States of America 1946)

²¹ Tzv.non-refoulement

²² Maastrichtská smlouva byla přijata v Maastrichtu v únoru 1992 s platností od 1.1.1993. Smlouva zakotvila přeměnu z EHS na ES a pilířovou strukturu. Pravomoci Evropského parlamentu se výrazně rozrostly (Chládková 2016).

v pozadí“, které utvářejí celý proces. První podmínkou je výnosnost integrace i po pominutí formační fáze, druhou, že jiná politická opatření vedoucí k integraci jsou méně zajímavá než samotná integrace (Chládková, 2016). Jiní upřednostňují intergovernmentalismus, který obrací pozornost ke státu a mocí nad integrací, která by měla ležet v jeho rukou. Integrace je podle této perspektivy podnícena výhradně národními zájmy. Kombinací přístupů vzniká multi-úrovňové vládnutí, které spojuje národní, nadnárodní a regionální vládnutí při koordinaci integrace (viz. Příloha 8) (Císař, 2002).

Evropská unie disponuje společným rámcem, ten však reguluje vízovou politiku pouze v základních obrysech. Od roku 1999 je v platnosti Společný evropský azylový systém (CEAS), který se snaží o sjednocení a transparentnost azylového řízení. V rámci CEAS jsou publikovány také směrnice o azylovém řízení, které popisují žádání o azyl z procesního hlediska. K této směrnici se váže také úprava podmínek pro imigranty v přijímací zemi po dobu trvání azylového řízení. V tomto procesu mají imigranti nárok na ubytování, služby právníka, kontakt s rodinou a „přístup k čerstvému vzduchu“. Zadržení zranitelných osob, kupříkladu dětí, regulace zcela vylučuje (European Commission and Directorate-General for Home Affairs 2014).

Stěžejní jsou z pozice přijímacích zemí také Dublinské úmluvy ukotvující postup při prvním kontaktu s uprchlíkem či žadatelem o azyl. Každý signatářský stát podle nich určí, zda a kdy je zodpovědný za zpracování žádosti o azyl²³. Přístup k zaměstnání musí být nově vyřízen do 9 měsíců od udělení azylu. Dublinské úmluvy²⁴ stanovují některé procesní rámce azylového řízení. Každý žadatel musí projít osobním pohovorem, v případě nezletilých i evaluací nejlepších zájmů dítěte. Existuje zde záruka nedeportování, dokud není řízení u konce a nárok na právní pomoc. V případě zamítnutí nároku má žadatel možnost se k tomuto závěru vyjádřit a požádat o přezkoumání na základě tohoto vyjádření, které může proběhnout jak ústně, tak písemně. V neposlední řadě regulace EUODAC²⁵ vymezuje sběr a uchování dat žadatelů, konkrétně otisků prstů. Do databáze jsou zaneseny otisky všech žadatelů signatářských států od roku 2003 (European Commission and Directorate-General for Home Affairs, 2014).

²³ 2003/9/EC

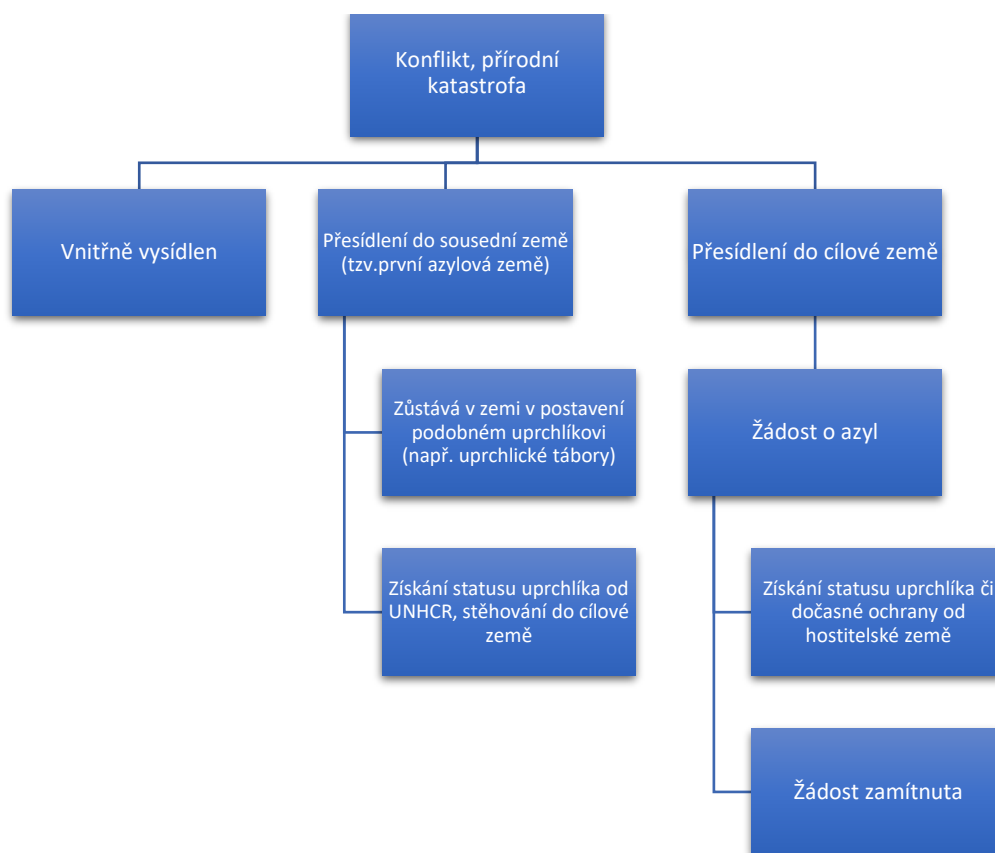
²⁴ (EU) No 604/2013

²⁵ (EC) No 2725/2000

Tyto společné rámce ukotvují minimum, které musí všechny státy EU dodržovat.

Obecný proces, kterým musí dotyčný projít od samotné události, která ho donutila opustit danou oblast až po získání azylu či statusu uprchlíka znázorňuje Schéma 7. Tento proces dokresluje rozhovor s odborníkem na Blízký Východ v příloze 11 na příkladu České republiky.

Schéma 7: Cesta od příčin migrace po získání azylu

(Dustmann *et al.* 2017, p.503)

Dustmann *et al.* (2017) naproti tomu argumentuje, že ekonomická integrace zpravidla není primárním cílem zemí, které přijímají uprchlíky a migranty. Země se rozhodují, zda a jakou formu pobytu udělí – status uprchlíka dle UNHCR nebo jakoukoli formu dočasné humanitární pomoci a pobytu. V případě udělení statusu uprchlíka dle UNHCR je běžnou

praxí, že se dotyčný usídlí natrvalo²⁶. Motivace k začlenění kulturnímu i ekonomickému je pak dána očekávanou případně garantovanou délkou pobytu.

Evropské státy a další členské státy OSN propagují společný postoj i v oblasti začleňování uprchlíků. V prosinci 2016 byla přijata Newyorská deklarace pro uprchlíky a migranty akcentující důležitost principu společné odpovědnosti za řešení migrační krize. Newyorská deklarace zavazuje ke společnému řešení na globální úrovni za účasti IOM na základě Komplexního rámce pro reakci na uprchlickou krizi (CRRF), který zahrnuje mimo jiné nutnost zajistit přístup ke vzdělání v řádu měsíců od příjezdu či podporu pozitivního dopadu v socioekonomické sféře (UNHCR, 2018; UNHCR, 2019a; UNHCR, 2019b).

Utuzování společného postoje států OSN je zřejmé i ze založení Global Refugee Forum, mezinárodního fóra zabývajícího se uprchlickou tematikou na ministerské úrovni, jehož první setkání se uskutečnilo v prosinci 2019 v Ženevě. Fórum cílí na posílení spolupráce v oblasti vzdělání, trhu práce, bezpečnosti a rovněž sdílení odpovědnosti za řešení situace (United Nations High Commissioner for Refugees, 2019).

3. Válka v Sýrii a migrační krize

Arabské jaro, které předcházelo válce v Sýrii a migrační krizi v Evropě a vyvolalo obrovské nepokoje v oblasti a otřásl životy milionů lidí, začalo de facto v prosinci 2010. Prvním protestem proti režimu se stalo sebeupálení Muhammada al-Bú Azíziho, tuniského prodejce. Tunis byl významným obchodním partnerem pro Francii, která stála před rozhodnutím, na kterou stranu se přiklonit. Nejprve se přiklonila na stranu vlády, na které zůstala de facto až do pádu režimu Zín Abidín bin Alího což bylo odsouzeno a tehdejší ministryně zahraničí, Michelle Alliot-Marie byla odvolána. Obdobný průběh následoval i v Egyptě, kde byl Husní Mubárak nakonec také svržen²⁷ (Tureček, 2016).

²⁶ Podobný přerod v permanentní usídlení nastával i v případě dočasné pracovní síly najímané v Evropě po druhé světové válce (viz. Kapitola 5).

²⁷ Obdobně jako v případě Tunisu, egyptská vláda měla velmi dobré vztahy s USA. Barack Obama však nevyjádřil podporu ani jednomu z táborů a snažil se zachovat neutralitu (Tureček 2016).

Zatímco například Tunisko a Egypt se vyhnuly masovému násilí a k velkým přesunům obyvatelstva nedocházelo, v Libyi a Sýrii se situace v roce 2011 vyhrotila a vedla k migračním vlnám nejen v oblasti, ale také do Evropy (Štica, 2014). Vlna uvolnění poměrů sice do Sýrie dorazila také, ale Bashar Hafez al-Assad se vlády vzdát nehodlal. Celá situace se vyhrotila do občanské války a nastalého chaosu využila řada extremistických hnutí včetně Islámského státu, který vznikl na základě myšlenek Abú Mus'aba Zarkáviho jako analogie al-Káidy v Iráku (Tureček, 2016)

Od začátku arabského jara v březnu 2011 HDP Sýrie strmě klesalo a nezaměstnanost rostla, což jen podpořilo negativní a pro-emigrační náladu v zemi. Pohyby mas vyvolaly v Evropě zděšení, výzvy k opevnění hranic v Itálii i Řecku. Faktem však je, že v roce 2011 do Evropy zamířila pouze 4 % migrantů. Obava že by uprchlíci hromadně mířili do rozvinutých států je dle Šticy neopodstatněná. Kolem 86 % všech uprchlíků se nachází v rozvojových zemích. Nejinak je tomu v případě Sýrie (Štica, 2014). Většina zůstala v okolních státech, či byla vnitřními vysídlenci v rámci hranic „svého“ státu. V případě Libyjců se po smrti Muamara Kaddáfího většina vrátila do svých domovů (Castles *et al.*, 2013; Samadová, 2018).

Syrské obyvatelstvo však stále bylo v ohroženo a k červnu 2019 je registrováno 5 635 061 uprchlíků²⁸ v okolních státech a přes jeden milion v zemích Evropy (viz. Tabulka 5). Do této figury se nezapočítávají „vnitřní vysídlenci“, kteří zůstali na území Sýrie, ale byli nuceni opustit svůj domov. Těchto osob je přes 6 milionů.

Mezi okolními státy dominuje Turecko, které přijalo přes 3,6 milionu syrských uprchlíků, následuje Libanon s více než 935 tisíci, Jordánsko před 664 tisíc, Irák přes 252 tisíc, Egypt přes 132 tisíc (UNHCR 2019c). Více než polovina Syřanů mířících do Evropy zůstává v Německu, kam rovněž vedla nejfrekventovanější uprchlická cesta z Blízkého Východu.

Švédsko je druhou nejčastější hostitelskou zemí. Přijímá více než 10 % všech Syřanů mířících do Evropy.

²⁸ Zdroje se v celkovém počtu syrských uprchlíků liší. Některá čísla sahají až k číslu 6,3 milionu Syřanů (UNHCR 2017a).

Tabulka 5: Přesídlení obyvatelstva SAR v návaznosti na konflikty v oblasti

	Milionů	%
Celkem obyvatel před konfliktem	21.019	
Nevysídlení	7.961	37.88
Vysídlení	13.058	62.12
Vnitřní vysídlení (k 2018)	6.184	47.36
Nabídnut pobyt v třetích zemích (k 2018)	0.162	1.24
Uprchlíci/žadatelé o azyl	6.712	51.4
V sousedních zemích	5.635	83.95
Turecko	3.614	64.14
Libanon	0.935	16.59
Jordánsko	0.664	11.78
Irák	0.253	4.49
Egypt	0.133	2.36
Jiné	0.036	0.64
EU+ Norsko	1.077	16.05
Německo	0.554	51.44
Švédsko	0.118	10.96
Maďarsko	0.077	7.15
Rakousko	0.054	5.01
Holandsko	0.038	3.53
Jiné	0.236	21.91

Vlastní výpočet z dat UNHCR a The World Bank Group ke konci roku 2018,
zaokrouhleno (The World Bank Group 2019; UNHCR 2019d)

Podle statistik je 56.9 % uprchlíků v produktivním věku (UNHCR, 2019). Tento fakt je ve prospěch trhů práce cílových zemí, které mohou nově příchozí pracovně začlenit a zaplnit zpravidla pozice vyžadující nižší úroveň vzdělání. Významným problémem je totiž uznávání kvalifikací. Vzdělaný imigrant tedy i tak bude mít obtížnější podmínky pro získání práce v oboru. Dominance syrských migrantů v produktivním věku oproti ostatním skupinám je logická. Běžné je nelegální a velmi drahé pašování Syřanů napříč státy do Evropy.

„Zpravidla se ale nestává, aby celá rodina cestovala pohromadě. Většinou našetří na cestu jednoho či dvou. Často sledujeme případy, kdy například děti cestují samy, ujmou se jich známí v oblasti a následně mohou vypravit zvací dopisy a zbytek té rodiny se přesouvá de facto semi-legální cestou za pomoci programu na sdružování rodin²⁹.“

(anonymizovaný rozhovor, 2019, Příloha 10)

Až 68 % celosvětového počtu uprchlíků pochází pouze z pěti zemí: Sýrie, Afganistánu, Jižního Súdánu, Myanmaru a Somálska, přičemž Sýrie zaujímá první místo. Syrští uprchlíci registrovaní v rámci UNHCR mířili, respektive byli přerozdělováni na počátku krize zejména do Německa a Švédska. S nárůstem počtu uprchlíků se rozšířilo i spektrum cílových zemí zahrnující většinu států Evropy (viz. Příloha 9 a 10) (UNHCR, 2019e).

Z hlediska push a pull faktorů zmíněných v kapitole 2.1.2, autoři Renaud, Petersen, Peridy, Narayan, Hatton, Collyer, Castles a Cummings zmiňují několik základních faktorů, které jsou důvodem k migraci zejména v případě nucené migrace a žádosti o azyl (viz. Tabulka č.6). Pozornost si zaslouží zejména faktor nerovnosti platů a mezd, který za určující v případě žadatelů o azyl označil Castles, Narayan, Hatton i Peridy a to i navzdory jeho běžnému chápání jako příčiny ekonomické migrace. Toto zjištění implikuje možnost použití neoklasické teorie migrace a nové ekonomie pracovní migrace na případ přesídlování Syřanů do Evropy navzdory prvkům nucené migrace vyplývajícím z jejích rysů.

²⁹ The Family Reunification Directory

Tabulka 6: Push a pull faktory nucené migrace

1.	Možnost domácnosti vyrovnat se s environmentální změnou
2.	Ekologická změna, nestabilita
3.	Otroctví
4.	Osobní ambice
5.	Nerovnost platů a mezd
6.	Rozdílná moc policie
7.	Rozdíl mezi počty doktorů v oblasti
8.	Politická svoboda
9.	Demografické tlaky
10.	Relativní flexibilita zákonů migrační politiky oproti jiné zemi
11.	Změny v ekonomických a sociálních aspektech z důvodu migrace
12.	Strukturální poptávka po levné pracovní síle
13.	Socio-ekonomický vývoj, modernizace
14.	Konflikt, obecné úsilí
15.	Politická nestabilita
16.	Ekonomická nestabilita

(EASO, 2019)

Od začátku konfliktu byla zasažena téměř celá země (Viz. Příloha 6), což se dotýká obyvatelstva v nespočtu ohledů včetně například vzdělání. Řada univerzit musela ukončit výuku a někteří studenti začali dojíždět za vzděláním stovky kilometrů. Na školách v oblastech ovládaných radikály začalo být běžnou praxí povinné učení radikálních myšlenek (Peace Insight, 2019).

Část syrského obyvatelstva, která zůstává v zemi se snaží o naplnění základních potřeb, monitorování a omezování násilí prostřednictvím různých organizací. Jsou jimi například Syrské centrum pro civilní obyvatelstvo a demokracii³⁰ a Syrské centrum civilního obyvatelstva a lidských práv³¹ (Samadová ,2018). V současné době už se také do některých oblastí Sýrie navrací někteří vnitřní vysídlenci, což je podle UNHCR nejlepší možný scénář z hlediska obecného řešení uprchlických krizí. Řádově se jedná o desetitisíce měsíčně³² (viz příloha 4); v součtu ke konci roku 2016 uvádí UNHCR přes 600 000 Syřanů, kteří v rámci

³⁰ Centre for Civil Society and Democracy

³¹ Syrian Centre for Civil Society and Human Rights

³² V dubnu 2019 se vrátilo do svých domovských oblastí 23 620 vysídlenců (OCHA Syria *et al.* 2019).

Sýrie přesídlili zpět do svých domovů (UNHCR, 2017b; United Nations, 2018; OCHA Syria *et al.*, 2019).

4. Syrská kultura

Autoři se shodují že Syrská arabská republika je zemí, která se vyznačuje svojí diverzitou (Mekki-Berrada *et al.*, 2015; Vymětal a Šíchová, 2015). Rozmanitost syrské populace se projevuje i v sociokulturních aspektech. V průběhu let se v návaznosti na nepokoje v oblasti usídlily různé etnické skupiny – Asyřané, Arméni, Čerkesové a další. Největší menšinou v zemi jsou Kurdové, kteří tvoří 9-10% obyvatelstva. Přicházeli ze Súdánu, Afganistánu, Iráku, Palestiny a dalších zemí. Úředním jazykem oblasti je arabština, dalších 10% obyvatel hovoří kurdsky. Odhaduje se ale, že skutečně používaných jazyků je mnohem více a to až 17. Diverzita se projevuje i nábožensky. Syřané byli podle posledních dostupných údajů z 75% Sunnité, 13 % Šiité, 10% křesťané a ze zbytku drúzové (Vymětal a Šíchová, 2015). Lze předpokládat, že právě tato diverzita, která nyní, v době nepokojů, má za následek vnitřní dělení syrského území, bude působit problémy (Samadová, 2018). Tyto problémy by pak mohly dále ovlivnit soužití různorodých syřanských skupin v jiných zemích.

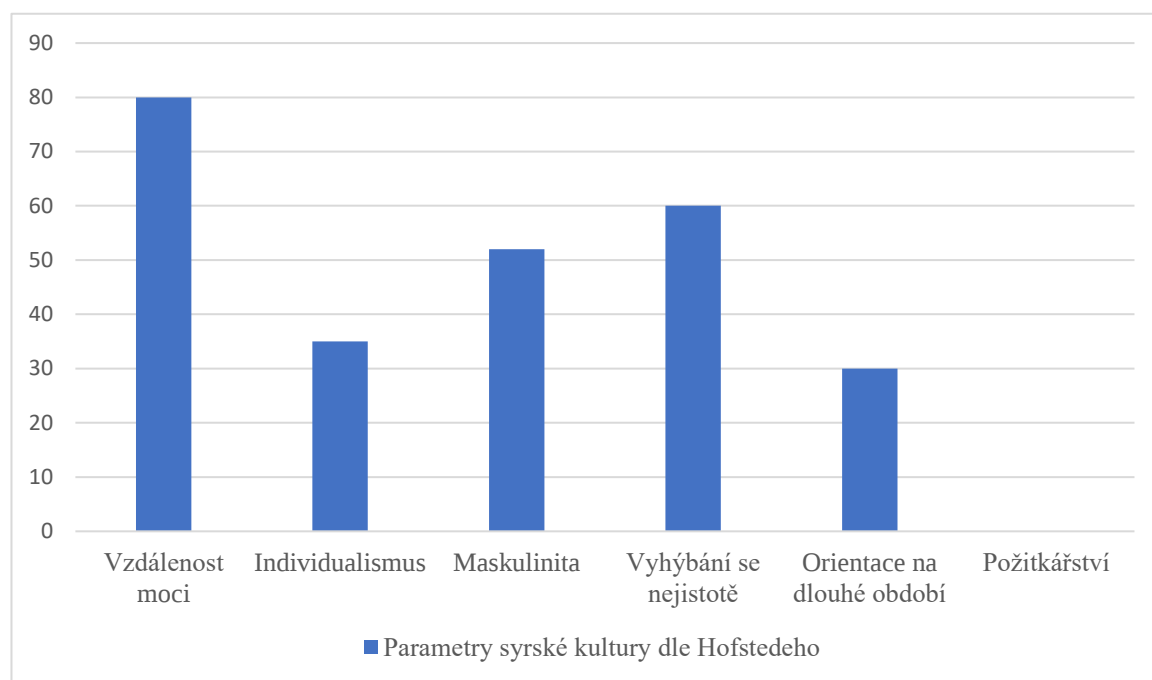
V Evropě počty muslimů exponenciálně rostly již od konce druhé světové války (Laurence 2012). Jak potvrzuje expert na Blízký Východ v anonymizovaném rozhovoru pro účely této diplomové práce (viz. Příloha 10):

„V Evropě vznikala centra muslimské kultury mimo jiné ve Frankfurtu, Berlíně či Hamburgu. Je logické, že v návaznosti na migrační krizi zamířili Syřané nejprve tam, kde již historicky nějakou vazbu měli.“

Muslimské menšiny v Německu se v návaznosti na migrační krizi začaly rozrůstat a vytvořily jednu z nejpočetnějších syrských komunit mimo Blízký východ. Počty syrských imigrantů vrcholily v roce 2015, kdy s počty přes 300 tisíc dosáhly desetinásobku druhé nejvýznamnější hostitelské země, Švédska (viz. Kapitola 5) (OECD 2019a).

Již zmíněná typologie kultur Geerta Hofstedeho, pokud aplikována na syrské prostředí, definuje povahu syrské kultury v pěti dimenzích³³(viz. Graf 1). Tyto dimenze se pak projeví v obchodním i společenském styku s druhou kulturou.

Graf 1: Parametry syrské kultury dle typologie G. Hofstedeho

(Hofstede Insights 2019)

Vysoká vzdálenost moci značí extenzivní hierarchizaci společnosti, která je ovšem jejími členy uznávána a zpravidla také akceptována. To lze pozorovat například na rozdělení syrského obyvatelstva na 3 obyčejově odlišné skupiny – obyvatele měst, vesnic a „kmeny“, které se sdružují do komunit napříč zemí. Skupiny jsou významně odlišeny a zpravidla nepřipustný je kupříkladu i sňatek mimo svou skupinu. Ve vztahu k vládnoucím složkám nebo též v zaměstnaneckém vztahu k nadřízeným chovají úctu a respekt a udržují si odstup (Country Studies US, 2017). Poměrně nízká úroveň individualismu reflektuje zaměření na rodinu.

³³Geert Hofstede přidal šestou dimenzi, požitkářství, až v roce 2010. Nebylo tedy možné získat relevantní data pro zhodnocení Syrie v této oblasti z důvodu pevného režimu Bashara Hafez al-Assada a nastupujícímu neklidu v oblasti severní Afriky a Blízkého východu (Hofstede a de Mooij 2010).

Dimenze maskulinity v případě Sýrie naznačuje mužskou dominanci, což je v souladu s autory (Tureček, 2016; Country Studies US, 2017).

Syrská kultura tíhne k zamezení vzniku větších nejistot a nejasností. Hranice a zákony jsou o něco konkrétnější než v zemích s nízkou mírou vyhýbání se nejistotě. Obecně lze říci, že se jedná o snahu zamezit ocitnutí se v neznámých situacích, což by mohlo implikovat a vysvětlovat snahu Syřanů migrovat do zemí, kde je mají pocit, že mají kompletní informace případně někoho v dané zemi znají.

Lze pozorovat orientaci na kratší období než na dlouhé zajištění a dominují tak okamžité „benefity“ nad delším plánováním například v podobě investic. Tento fakt lze pochopit provázáním k informaci o aspektech muslimské tradice, která neschvaluje půjčování s úrokem (čímž jsou omezeny i možnosti výše investic): *„není problém například s půjčkou jako takovou, ale s institutem úroku“ (anonymizovaný rozhovor, 2019, příloha 10).*

4.1.Profil syrských migrantů

Většinu syrské populace tvoří muslimové, pro něž je typický sociocentrismus. Tedy provázání jedince s Bohem, které je reprezentováno osudem. V případě neblahých událostí je tedy přijetí osudu vyrovnáním se s danou situací. Kromě navázání na Boha, je člověk z druhé strany vázán řádem společnosti, který musí dodržovat. Celkový pohled na utrpení se může významně lišit oproti evropskému pojetí. Přestože je zde velmi silný vztah s Bohem, uprchlíci jsou vystaveni nadměrnému stresu, trpí často ztrátou a zármutkem a obavami o bezpečí blízkých. Podmínky také často neumožňují z různých důvodů vykonat řádný pohřeb, což trauma prohlubuje. Všechny tyto faktory se projevují v podobě větší snahy izolace od okolního světa, ale mohou vyvolat sklony k agresi. Dle Vymětala a Šichové (2015) dochází za válečného stavu jak k četnějšímu výskytu konfliktů, tak kupříkladu domácího násilí.

Podle světové zdravotnické organizace v podobných případech dochází k nárůstu počtu jedinců s psychickým onemocněním až o 12procentních bodů na 24 %. Nejčastěji jsou psychická onemocnění z prostředí válečných střetů klasifikována jako poruchy emocí a emocionální nestabilita. Jedinci se snaží překonat tuto nestabilitu za podpory rodiny, která má v syrské kultuře významnou roli a v pyramidě psychosociální podpory je obecně jednou z nejdůležitějších (viz. Příloha 5). Účinným nástrojem mohou být i tzv. coping strategies,

jejichž prostřednictvím se učí situaci zvládnout. Zejména rozptýlení, posilování rodinných vazeb, skupinové aktivity mohou v dané situaci pomoci. Děti se povětšinou obrací na rodiče, u nichž hledají útěchu a naději, pokud byla rodinná struktura narušena, je trauma o to větší. Především děti, které tvoří až 50 % uprchlíků a které cestují do Evropy samy, mohou být závažně ovlivněny (Vymětal a Šíchová, 2015).

Pokud bychom se pokusili vymezit obecný typ běžného syrského migranta do Evropy, bude na základě uvedeného teoretického pozadí následující:

Modelovým jedincem syrského uprchlíka je muž v produktivním věku, což je podtrženo statistikami UNHCR (2019) a výzkumem EC, který udává poměr 60% mužů jak v případě Švédska, tak Německa (Andersson Joona, 2017). Po traumatickém zážitku nepokoju v oblasti a vyhocení situace je psychika jedince značně zatížena. Umocněn je nápor na psychickou stránku také z důvodu odloučení od rodiny, která je důležitým prvkem syrské kultury, jak zmiňuje expert na Blízkovýchodní kulturu v anonymizovaném rozhovoru (viz. Příloha 11) a rovněž i výzkum Geerta Hofstedeho a jeho dimenze míry individualismu, respektive v tomto případě kolektivismu. Daný jedinec zvolí cestu již známou, aby zamezil výskytu prvku nejistoty a současně bude preferovat využití služeb převodníků, kteří mu podají kompletní informace, jakkoli neúplné či nesprávné.

„Na Facebooku začaly vznikat různé skupiny jejichž prostřednictvím migranti a bohužel i pašeráci komunikují. Z příspěvků v těchto skupinách je zcela evidentní záměr nasměrovat migranty na určitou cestu a přesvědčit je o tom, že je to nejvýhodnější volba, přičemž je zřejmé pokřivení informací o tom, jak to bude probíhat a tak dále.“

(anonymizovaný rozhovor, 2019, Příloha 11)

Může dojít k frustraci a uzavření do sebe z důvodu konfrontace s realitou či naopak odmítání objektivní pravdy.

„Specifikem, které teoreticky může vyžadovat krátkou adaptaci je fakt, že v arabském světě připadá víkend na pátek a sobotu. Z hlediska tíhnutí k dodržování tradic lze připustit, že by to pro některé jedince mohlo znamenat obtíž.“

(anonymizovaný rozhovor, 2019, Příloha 11)

5. Spolková republika Německo

Pohled na problematiku globální migrace se měnil v rámci vývoje lidské civilizace. Jedním z přelomových momentů byl konec druhé světové války. Její dopad na počty osob vytržených z území jejich bydliště změnil struktury úřednických pracovišť a začlenil dobrovolnické organizace. Zejména v Německu vznikaly ad hoc zařazením nových článků pozice úřednické, lékařské a další, které utvářely ucelený systém v návaznosti na plán Vrchního velitelství spojeneckých expedičních sil (SHAEF³⁴) a Správy Spojených národů pro pomoc a obnovu (UNRA³⁵) spolu s občanskými organizacemi Mezivládního výboru pro uprchlíky (IGCR³⁶) a IRO (Malkki, 1995; Castles, 2011).

V padesátých a šedesátých letech byla migrace viděna jako jeden z vhodných nástrojů na vyrovnávání nerovnováhy díky anticyklickému efektu a snížení nákladů na trhu práce ve Spojených státech amerických a západní Evropě, zejména v Německu³⁷, Francii a Holandsku. Především vlády Turecka, Filipín a Maroka zdůrazňovaly pokles nezaměstnanosti v zemích původu a příliv kapitálu do těchto zemí od občanů pracujících v zahraničí a snažily se tak motivovat své občany k dočasné emigraci s cílem začlenění na trhu práce v zahraničí (Sassen, 2001; Schierup *et al.*, 2006; Castles, 2011).

Dle Sassen (2001) lze za možný cíl označit také získání pracovní síly pro odvětví s nízkou mzdou či upadající odvětví, která bez levné pracovní síly nejsou schopná opětovného vzestupu.

Systém ‚hostujícího pracovníka‘ se v největší míře rozvinul ve Spolkové republice Německo a do jisté míry ovlivnil budoucí přístup k migraci a akulturaci imigrantů na celostátní úrovni po znovusjednocení východní a západní části.

³⁴ SHAEF (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force) vedly invazi do západní Evropy v roce 1944 pod vedením generála D. Eisenhowera. Krátce na to byly v červenci 1945 rozpuštěny (DJH 1991).

³⁵ UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)

³⁶ IGCR (Intergovernmental Committee on Refugees) neboli Mezivládní výbor pro uprchlíky financovaný z příspěvků členských států vznikl již v roce 1938 na popud prezidenta USA Franklina D. Roosevelta jako administrativní nástroj pro přesídlení uprchlíků z nacistického Německa. Byla nahrazena IRO v roce 1947 (Encyclopedia Britannica 2019)

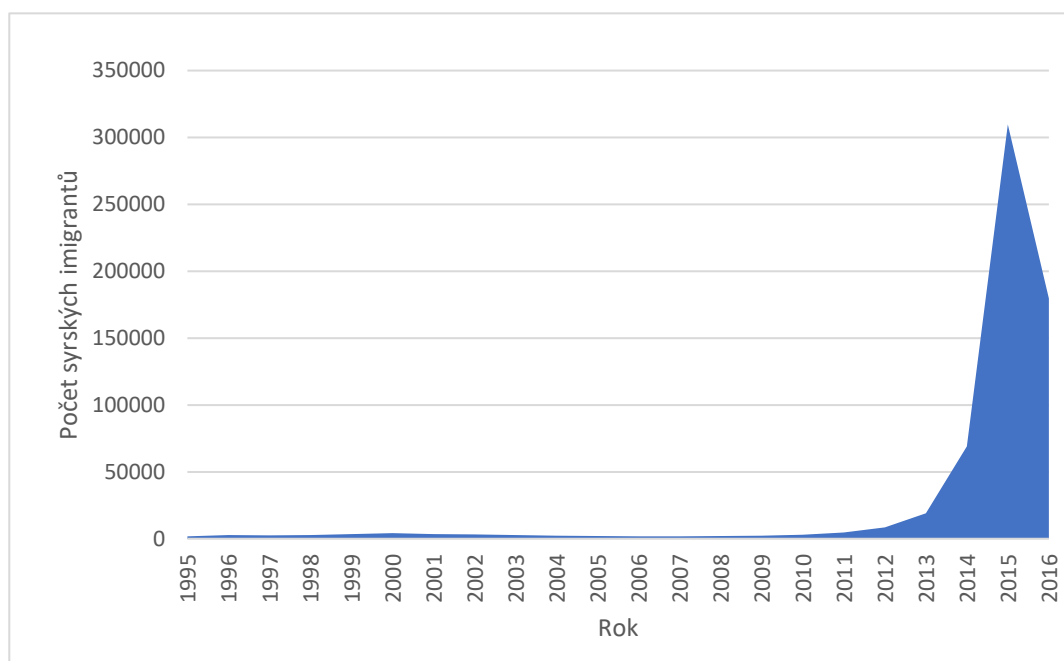
³⁷ Je třeba vzít v potaz dvojí existenci Německa mezi lety 1948 a 1990 v důsledku jeho rozdělení po konci druhé světové války. Východní Německo, též. Německou demokratickou republiku (NDR) a západní Německo neboli Spolkovou republiku Německo (SRN). V tomto kontextu se začleňování imigrantů na trhu práce týkalo pouze SRN (Schierup *et al.* 2006).

Od roku 1955 do Německa proudily miliony hostujících pracovníků a skokový nárůst byl zaznamenán zejména v souvislosti se započatím stavby Berlínské zdi v roce 1961. Začlenění pracovníků se oficiálně vztahovalo pouze na trh práce, nikoli na sociální sféru, což podtrhovala řada zákonů znesnadňujících získání občanství pro přistěhovalce. Cílem bylo pouze využití nově dostupného lidského kapitálu po omezenou dobu. V praxi se však velká část původně hostujících pracovníků na území SRN usídlila natrvalo i po ukončení „programu“ hostujícího pracovníka v roce 1973 a snažila se o začlenění do společnosti navzdory omezenému právnímu a socio-ekonomickému statusu. K ukončení programu došlo zejména v souvislosti se světovou ropnou krizí v roce 1973, která vyvolala prudký nárůst nezaměstnanosti domácího obyvatelstva (Martin and Miller 1980; Schierup *et al.*, 2006; Janků, 2016).

5.1. Migrační politika

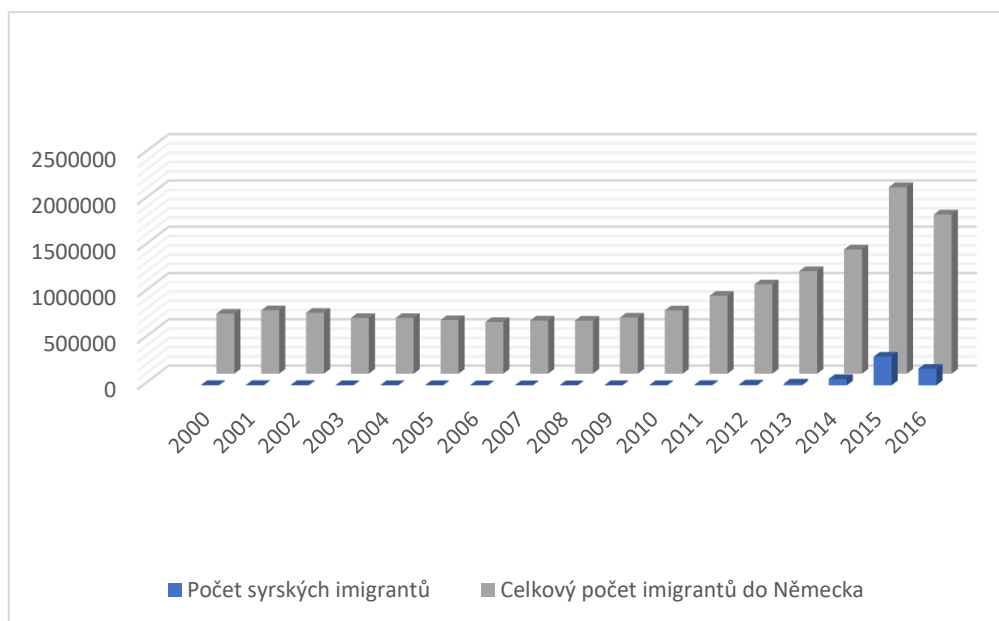
Jak již bylo zmíněno výše, území Německa bylo cílem migrantů z Blízkého východu již před migrační krizí. Přestože se jednalo o více než čtyřicet tisíc jednotlivců od roku 1995 do roku 2010, objem imigrace v pozdějších letech je nepoměrně vyšší čímž se „předkrizová“ migrace jeví jako zanedbatelná (viz. Graf 3).

Graf 2: Objem imigrace Syřanů do Německa

(OECD 2019a)

Graf 3: Poměr syrských imigrantů na celkovém počtu imigrantů, Německo

(OECD 2019a)

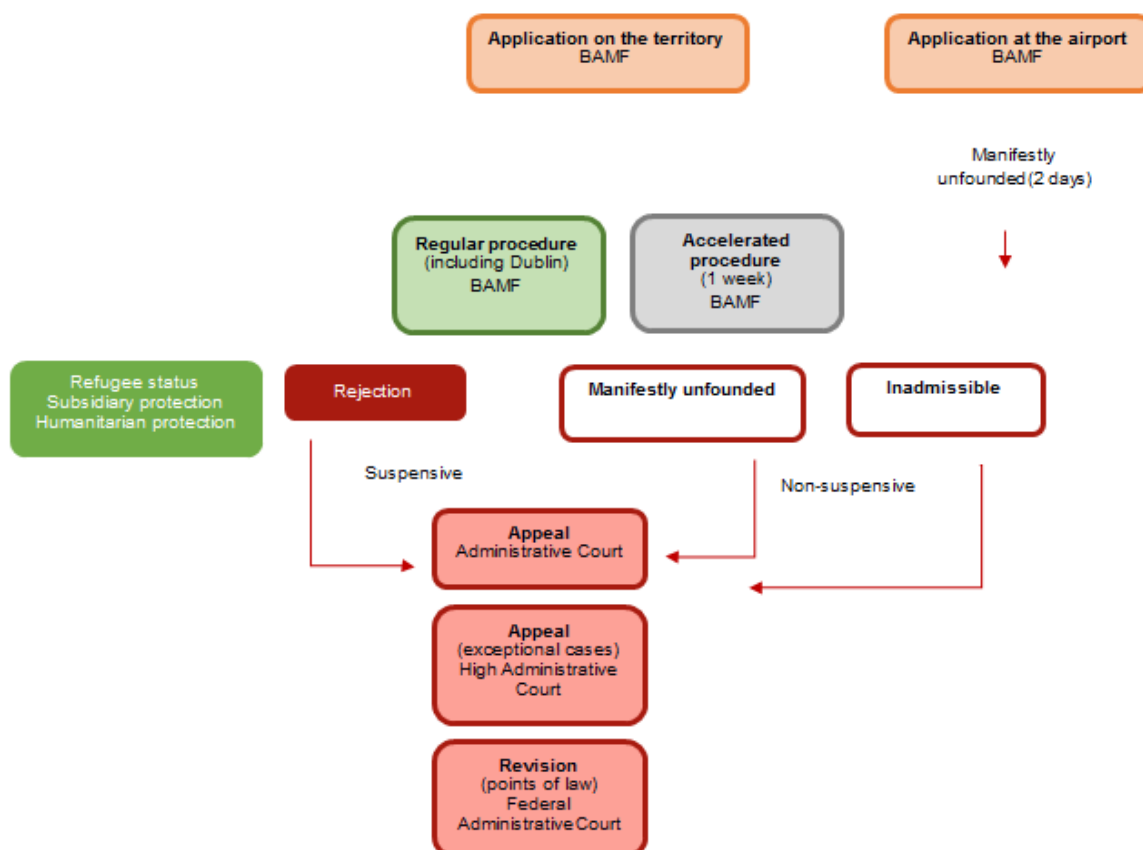
V rámci migrační a azylové politiky je Německá spolková republika povinná dodržovat rámec CEAS a s ním spojené minimální požadavky na azylové řízení a další s tím spojené procesy.

Azylové řízení v Německu (Schéma č.8) má na starost Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF). Řídí se přesně danými fázemi s přihlédnutím k nutným podmínkám dodržování kvalitativní analýzy přihlášek a zákonných lhůt. Obecná rovina řízení byla přezkoumávána zejména v posledních letech v návaznosti na neobvykle vysoké počty úspěšných odvolání u soudu a řady mediálních skandálů z nichž jedním byl německý voják plánující útok na vládní činitele, který se úspěšně vydával za syrského uprchlíka a azyl mu byl udělen. Navzdory závažným pochybením nebyly německé úřady plně připraveny na konstantní příliv migrantů a byla zjištěna návazná pochybení v nedostatečně proškoleném personálu. O to přísnější a zevrubnější je nyní přezkum v rámci azylového řízení (AIDA a ECRE, 2019).

Vyřízení žádosti o azyl v době největšího přílivu migrantů bylo překvapivě nejkratší za poslední roky. Úřadu trvá zpravidla 8 měsíců žádosti projít. V roce 2015 byla však azylová žádost syrského uprchlíka vyřízena průměrně již za 3,2 měsíce. V rámci této běžné

procedury se aplikují Dublinské úmluvy, včetně zjištění, zda je BAMF oprávněným úřadem k řešení příslušné žádosti. V případě opodstatněných důvodů nabízí systém možnost provést vše ve zrychleném řízení, které trvá v řádu týdnů a žadatelé jsou umístěni do zařízení v rámci tzv. AnKER center, kde jsou identifikováni a podstoupí „pohovor“ s úředníkem. Tyto zařízení do jisté míry připomínají česká zařízení dočasného pobytu pro obdobné případy, kdy dotyčný na místě stráví řádově dny. Jejich vybavení a parametry je stanoveno na základě mezinárodních standardů. V případě detenčních zařízení se doba zadržení může pohybovat až k 4 týdnům. Žadatelé jsou omezeni ve smyslu hotovosti, kterou mohou mít a oblasti ve které se mohou pohybovat, dokud jim není udělen azyl. V případě zamítnutí žádosti zná německý systém několikanásobné opravné prostředky, které mohou věc vrátit k přezkoumání. Oproti švédskému systému, viz. Kapitola 6.1 existuje v opravném řízení mezičlánek. (AIDA, 2019; AIDA a ECRE, 2019).

Schéma 8: Schéma azylového řízení v Německu

(AIDA, 2019a)

Německo poupravilo svoji migrační politiku krátce po největší migrační vlně. Délka povolení k pobytu byla zkrácena z 5 na 3 roky, zavedena povinnost žít v dané zemi podobu 3 let na základě získání mezinárodní ochrany, přijato rozhodnutí o získání pracovního víza po 3 měsících a možnost profitovat ze sociálních benefitů po 15 měsících místo původních 48 (Konle-Seidl, 2018).

Dle statistik z roku 2016 jsou základní ukazatele migrace pro Německou spolkovou republiku následující:

$$IMR = 20.85\text{‰}$$

$$OMR = 13.15\text{‰}$$

$$NMR = 7.69\text{‰}$$

$$GMR = 34.00\text{‰}$$

$$MER = 22.62\%$$

(OECD, 2019a; Statistisches Bundesamt, 2019)

Je třeba si povšimnout nízkého indexu migračního salda neboli efektivnostního ukazatele. Ten naznačuje, že distribuce, respektive obrat obyvatelstva není ideálně balancován. Nicméně, imigrace stále převyšuje emigraci s celkovým přírůstkem 20.85 na 1000 obyvatel.

Pokud bychom základní ukazatel IMR_s vztáhli pouze k syrským uprchlíkům či žadatelům o azyl, výsledek by byl následující:

$$IMR_s = 6.69\text{‰}^{38}$$

(Eurostat, 2019; UNHCR, 2019e)

³⁸ Při celkovém počtu Syřanů, kteří v Německu požádali o azyl či jsou vedeni jako uprchlíci 554 000 a celkovému počtu obyvatel 82 792 351. Počítáno k roku 2018. (Eurostat 2019; UNHCR 2019e)

Z toho plyne, že na tisícovku obyvatel připadá téměř 7 Syřanů se statutem uprchlíka či syrských žadatelů o azyl.

Je třeba také zohlednit nelegální migraci, kvůli které výše uvedená data mohou být nepřesná. Německo je jednou z nejčastějších cílových zemí pro nelegální migraci. Agentura Frontex uvádí přes padesát tisíc případů nelegální migrace do Německa za rok 2018. Vzhledem k celkovému národnostnímu složení nelegální migrace, lze předpokládat, že většinu tvoří Syřané (Frontex, 2019).

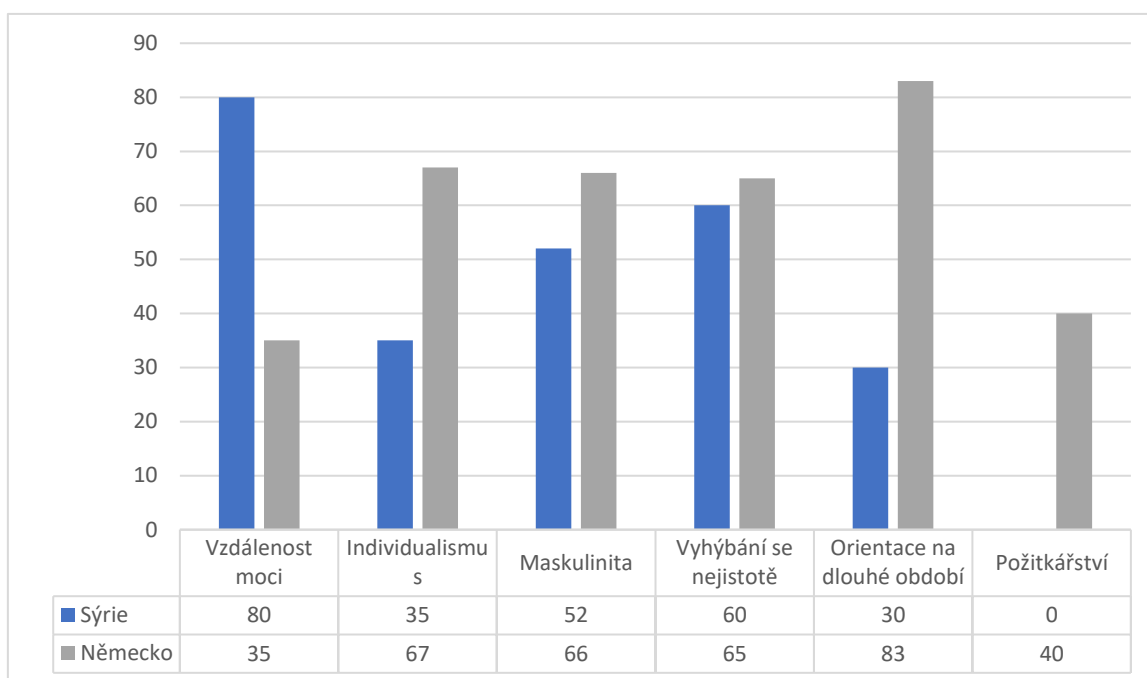
5.2. Akulturační strategie

V kontextu historické migrační politiky Německa, které se nepovažovalo za zemi, která by přijímala migranty je zřejmé, že o to nižší byla tendence je začleňovat do společnosti. Vzhledem k velké poptávce po pracovní síle se do západní Evropy stěhovali obyvatelé vzdálenějších zemí i ,vzdálenějších‘ kultur čímž bylo začlenění o to složitější (Martin and Miller 1980). V současné době Německo vynakládá stovky milionů EUR na úspěšné začlenění nově příchozích. Za rok 2017 dosahují tyto náklady výše 610 milionů EUR (Andersson Joona, 2017).

Při srovnání kultur Německa a Sýrie za použití Hofstedeho dimenzí dojdeme k závěru, že kultury se významně liší ve třech dimenzích: vzdálenosti moci, individualismu a orientaci na dlouhé období (viz. Graf 4).

Vzdálenost moci značí rozdílný náhled na uspořádání společnosti jako takové. Zatímco Německo se pohybuje v poměrně nízkých hodnotách, a tedy uspořádání moci ve společnosti nebude silně hierarchizováno, syrská společnost je zvyklá na nastavení hranic mezi vrstvami, respektuje a cení si společenské postavení. Toto pak zasahuje i do roviny běžného života, kdy je často nepřípustné, aby se této hierarchii navzdory například uzavíraly sňatky.

Graf 4: Srovnání SAR a SRN dle G. Hofstedeho

(Hofstede Insights, 2019)

Pro kvantifikaci rozdílnosti kultur uvažujeme, že každý z výše zmíněných faktorů má stejnou váhu a promítá se do vlivu na rozdílnost kultur a možnost jejich vzájemné integrace shodnou měrou. Vzhledem k již zmíněnému nedostatku dat v šesté dimenzi je nutné tento faktor do výpočtu pro srovnání syrské kultury s ostatními státy nepromítnout. Stejně tak je jedním z předpokladů homogenita hostitelské země. Menšiny jiného kulturního původu nejsou zohledněny.

Pro kvantifikaci uvažujeme následující obecný vzorec:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^n F = \left(\frac{|F_{1D} - F_{1H}|}{100} + \frac{|F_{2D} - F_{2H}|}{100} + \dots + \frac{|F_{nD} - F_{nH}|}{100} \right) \times \frac{1}{n}$$

Kde F značí faktory, které vyjadřují významné rysy kultur ovlivňující jejich projevy po sociální, ekonomické i psychologické stránce.

Při aplikaci na Hofstedeho model zohledníme zmíněných pět faktorů, které ovlivní výslednou hodnotu rozdílnosti kultur. Vzorec bude pro domácí kulturu (D) a hostitelskou kulturu (H) následující:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F = \left(\frac{|F_{VM_D} - F_{VM_H}| + |F_{I_D} - F_{I_H}| + |F_{M_D} - F_{M_H}| + |F_{VN_D} - F_{VN_H}| + |F_{ODO_D} - F_{ODO_H}|}{100} \right) \times \frac{1}{5}$$

Jednotlivé faktory, vzdálenost moci (VM), individualismus (I), maskulinita (M), vyhýbání se nejistotě (VN) a orientace na dlouhé období (ODO) budou nabývat hodnot od 0 do 100 v závislosti na výzkumu Geerta Hofstedeho.

Pro konkrétní kultury, Německa a Sýrie lze zapsat následovně:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F = \left(\frac{|F_{VM_S} - F_{VM_G}| + |F_{I_S} - F_{I_G}| + |F_{M_S} - F_{M_G}| + |F_{VN_S} - F_{VN_G}| + |F_{ODO_S} - F_{ODO_G}|}{100} \right) \times \frac{1}{5}$$

Výsledkem sumace bude číslo náležící do intervalu $< 0; 1 >$, kde 0 značí nulovou rozdílnost kultur. Ty jsou tedy zcela identické v rámci faktorů, které byly použity pro porovnání. Pokud výsledný „kulturní diferenciál“ nabývá hodnot blízkých se 1, jsou kultury protipóly v rámci všech zkoumaných parametrů.

V případě Sýrie a Německa bude sumace nabývat následujících hodnot:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F = \left(\frac{|80 - 35| + |35 - 67| + |52 - 66| + |60 - 65| + |30 - 83|}{100} \right) \times \frac{1}{5}$$

A tedy:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F_{S,G} = \mathbf{0.298}$$

Výchozí bod k procesu akulturace, tedy počáteční stav kulturního diferenciálu nabývá v případě kultur Německa a Sýrie hodnoty 0.298. Pro zasazení tohoto čísla do kulturního nastavení Evropy, respektive kulturní blízkosti jednotlivých států k Sýrii, budeme vycházet z dat v Tabulce 7 níže. Tato data jsou syntézou výzkumu Geerta Hofstedeho a vlastního výpočtu autorky na základě vzorce výše. V rámci Evropské Unie nabývá kulturní diferenciál hodnot od 0,138 do 0,372, v průměru 0,193.

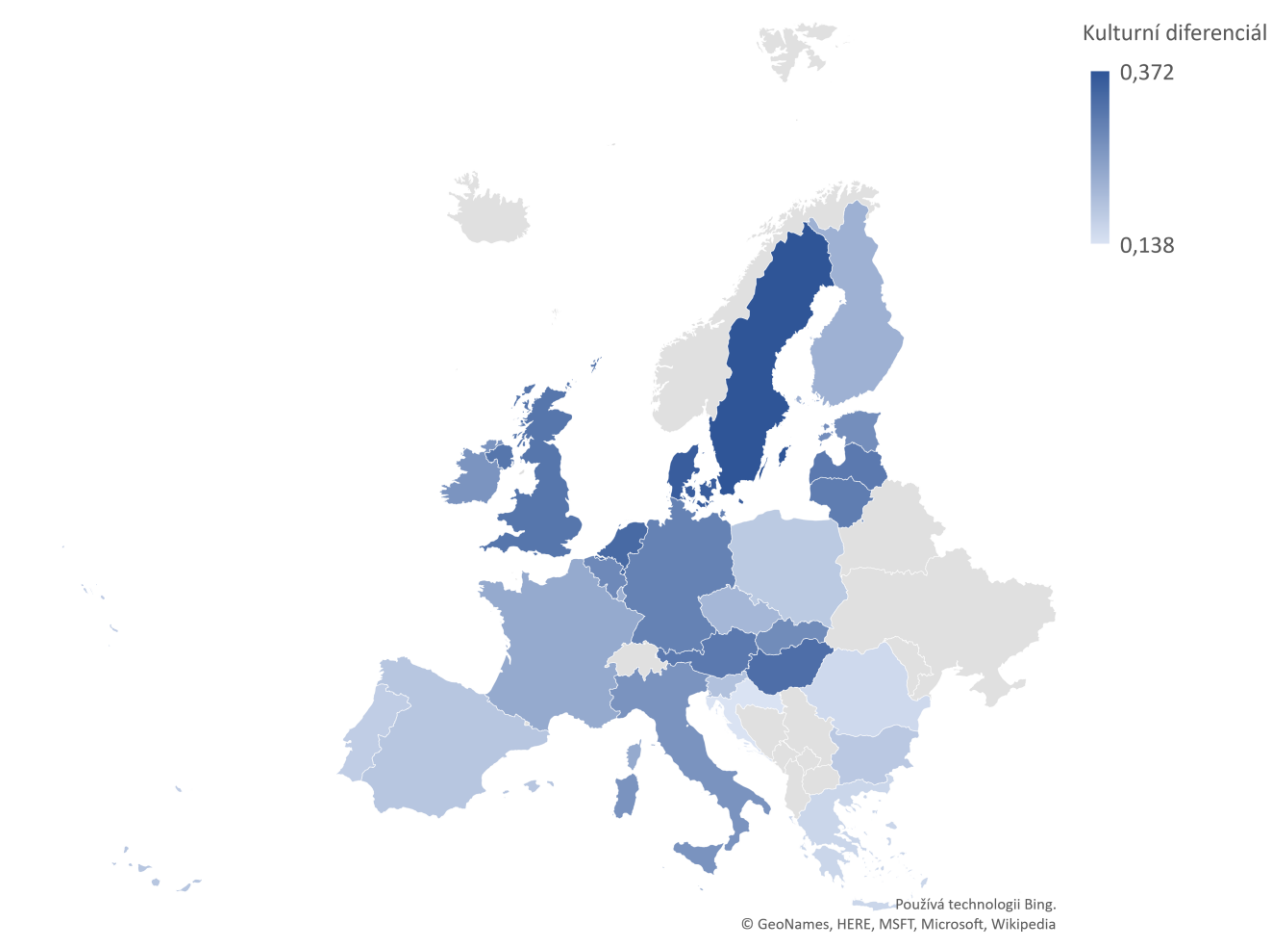
Tabulka 7: Kulturní diferenciál Sýrie a zemí EU

Země	Vzdálenost moci	Individualismus	Maskulinita	Vyhýbání se nejistotě	Orientace na dlouhé období	Celkový kulturní diferenciál ve vztahu k Sýrii
Sýrie	80	35	52	60	30	-
Německo	35	67	66	65	83	0,298
Švédsko	31	71	5	29	53	0,372
Belgie	65	75	54	94	82	0,286
Bulharsko	70	30	40	85	69	0,182
Česko	57	58	57	74	70	0,21
Dánsko	18	74	16	23	35	0,358
Estonsko	40	60	30	60	82	0,278
Finsko	33	63	26	59	38	0,22
Francie	68	71	43	86	63	0,232
Chorvatsko	73	33	40	80	58	0,138
Irsko	28	70	68	35	24	0,268
Itálie	50	76	70	75	61	0,27
Kypr	-	-	-	-	-	-
Litva	42	60	19	65	82	0,306
Lotyšsko	44	70	9	63	69	0,312
Lucembursko	40	60	50	70	64	0,222
Maďarsko	46	80	88	82	58	0,33
Malta	56	59	47	96	47	0,212
Nizozemsko	38	80	14	53	67	0,338
Polsko	68	60	64	93	38	0,18
Portugalsko	63	27	31	99	28	0,174
Rakousko	11	55	79	70	60	0,312
Rumunsko	90	30	42	90	52	0,154
Řecko	60	35	57	100	45	0,16
Slovensko	100	52	100	51	77	0,282
Slovinsko	71	27	19	88	49	0,194
Spojené království	35	89	66	35	51	0,318
Španělsko	57	51	42	86	48	0,186
Průměr zemí EU	51,44	58,63	46	70,59	57,52	0,193

(Vlastní výpočty na základě dat z Hofstede Insights, 2019)

Německo se v rámci tohoto modelu řadí ke státům EU s vyšším kulturním diferenciálem z čehož plyne, že si je s kulturou Sýrie relativně vzdálenější v porovnání s jinými státy (viz. graf 5). Lze říci, že výchozí situace pro začlenění uprchlíků bude tedy složitější.

Graf 5: Grafické zobrazení hodnoty kulturního diferenciálu Sýrie a států EU

(Vlastní výpočty na základě dat z Hofstede Insights, 2019)

5.3. Socioekonomické náklady migrační krize

Sociální aspekt nákladů migrační krize byl komunikován v předchozích kapitolách. Dochází ke střetu kultur, které jsou v mnoha ohledech odlišné. Co se týče ryze ekonomického přístupu, formujeme hypotézu;

H₁: Existuje pravděpodobnost zaměstnání P_z , dle které se stát X může racionálně rozhodnout o výnosném přijetí agenta.

Jinak řečeno, hostitelská země X se rozhoduje o přijetí migranta na základě očekávané hodnoty, která je analogií k mikroekonomické neoklasické teorii migrace (viz kapitola 1.1.4):

$$EV_{přijetí(X)} = P_z \times Y \times T - (1 - P_z) \times TR_{podpora}$$

$$EV_{deportace(X)} = |TR_{deportace}|$$

Kde X je hostitelská země, P_z pravděpodobnost nalezení pracovní pozice na trhu práce pro migranta, Y produkt, T proporcionální daňová zátěž, $TR_{podpora}$ očekávaná částka periodicky v čase n vyplácená agentovi v případě neúspěchu na trhu práce v podobě dávek a podpory v nezaměstnanosti a $TR_{deportace}$ státní zátěž pro násilnou reemigraci uprchlíka do země původu. Jako endogenní veličina zde vystupuje P_z .

Zcela racionální hostitelská země by bez přihlédnutí k mezinárodním úmluvám a dalším legislativním nástrojům přijala uprchlíka pokud:

$$EV_{přijetí} \geq EV_{nepřijetí}$$

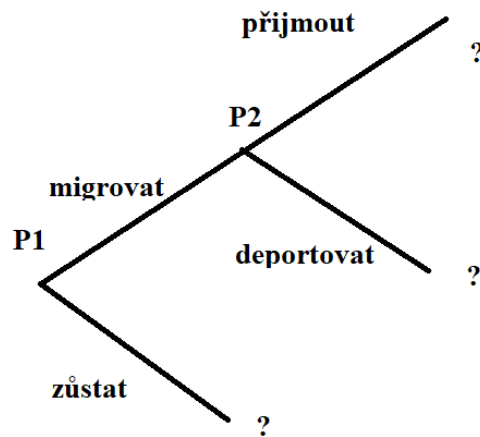
Na základě empirických dat německé ekonomiky a základní makroekonomické teorie definujeme vztahy mezi jednotlivými proměnnými následovně:

$$TR_{deportace} \approx 4 \times TR_{podpora}$$

$$TA = Y \times T = TR$$

$$Y_d = Y \times (1 - T)$$

Dle Ricardiánské ekvivalence pak předpokládáme $\Sigma TA = \Sigma TR$. Stavíme předpoklad, že dochází k jeho státnímu financování pouze skrz transfer sociální podpory. Díky tomuto předpokladu není nutné zahrnout funkci pro státní rozpočet jako celek a jiné faktory.

Celý proces spekulování za vyšší očekávanou hodnotou je pak hra v souladu s ekonomickou teorií her, kde je P1 agent-uprchlík a P2 stát X. Oba hráči mají v uvedené „extensive form game“ dvě možné strategie, a to $P1 = \{\text{zůstat; migrovat}\}$ a $P2 = \{\text{deportovat; přijmout}\}$. Celá hra má pak tři možné výsledky a našim cílem je přiřadit jim výnosy jednotlivých hráčů a na základě předpokladu racionality pak odhadnout kde je výhodné, aby hra skončila.

Vzhledem k tomu, že P2 hraje jako druhý je klíčové nejprve zjistit za jakých podmínek volí jakou strategii právě on. Do definovaných funkcí očekávané hodnoty je nutno zahrnout periodické opakování se strategie {přijmout} vůči jednorázové strategii {deportovat}.

$$EV_{\text{přijetí}}(X) = \sum_0^n [P_z \times Y \times T - (1 - P_z) \times TR_{\text{přijetí}}]$$

Zároveň lze určit, že pro sled strategií (migrovat; deportovat) je výnos pro druhého hráče

- $TR_{\text{deportovat}}$, pro zjištění, kde hra má optimálně skončit je nutné zjistit je-li:

$$EV_{\text{přijetí}} \geq |TR_{\text{deportace}}|$$

Výše zmíněná funkce bude tedy upravena následovně:

$$EV_{\text{přijetí}} = \sum [P_z \times TR - TR_{\text{přijetí}} + P_z \times TR_{\text{přijetí}}]$$

Po substitucích $TA = TR_{\text{přijmout}} + TR_{\text{deportovat}}$ a $TR_{\text{deportovat}} = 4 \cdot TR_{\text{přijmout}}$ a po úpravě:

$$EV_{\text{přijmout}} = \sum_0^n [6 \cdot TR_{\text{přijmout}} - TR_{\text{přijmout}}/P_z]$$

Obecně tedy:

$$EV_{\text{přijmout}} = \int_{n=0}^{\infty} \left(6 * TR_{\text{přijmout}} - \frac{TR_{\text{přijmout}}}{P_z} \right) dTR_{\text{přijmout}} > -4 * TR_{\text{přijmout}} = EV_{\text{nepřijmout}}$$

Pokud by se hra opakovala pouze v periodě $n=1$, stačilo by státu X k rozhodnutí přijmout migranta $P_z > 0,5$, avšak z podstaty složení příjmů a nákladů v naší funkci státu se v nekonečném množství opakování P_z výnosná pro stát limitně blíží jedné.

To, že mezní hodnotou v $n=0$ je právě $P_z = 1/2$ jsme určili jako výsledek neintegrované rovnice ekvilibria:

$$6 * TR_{\text{přijmout}} - TR_{\text{přijmout}} / P_z = -4 * TR_{\text{přijmout}},$$

Po následné úpravě: $P = 1/2$.

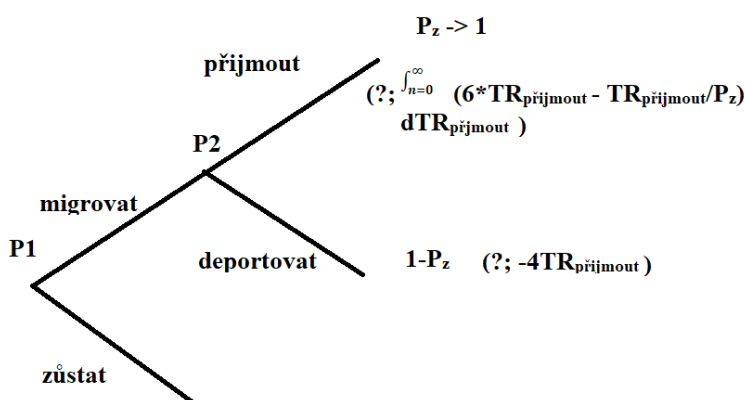
Sílící trend P_z , kdy jde n k nekonečnu, je ověřitelný z limity $EV_{\text{přijmout}}$.

P2 preferuje strategii {přijmout} pokud se P_z v nekonečnu blíží jedné, jinak je pro něj dominantní strategie {deportovat}. Hráč P1 se rozhoduje dle rovnice:

$$ER(0) = \int_0^n [P_1(t)P_2(t)Y_d(t) - P_3(t)Y_0(t)]e^{-rt} dt - C(0)$$

Tedy podle svého očekávaného výnosu z emigrace v čase 0. Viz. Kapitola 1.1.4.

(Massey *et al.* 1993, p.435)

Na základě těchto výsledků přijímáme hypotézu H₁.

S pravděpodobností získání zaměstnání bude souviset také momentální stav trhu práce v hostitelské zemi a počet volných pozic zejména v sektorů prací s nižšími nároky na vzdělání. Do rovnice bude vstupovat rovněž změna legislativního rázu či nákladů jak na přijetí, tak na deportaci, které jsou výše formulované jako konstantní a dále pak výše nákladu na integrační programy.

Dustmann (2017) kategorizuje syrské uprchlíky dle délky absolvovaného vzdělání a participace na trhu práce na základě přílivu migrantů mezi lety 2007 a 2012 dle publikace německého BAMF z roku 2014. Tato data ukazují, že i přes překlenovací období, v některých případech 5leté, nebyli uprchlíci schopni se efektivně začlenit na trhu práce³⁹. Při Pz=24, 7%, by bylo rozhodnutí o přijetí iracionální. Pravděpodobnost bude postupně zvyšována i narůstajícím počtem pracovních pozic v „nižší“ kategorii, které Německo uměle vytváří.

Graf 6: Pravděpodobnost zaměstnání a vzdělání syrských uprchlíků v Německu

	School attendance				Labour market participation			
	None	up to 9 years	10–14 years	at least 15 years	employed	looking for work	out of the labour force	in training
Afghanistan	18.3	27.8	48.9	2.8	29.1	20.7	19.9	16.3
Iraq	25.9	41.4	25.7	3.5	38.9	21.5	26	6
Syria	16.1	35.5	41.5	4.3	24.7	26.4	27.8	6.9
N		2,403				2,805		

(Dustmann *et al.* 2017, p.528)

Dále formulujeme H₂;

H₂. Celkový blahobyt občanů cílové země se přijetím migrantů zvýší.

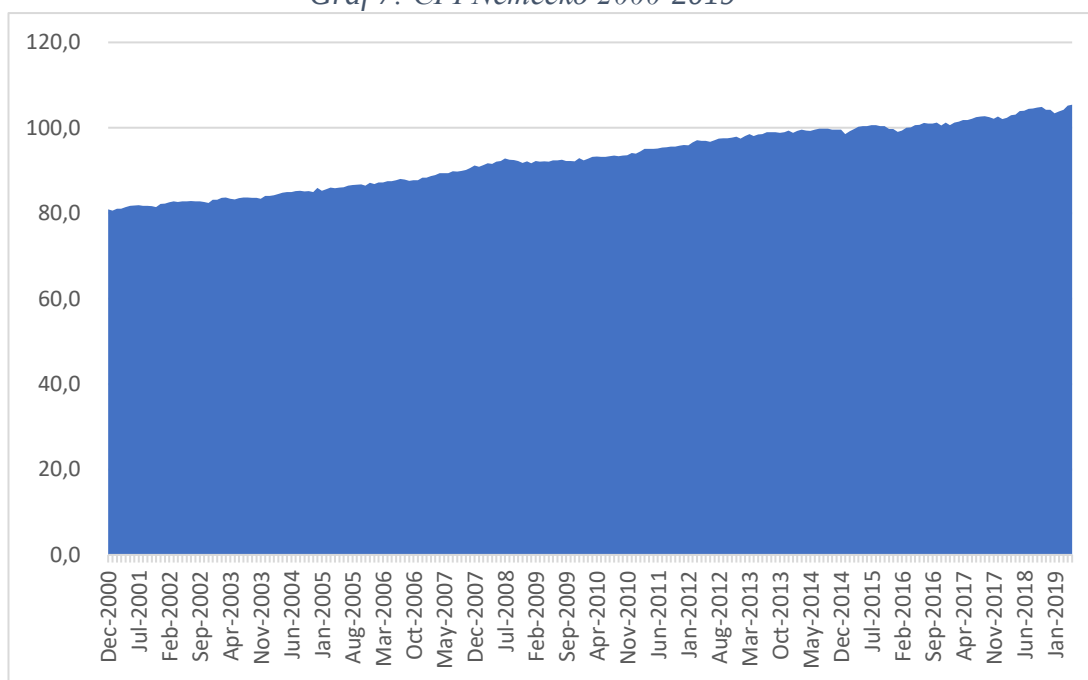
³⁹ Někteří autoři (LALonde, Topel) uvádějí až 10leté překlenovací období (Borjas 1985). Dustmann (2017) na příkladu Švédska demonstruje splynutí domácího obyvatelstva a uprchlíků z hlediska rovných příležitostí na trhu práce až na 25let (viz. Kapitola 6.3).

Platnost hypotézy ověříme na výši Consumer Price Indexu (CPI). Podle teorie se CPI snižuje s rostoucím objemem migrace (Tumen, 2016), což by implikovalo vyšší kupní sílu a zvýšení blahobytu.

Dle statistik OECD je jako referenční rok stanoven rok 2015. Uvažujeme $CPI_{2015}=100$ při celkovém měsíčním měření let 2000-2019. K největšímu nárůstu počtu přijatých migrantů došlo v roce 2015 (viz. Graf.3). Největší propad CPI by se dal tedy očekávat po tomto datu.

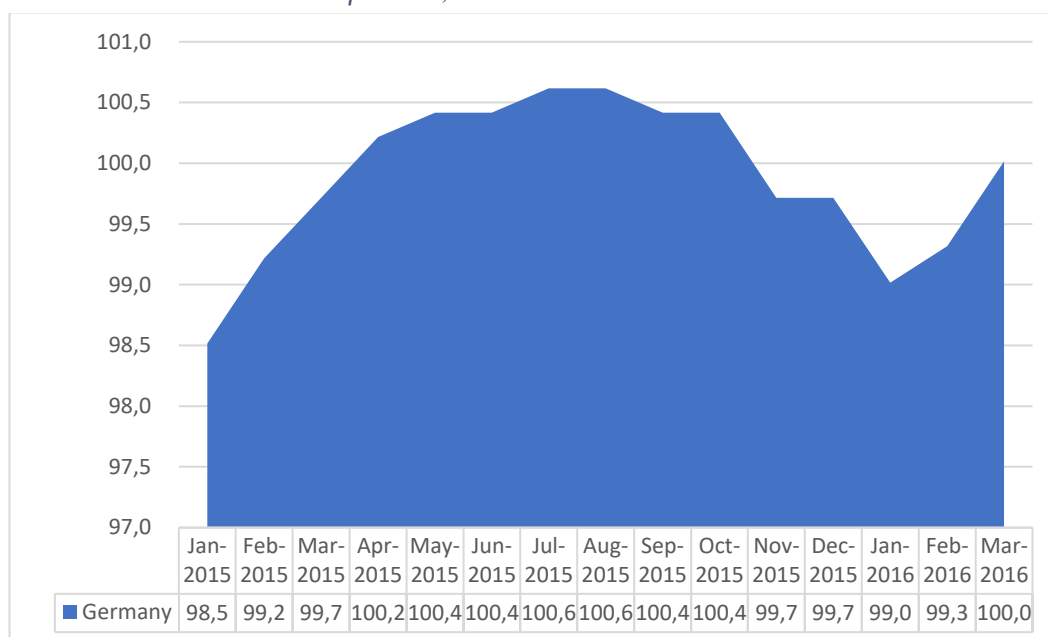
Při zobrazení měsíčních hodnot celého stanoveného období, jeví se jako konstantně rostoucí. Avšak při zobrazení hodnot roku 2015 respektive začátku roku 2016, je možná vidět jasný pokles CPI od poloviny roku 2015 až do února 2016. Pokud přijmeme kauzální vztah vyslovený Tumenem, můžeme prohlásit H2 za platnou v omezeném časovém intervalu bezprostředně následujícím příchozí vlně. Zároveň neuvažujeme nevyčíslitelné faktory interkulturních vztahů s novými menšinami a náklady spojené s jejich začleněním.

Graf 7: CPI Německo 2000-2019

(OECD, 2019b)

Graf 8: CPI, Německo 01/2015-03/2016

(OECD, 2019b)

6. Švédské království

Švédské království je známé svou progresivní politikou v oblasti migrace a otevřenému přístupu k migrantům. Jedním z klíčových programů, který země ve spolupráci s UNHCR, IOM a státními úřady propaguje je „The Swedish resettlement programme“ neboli Švédský program pro přesídlení. Ve spolupráci s UN jsou stanovovány každoroční kvóty. Pro rok 2019 se Švédsko zavázalo v rámci programu přijmout 5000 uprchlíků (Migrationsverket, 2019a).

Švédsko program provozuje již několik let a obzvláště se zaměřuje na syrské uprchlíky, kteří utekli do Libanonu a žijí zde na hranici chudoby (Migrationsverket, 2018). To potvrzuje i rozhovor s Janou Samadovou, která popisuje podmínky, které v Libanonu panují:

„V Libanonu situace na trhu práce není příliš příznivá, panuje vysoká nezaměstnanost a řada lidí se ocitá na hranici chudoby“

(Jana Samadová, 2019)

6.1.Migrační politika

V posledních letech Švédsko významně upravilo svoji azylovou a migrační politiku. Obdobně jako v případě Německa zkrátilo dobu, na kterou je udělováno povolení k pobytu, pozastavilo přijímání rodinných příslušníků azylantů, zavedlo disperzní politiku v oblasti imigrace a zkrátilo proces získávání pracovních povolení.

Základní ukazatele migrace, pomocí kterých je možné vysledovat základní rysy migrace ve Švédsku (za rok 2016) dosahují následujících hodnot:

$$IMR = 14.51\text{‰}$$

$$OMR = 2.38\text{‰}$$

$$NMR = 12.13\text{‰}$$

$$GMR = 16.89\text{‰}$$

$$MER = 71.81\%$$

(Eurostat, 2019a; OECD, 2019a)

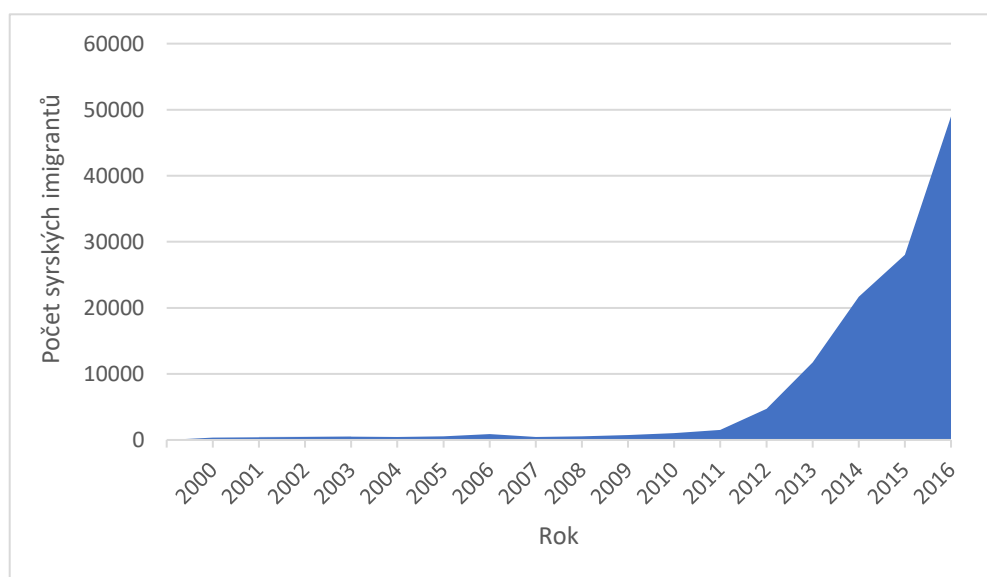
Hrubá míra imigrace a emigrace, jinak též intenzita imigrace a imigrace v případě Švédska ukazuje zhruba šestinásobně vyšší intenzitu imigrace oproti emigraci. Jedná se o vyjádření počtu osob, které se do pohybů zapojují, z čehož jasně vyplývá, že přesuny do Švédska výrazně převyšují odchody čímž celková populace (z hlediska migrace, bez uvážení dalších faktorů, jako úmrtnost) roste. Toto vyjadřuje NMR, jehož hodnota je kladná, a tedy hovoříme o netto imigraci. Na každých 1000 obyvatel do země imigrovalo za jeden rok 12.13 nových občanů. Míra efektivnosti migrace, respektive míra atraktivity udává nakolik je země vyhledávaná. Vzhledem k výsledku téměř 72 %, lze označit Švédsko za zemi velmi populární a lze očekávat přílivy dalších přistěhovalců, čemuž by měla přizpůsobit svoji migrační politiku. IMR vztažené pouze na syrskou imigraci bude dosahovat hodnot:

$$IMR_s = 11.66^{40}$$

(Eurostat, 2019; UNHCR, 2019e)

Růst celkového objemu imigrace lze sledovat na Grafu 9. Lze identifikovat jasnou souvislost s událostmi války v Sýrii a migrační krize. Před samotnou krizí už ve Švédsku existovala komunita v počtu přes šest tisíc Syřanů, nejpočetnější v celé Skandinávii. Je tedy logické, že v souladu s argumentem silných kulturních vazeb a již existující komunity bylo Švédsko druhou nejvýznamnější cílovou zemí. V poměru k celkovému objemu imigrace (viz. graf 10) podíl syrské „menšiny“ stabilně roste, což nabádá k lepšímu zohlednění a zevrubnějšímu zkoumání kulturních a společenských specifík při začleňování syrských imigrantů.

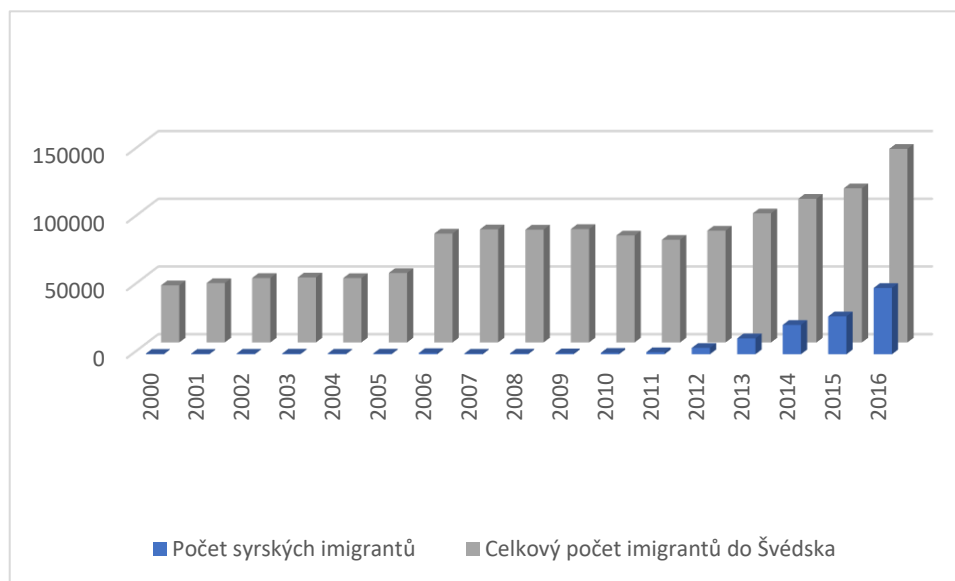
Graf 9: Objem imigrace Syřanů do Švédska

(OECD, 2019a)

⁴⁰ Při syrské imigraci ve výši 118 000 (2018) a celkovému počtu obyvatel Švédska 10 120 242 obyvatel (2018) (Eurostat, 2019; UNHCR, 2019e).

Graf 10: Poměr syrských imigrantů na celkovém počtu imigrantů, Švédsko

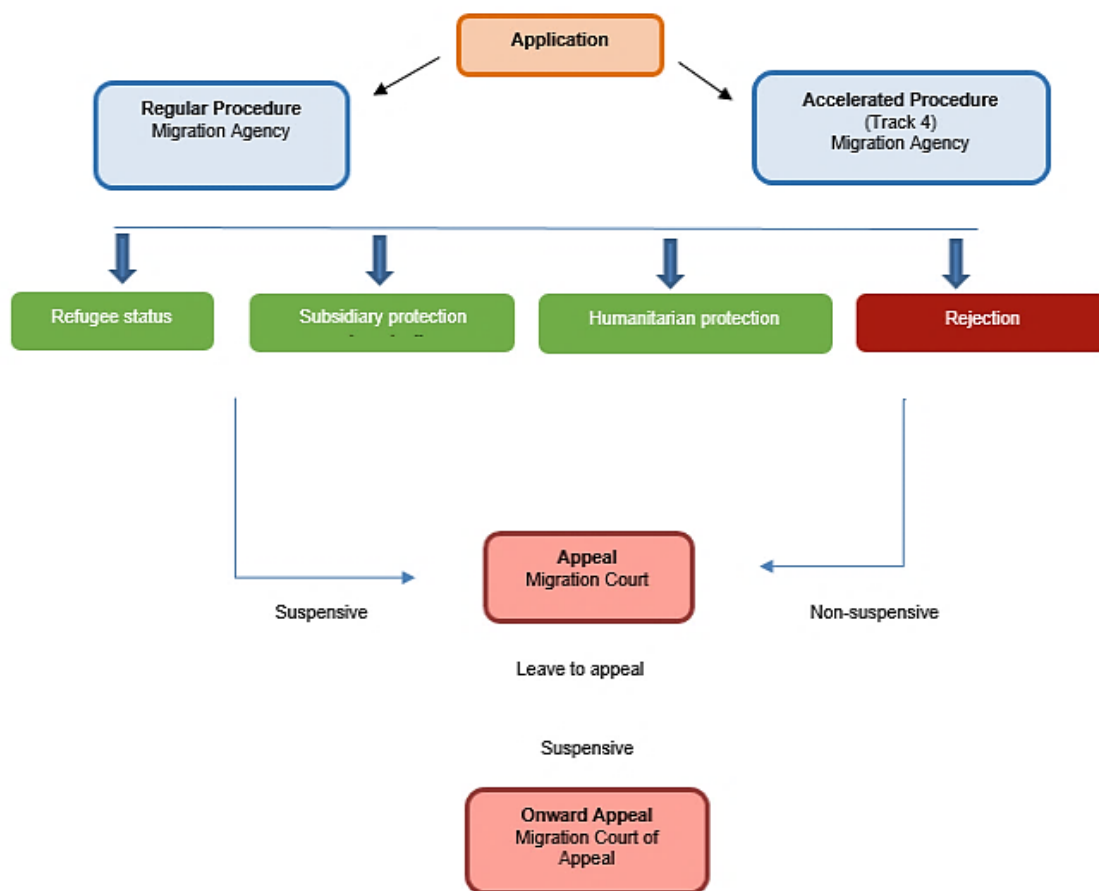

(OECD, 2019a)

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2, EU disponuje společným rámcem CEAS, který udává základní rysy procesní povahy pro azylové řízení. Švédsko se na pozadí celého procesu řídí základy danými Evropskými ujednáními včetně vedení a sledování databáze otisků prstů EURODAC. V samotném prvopočátku však zkoumá příslušnost státu k řešení určité azylové žádosti. Jinými slovy, zda je autoritou, která je dle Dublinských úmluv oprávněna a povinná žádost přezkoumávat.

Hlavní úlohu v azylovém řízení samotném pak má Migrační agentura spolupracující s ministerstvem spravedlnosti. Agentura zpracovává všechny přihlášky a rozděluje je do oddělení pro azyl, řízenou migraci a občanství. Udělit azyl může příslušné oddělení ve formě statusu uprchlíka, podpůrné ochrany či humanitární ochrany (viz. Schéma 9) (AIDA, 2019b). Ještě před dvěma lety bylo 162,450 žádostí o azyl ve Švédsku. Za rok 2017 je počet žádostí nepoměrně nižší, sice 26,325 žadatelů (EP, 2019), přičemž Sýrie zůstává v čele jakožto nejčetnější národnost (Eurostat, 2019b). V případě neudělení azylu se mohou subjekty odvolat a v odvolacím řízení si vyžádat stání u soudu k podání vysvětlení a objasnění důvodů odvolání. Soud stanoví, zda bude toto řešeno korespondenčně či verbálně (Migrationsverket, 2019b).

Schéma 9: Průběh azylového řízení ve Švédsku

(AIDA, 2019c)

6.2. Akulturační strategie

Výše zmíněná možnost žádosti o verbální dovysvětlení při azylovém odvolacím řízení naznačuje otevřený a proaktivní přístup k žadatelům o azyl a snahu o integraci. Stejně tak proaktivní přístup vyhledávání syrských uprchlíků v nouzi značí na státní úrovni snahu o integraci. Taloyan *et al.* (2011) na výzkumu integrace Kurdů do švédské společnosti popisuje jejich snahu o začlenění i přes překážky v podobě vystavení akulturačnímu stresu a přetrhání vazeb s domácí kulturou. Nekby (2012) sleduje začlenění migrantů do švédské společnosti, která zaujala integrační akulturační strategii. Dodává, že první generace migrantů ve Švédsku se sice částečně rozcházela se švédským obyvatelstvem z důvodu mezer mezi úrovní vzdělání, postoji k manželství s cizincem, rozvodů a dalších kulturních aspektů, tyto však s postupem mizely a v následující generaci byly zanedbatelnější.

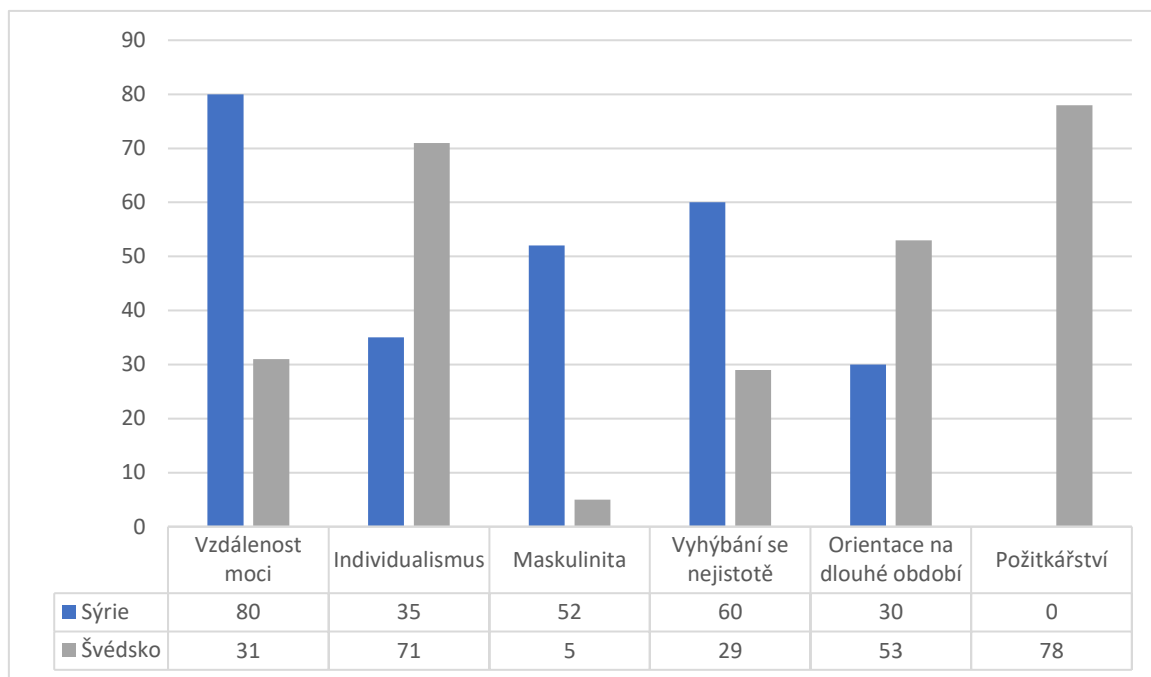
I přesto si dle Talovana i Nekbyho zachovávají jak vlastní tradice, tak přejímají tradice nové kultury. Dle parametrů v kapitole 1.2 tedy můžeme dojít k závěru, že se jedná o integrační akulturační strategii. Je třeba zdůraznit, že oproti strategii německé, je tato na vyšším stupni integrace. Do jisté míry lze hovořit i o podnícené integraci, a to z důvodu švédské disperzní migrační politiky, kterou Německo neuplatňuje (Dustmann *et al.* 2017). Tento přístup zabraňuje tvorbě velkých samostatných syrských komunit izolovaných od zbytku obyvatelstva⁴¹, který by zpomaloval či znemožňoval integraci.

Švédské království, které se aktivně zapojuje do programů na přesídlování uprchlíků a přijímá migranty s nižším vzděláním v rámci programů na jejich začleňování vynaložilo za rok 2017 754 milionů eur. Mezi těmito integračními programy dominuje PES, Public Employment Service program neboli program zaměstnanosti ve veřejné sféře. Tento program spolu s dalšími se zaměřuje na rozvoj v oblasti jazyka, schopností a pracovních dovedností. Účastníci něm mohou strávit až 24 měsíců s maximálním přerušením na 8 měsíců. Program je jedním z nástrojů k překlenutí velkých rozdílů pravděpodobnosti získání zaměstnání domácím pracovníkem a uprchlíkem (Andersson Joona, 2017).

Z hlediska evaluace rozdílnosti či podobnosti kultur je aplikována teorie G. Hofstedeho (viz. Kapitola 1.2, graf 4). Vzdálenost či blízkost kultur bude mít vliv na úroveň akulturačního stresu a možné náročnosti celého procesu (Chvojková a Hřebíčková, 2018). Dle Hofstedeho jsou si kultury poměrně vzdálené. Jako výrazný protipól se jeví dimenze maskulinity v rámci které se Švédsko drží ve velmi nízkých hodnotách a kultura se tedy dá považovat za feminní. Z toho plyne větší důraz na konsenzus, diskusi, solidaritu a rovné příležitosti, což může být důvodem přístupu státu k celé migrační krizi a projevu solidarity formou programů a inkluze do vzdělávacích systémů. V dimenzích vzdálenosti moci a individualismu Švédsko koreluje s německými hodnotami (viz. Příloha 7). Ve srovnání tedy lze dojít k obdobným závěrům jako v kapitole 5.2.

⁴¹ Podobné komunity se tvořily například v Libanonu po přílivu palestinské uprchlické vlny a jsou v oblasti dodnes (viz. Rozhovor s Janou Samadovou příloha č. 12).

Graf 11: Srovnání Syrské arabské republiky a Švédského království dle G. Hofstedeho

(Hofstede Insights 2019)

Pokud budeme na Švédsko aplikovat vzorec pro kulturní diferenciál konstruovaný v kapitole 5.2 vycházející z typologie kultur G. Hofstedeho, dostaneme zápis:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F = \left(\frac{|F_{VM_S} - F_{VM_{\S}}| + |F_{IS} - F_{I_{\S}}| + |F_{MS} - F_{M_{\S}}| + |F_{VNS} - F_{VN_{\S}}| + |F_{ODO_S} - F_{ODO_{\S}}|}{100} \right) \times \frac{1}{5}$$

Po dosazení hodnot pro jednotlivé hodnoty faktorů pro Švédské království:

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F = \left(\frac{|80 - 31| + |35 - 71| + |52 - 5| + |60 - 29| + |30 - 53|}{100} \right) \times \frac{1}{5}$$

A dále,

$$\sum_{0 \leq F \leq 100}^5 F_{S,\S} = \mathbf{0.372}$$

Z grafu č.5 a tabulky č. 7 (viz. Kapitola 5.2) lze jasně vyvodit, že Švédsko v rámci EU28 je zemí kulturně nejrozdílnější vůči Sýrii. Tento fakt podtrhuje nutnost obsáhlejšího

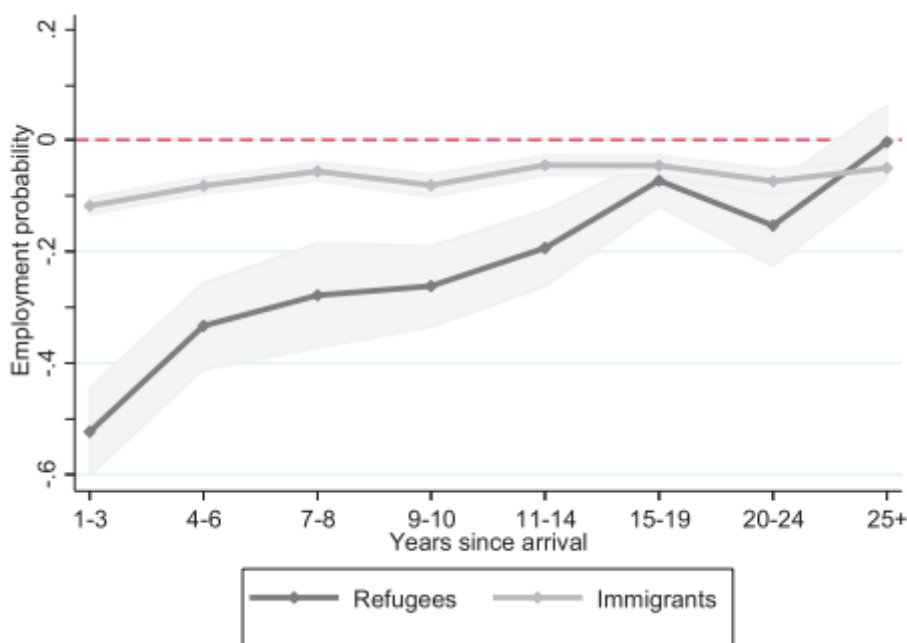
legislativního rámce a rozvoje programů na začleňování syrských uprchlíků, neboť jejich kulturní nastavení je výrazně odlišné. Tento fakt reflektuje i stav na trhu práce (viz. Kapitola 6.3).

6.3. Socioekonomické náklady migrační krize

Pokud navážeme na formulaci modelu teorie her v kapitole 5.4, lze z důvodu její obecnosti očekávat, že pro švédské království bude průběh identický. Hráči jsou ve stejných výchozích situacích a čelí stejným rozhodovacím procesům. Z důvodu nucenosti migrace opět nebude možnost hráče P1 nemigrovat možná a výsledek hry tedy závisí zcela na hráči P2, tedy hostitelské zemi.

Výzkum Dustmanna (2017) uvádí pravděpodobnost zaměstnání (employment probability) uprchlíka (viz. Graf 12). Podle tohoto výzkumu má uprchlík o více než 50% nižší šanci než místní a zhruba o 40% nižší než ekonomičtí migranti, že získá zaměstnání po 1 roce pobytu ve Švédsku.

Graf 12: Pravděpodobnost zaměstnání uprchlíka vzhledem k počtu let strávených ve Švédsku

(Dustmann *et al.* 2017, p.525)

Náklady se zvyšují také z důvodu legislativního omezení pro vstup azylantů na trh práce. Švédské zákony ukládají maximální odklad 12měsíců mezi získáním azylu a možností

vstupu na trh práce, avšak při absolvování programu PES statistiky vykazují, že po 730 dnech kurzu je 39 % žen a 46 % mužů zaměstnáno nebo zapsáno u vzdělávacích institucí. Švédský systém počítá i s urychlením vstupu na trh práce pro uprchlíky vzdělané pro výkon povolání elektrikáře, zdravotní sestry či učitele. Systém uznávání kvalifikací je centralizovaný v kontrastu s Německem a nabízí tak rychlejší vyřízení žádostí (Andersson Joona, 2017).

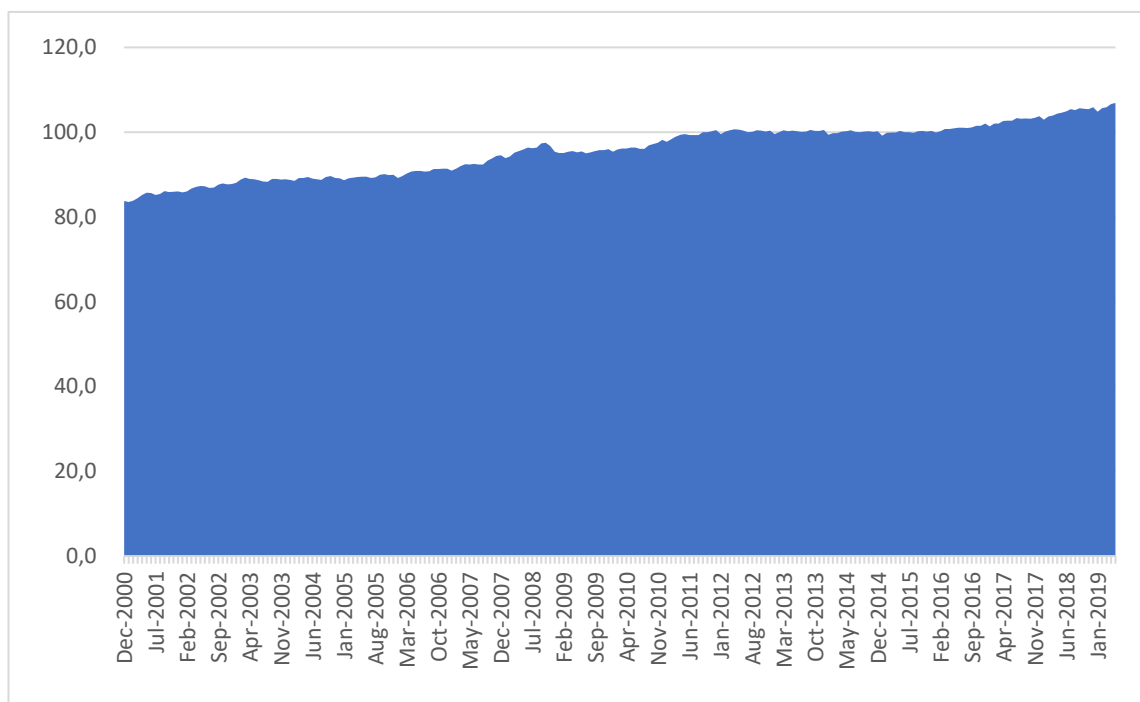
Nezaměstnanost ve Švédsku od přílivu migrantů rapidně klesá. V roce 2010 byla na 8.61 %, nyní dosahuje již jen 6.44% s trvalým poklesem od roku 2014. Je otázkou, do jaké míry je možné tento trend přičítat migrační vlně vzhledem k faktu, velkých rozdílů v pravděpodobnosti zaměstnání uprchlíků v kontrastu s domácím obyvatelstvem a ekonomickými imigranty (viz. Graf 12).

V rovině sociologické sledujeme vývoj v rámci kapitoly akulturace a syrské kultury, které představují náklad ve formě přivykání si nové kultuře čímž mohou implicitně zahrnovat výdaje s ním spojené.

Vzhledem k tomu, že vstupní parametry pro Švédské království jsou velmi podobné, lze očekávat, že závěry modelu budou stejné jako v případě Německa. Vstupní faktor nákladů na deportaci je větší než náklad na vyplacení dávek. S tím, že opět předpokládáme maximalizaci zisku společnosti.

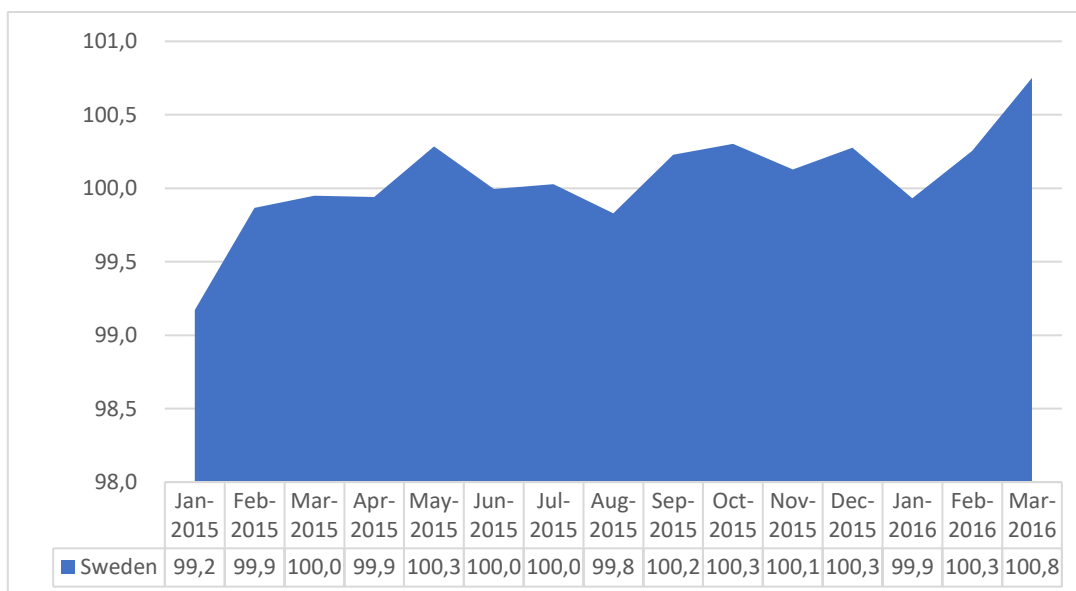
Na předpokladu platnosti výzkumu Tumena (2016) a za nezměněných podmínek a kauzálního vztahu Tumenovy hypotézy budeme sledovat H_2 , pokles indexu spotřebitelských cen a s ním zvýšení celkového blahobytu obyvatel Švédska

Graf 13: CPI, Švédsko 2000-2019

(OECD, 2019b)

Graf 14: CPI, Švédsko 01/2015-03/2016

(OECD, 2019b)

Na Grafu 13 a 14 můžeme sledovat mírné zpomalení růstu CPI a krátkodobý pokles, nicméně nelze sledovat jednoznačný vztah mezi imigrační vlnou a poklesem CPI. V případě Švédska tedy nemůžeme H_2 přijmout.

7. Analýza výsledků výzkumu a srovnání švédského a německého prostředí

Z hlediska analýzy principu racionality prostřednictvím teorie her byl na základě simplifikovaných předpokladů nalezen průběh produkční funkce vykazující vztah schopnosti migranta vydělat na náklady migrační vlny. Ukázalo se, že produkční funkce má v Σ , kde n jde do nekonečna klesající mezní průběh, což je v souladu s ekonomickou teorií klesající mezní produktivity. Síla tohoto vztahu se zjevně odvíjí od poměru státních transferů vydaných v migrační vlně na sociální podporu nezaměstnaných agentů a transferů, které jsou nutné na případné deportování migranta ze země (či v praxi na jakoukoliv jinou jednorázovou aktivitu spojenou s příchodem imigrantů, a to i pokud by se nejednalo o transfer, ale o vládní výdaj).

Vytvořený model tedy přesvědčivě vykazuje potřebu racionálního státu začlenit v dlouhém období všechny přistěhovalce na trh práce za účelem realizace zisku a zároveň poměrně slabou potřebu v prvních měsících od příchodu azylantů do země.

Takto definovaná potřeba státu tedy implicitně stanovuje, že státní instituce zmíněný postupný průběh začlenění se na trhu práce předpokládá. Tento fakt tedy implikuje, že interní politiky obou států by měly volit vhodnou akulturační strategii sázející na postupné napojování se na hostitelskou kulturu, která bude zahrnovat především domestikaci skrze pomalé přejímání domácích prvků vedoucích k napojování se na místní obyvatelstvo a kulturu. Klíčové tedy je uvědomění, že právě v případech Švédska a Německa, kdy v současnosti dochází k aplikování akulturační strategie na obrovské množství agentů, nemusí tyto strategie být úspěšné, čímž by země nedosáhly kýžené P_z hodnoty a začaly tak realizovat ztrátu. Pokud by k tomu došlo, bylo by možné označit chování těchto zemí za iracionální za předpokladu, že se do rovnice nepromítnou granty a dotace třetích subjektů.

Podle Dustmanna (2017) dosahuje pravděpodobnost zaměstnání v Německu 24,7% po 1-5 letech pobytu pro období 2007- 2012. Jak bylo uvedeno, tato hodnota nestačí pro racionální

volbu přijetí migranta pouze na základě jeho budoucí ekonomické aktivity v daném státě. Pokud bychom uvažovali data nashromážděná pro stejné období ve Švédsku, pak by za předpokladu, že každý Syřan, který získal pracovní povolení je i zaměstnán, dosahovala pravděpodobnost zaměstnání 18,24 %. Pokud bychom ale uvážili období mezi lety 2000 a 2018, nabývala by P_z pouze hodnoty kolem 3,57% při intervalu let 2013-2018, kdy byl příliv uprchlíků nejvýznamnější, dokonce pouze 2,03% (Migrationsverket 2019a; Migrationsverket 2019b). Tento nesoulad lze přisoudit neúměrně velkému počtu příchodících uprchlíků, který je umocněn jednak programem na sdružování rodin, který znamenal příliv dalších více než 55 tisíc Syřanů (Migrationsverket, 2019c), dále pak také účastí na Resettlement Programme⁴², který do země přivádí zejména nekvalifikované pracovníky. Andersson Joona (2017) udává, že tyto statistiky se dramaticky mění, a to až ke 46 %, s absolvováním integračních kurzů ve Švédsku. Pro Německo nebyla podobná data nalezena. Švédsko a Německo vynakládají na tyto programy 754milionů eur, respektive 610milionů eur. Rozdílnost dostupnosti programů lze spatřovat ve faktu, že k účasti na Švédském programu je potřeba udělený azyl, pro německý systém stačí podaná přihláška a úmysl v zemi zůstat (Andersson Joona, 2017). Systém Švédska se obecně jeví jako flexibilnější, rychlejší a velmi efektivní z hlediska nárůstu počtu začleněných osob po absolvování integračních programů, nicméně počáteční pozice Švédska je složitější z hlediska vyššího kulturního diferenciálu a přebírání méně vzdělaných syrských uprchlíků z třetích zemí v rámci programu na přesídlení osob.

Překážkou pro obě země bude nasycení trhu práce. V obou případech dosahuje velmi nízkých hodnot (3.45% v případě Německa a 6.44% v případě Švédska) a od první migrační vlny stále klesá. S ohledem na tyto fakta lze očekávat i pokles počtu přijímaných Syřanů ze strany Švédska prostřednictvím programu na přesun uprchlíků z chudých oblastí. Tento trend lze sledovat i na ukazateli IMR_s, kde Švédsko dosahuje dvojnásobných hodnot v porovnání s Německem.

Na základě dosavadního průběhu krize lze říci, že Ravensteinovy zákony neekonomického charakteru byly dodrženy, a z hlediska vztahu migrace a vzdálenosti a dost možná i

⁴² Program na podporu přesídlení uprchlíků z nevyhovujících podmínek nejen v oblasti Blízkého Východu (Migrationsverket 2018).

migračních toků, kdy vskutku někteří agenti i přes politickou situaci v Sýrii volí i opačný směr a do země se navrací (viz. Příloha 4).

Kulturní prostředí a diverzita zemí ve smyslu Švédska-Sýrie a Německa-Sýrie analyzovaná prostřednictvím formulace kulturního diferenciálu poukazuje na významné odchylky v rámci zemí EU (viz. Tabulka 7, Graf 5). Veličina kulturního diferenciálu, kterou práce zavádí, indikuje vysokou rozdílnost zejména Švédské a Syrské kultury. Podle analyzovaných dat je Švédské království kulturně nejvzdálenější, což s sebou nese výzvy v oblasti akulturační strategie, legislativního rámce a začlenění do socioekonomické sféry. Formulovaná hypotéza:

H_0 Kulturní prostředí nemá vliv na volbu cílové země

Je na základě výše uvedených dat přijata.

Rodinné vazby jakožto pull faktor pro syrské uprchlíky sice významně posouvají těžiště rozhodování mezi státy ve prospěch těch, kde jsou historicky nebo i v současnosti vytvořeny komunity stejného či obdobného původu, vyznání a přesvědčení, nicméně nejedná se o volbu kulturního prostředí jako takového, nýbrž rodinných vazeb. To dokládá jak akademická literatura, tak kvalitativní rozhovory se znalci Blízkého východu a jeho kulturních specifik.

Poslední stanovená hypotéza byla ověřována na základě indexu spotřebitelských cen

H_2 Celkový blahobyt občanů cílové země se přijetím migrantů zvýší.

Tumenova hypotézu kauzálního vztahu mezi poklesem indexu spotřebitelských cen a přílivu migrace lze v omezené míře přijmout v případě Německa, kde CPI sleduje krátkodobý pokles po přílivu migrační vlny. V případě Švédska nelze tuto hypotézu přijmout ani v omezené míře, neboť nebyla nalezena kauzalita ani mezi krátkodobými poklesy a přílivem migrace. V případě Švédska se může jednat o zvláštní případ, neboť je migrační politika založena na solidaritě a přijímání nejchudších, a tedy i nejméně vzdělaných, kteří mají větší předpoklad být pro stát finanční zátěží.

V dlouhém období byla H_2 v obou případech vyvrácena.

8. Závěr

Na základě zkoumání vztahů a proměnných figurujících v základních teoriích migrace lze dojít k závěru, že veškeré ekonomické teorie migrace, které byly prezentovány v první části, jsou aplikovatelné na vztahy vznikající v návaznosti na události Arabského jara na Blízkém Východě a následné přesuny syrského obyvatelstva. Přestože se celá událost migračních vln popisuje *ex definitione* jako migrace nucená, ne veškerá akademická literatura uznává čisté rozlišení na migraci dobrovolnou a nucenou. Petersen, Štica a další argumentují vstupem mnoha faktorů ekonomického, demografického či sociologického rázu.

Přijata byla H_1 :

H_1 : Existuje pravděpodobnost zaměstnání P_z , dle které se stát X může racionálně rozhodnout o výnosném přijetí agenta.

Výzkum naznačuje, že i přes veškeré dosavadní snahy o začlenění uprchlíků do společnosti a potažmo na trh práce, nejsou tyto snahy dostatečné, aby kompenzovaly míru přílivu uprchlíků. Ekonomická návratnost se tak může jevit jako nedosažitelná za předpokladu, že státy nezefektivní proces integrace.

Lze říci, že Švédsko zavedením řady programů na rozvoj a začlenění uprchlíků a uplatňováním disperzní politiky, která podněcuje k hlubší integraci do domovské komunity, dosahuje intenzivnější akulturační – integrační strategie. Je třeba ale zdůraznit, že zkoumáním kulturního diferenciálu bylo zjištěno, že Švédská kultura je napříč Evropou nejvzdálenější. Strategie intenzivnějšího začleňování a harmonizace kultur tak mohou do jisté míry kompenzovat tento počáteční nesoulad a je možné, že i z tohoto důvodu nelze na případu Švédska potvrdit hypotézu zvýšení celkového blahobytu občanů:

H_2 : Celkový blahobyť občanů cílové země se přijetím migrantů zvýší

V krátkém období a za určitých podmínek lze přijmout H_2 v modelu Německa. V případě Švédska a v dlouhém období u obou zemí nebyla potvrzena kauzalita inverzního vztahu CPI a přílivu migrace a nelze tedy v těchto případech H_2 přijmout na základě hypotézy formulované Tumenem.

Nulovou hypotézu lze přijmout v plném rozsahu na základě analýzy dat kulturního diferenciálu za pomoci Hofstedeho typologie kultur.

H_0 Kulturní prostředí nemá vliv na volbu cílové země

Zohlednění kulturních menšin v rámci států poskytuje možnost pro budoucí výzkum. Vyžadován by byl jednak přepočet kulturních faktorů hostitelské země podle podílu těchto menšin a za druhé o to hlubší výzkum v oblasti přejímání tradic a zvyklostí, neboť po určité době od příchodu do země bude jedinec vykazovat prvky hostitelské kultury kterou integruje do vlastní kultury. Neméně významný posun nastává zohledníme-li děti migrantů, kteří jsou již občany původně hostitelské země z pohledu jejich rodičů. I přesto lze očekávat, že budou ctít určité zvyklosti vlastní zemi původu rodičů, a i tento fakt by bylo nutné ve výzkumu zohlednit. Dále se otevírá také otázka dalších postojů a názorů, které se promítají do kompatibility přistěhovalců a domácího obyvatelstva na úrovni sociální i ekonomické, například metodou sémantického diferenciálu.

9. Seznam literatury

AIDA (2019a). *Flow Chart: German Asylum System*. Available at: <https://www.asylumineurope.org/print/425> [Accessed: 14 June 2019].

AIDA (2019b). *Short Overview of the Asylum Procedure - Sweden | Asylum Information Database*. Available at: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/sweden/short-overview-asylum-procedure> [Accessed: 14 June 2019].

AIDA (2019c). *Flow Chart - Sweden | Asylum Information Database*. Available at: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/sweden/asylum-procedure/general/flow-chart> [Accessed: 14 June 2019].

AIDA and ECRE (2019). *Regular Procedure - Germany. Asylum Information Database*. Available at: <https://www.asylumineurope.org/reports/country/germany/asylum-procedure/procedures/regular-procedure> [Accessed: 15 June 2019].

ASA (2012). *About ASA. American Sociological Association*. Available at: <https://www.asanet.org/about-asa> [Accessed: 2 June 2019].

Barcus, H.R. and Halfacree, K. (2017). *An Introduction to Population Geographies: Lives across Space*. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Berry, J.W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *APPLIED PSYCHOLOGY: AN INTERNATIONAL REVIEW* **46**(1):5–68.

Berry, J.W. (2001). A Psychology of Immigration. *Journal of Social Issues* **57**(3):615–631. doi: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00231>.

Borjas, G.J. (1985). Assimilation, Changes in Cohort Quality, and the Earnings of Immigrants. *Journal of Labor Economics* **3**(4):463–489.

Borjas, G.J. (1987). Self-Selection and the Earnings of Immigrants. *The American Economic Review* **77**(4):531–553.

Borjas, G.J. (1991). Immigrants in the U.S. Labor Market: 1940-80. *The American Economic Review* **81**(2):287–291.

Brettell, C. and Hollifield, J.F. (eds.) (2000). *Migration Theory: Talking across Disciplines*. New York: Routledge.

Castles, S. (2011). Bringing Human Rights into the Migration and Development Debate. *Global Policy* **2**(3):248–258. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1758-5899.2011.00116.x>.

Castles, S., Haas, H. de and Miller, M.J. (2013). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Macmillan International Higher Education.

Chen, J. and Choi, E.K. (1994). Trade Policies and Welfare in a Harris-Todaro Economy. *Southern Economic Journal* **61**(2):426–434. doi: <https://doi.org/10.2307/1059989>.

- Chládková, L. (2016). Vývoj integrace EU v oblasti migrační a azylové politiky. :8.
- Chvojková, P. and Hřebíčková, M. (2018). Psychologická Akulturace: Teoretické Přístupy a Metody Měření. *Ceskoslovenska Psychologie; Praha* **62**(2):153–172.
- Country Studies US (2017). Syria - STRUCTURE OF SOCIETY.
- Demuth, A. (2000). *Theoretical and Methodological Issues in Migration Research: Interdisciplinary, Intergenerational and International Perspectives*. Agozino, B. (ed.). Aldershot, Hants, England ; Brookfield, Vt: Ashgate Publishing Ltd.
- Dixon, T. (2017). What is “acculturation?” *IB Psychology*. Available at: <https://www.themantic-education.com/ibpsych/2017/11/29/what-is-acculturation/> [Accessed: 14 June 2019].
- DJH (1991). SUPREME HEADQUARTERS, ALLIED EXPEDITIONARY FORCE, OFFICE OF SECRETARY.
- EASO (2019). *Push and Pull Factors Database | EUROPEAN ASYLUM SUPPORT OFFICE*. Available at: <https://www.easo.europa.eu/push-and-pull-factors-database> [Accessed: 14 June 2019].
- Encyclopedia Britannica (2019). *Intergovernmental Committee on Refugees -- Britannica Academic.Britannica Academic*. Available at: <https://academic-eb-com.ezproxy.techlib.cz/levels/collegiate/article/Intergovernmental-Committee-on-Refugees/97121> [Accessed: 1 June 2019].
- EP (2019). *Infografika: počet žádostí o azyl podaných v EU mezi lety 2010 až 2016.Evropský parlament*. Available at: http://www.europarl.europa.eu/external/html/welcomingeurope/default_cs.htm [Accessed: 14 June 2019].
- European Commission and Directorate-General for Home Affairs (2014). *A Common European Asylum System*. Luxembourg: Publications Office.
- Eurostat (2019a). *Statistics Illustrated - Eurostat.POPULATION (DEMOGRAPHY, MIGRATION AND PROJECTIONS)*. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/population-demography-migration-projections/statistics-illustrated> [Accessed: 14 June 2019].
- Eurostat (2019b). *Asylum Statistics.eurostat - Statistics Explained*. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics#Citizenship_of_first-time_applicants:_largest_shares_from_Syria.2C_Afghanistan_and_Iraq [Accessed: 14 June 2019].
- Furnham, A. (2007). Culture Shock, Homesickness and Adaptation to a Foreign Culture. *Psychological Aspects of Geographical Moves: Homesickness and Acculturation Stress*. Amsterdam; Chicago: Leiden University Press [Imprint] Amsterdam University Press Chicago Distribution Center [distributor].

Ganong, L. and Coleman, M. (2014). *The Social History of the American Family: An Encyclopedia*. Available at: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.techlib.cz/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzkxNTg2NF9fQU41?sid=25aa823c-d5e8-47bd-aa91-69e2e51edfb1@pdc-v-sessmgr02&vid=0&format=EB&rid=1> [Accessed: 10 January 2019].

Henig, D. (2007). Migrace.

Hofstede, G. and de Mooij, M. (2010). The Hofstede model. *International Journal of Advertising* **29**(1):85–110. doi: <https://doi.org/10.2501/S026504870920104X>.

Hofstede Insights (2019). Country Comparison. *Hofstede Insights*. Available at: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/> [Accessed: 10 January 2019].

Ingleby, D. (2004). *Forced Migration and Mental Health: Rethinking the Care of Refugees and Displaced Persons*. Springer Science & Business Media.

Janků, K.S. (2016). Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem. *Sociální studia / Social Studies* **3**(1).

Jiří Čeněk (2015). Cultural dimension of individualism and collectivism and its perceptual and cognitive correlates in cross-cultural research. *'Journal of Education Culture and Society'* **2**. doi: <https://doi.org/10.15503/jecs20152.210.225>.

Laurence, J. (2012). *The Emancipation of Europe's Muslims: The State's Role in Minority Integration*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press.

Lee, E.S. (1966). A Theory of Migration. *Demography* **3**(1):47–57. doi: <https://doi.org/10.2307/2060063>.

Machková, H. (2015). *Mezinárodní marketing: [strategické trendy a příklady z praxe]*. Praha: Grada.

Malkki, L.H. (1995). Refugees and Exile: From 'Refugee Studies' to the National Order of Things. *Annual Review of Anthropology* **24**:495–523.

Martin, P.L. and Miller, M.J. (1980). Guestworkers: Lessons from Western Europe. *Industrial and Labor Relations Review* **33**(3):315–330. doi: <https://doi.org/10.2307/2522569>.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J.E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review* **19**(3):431. doi: <https://doi.org/10.2307/2938462>.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J.E. (1994). An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case. *Population and Development Review* **20**(4):699–751. doi: <https://doi.org/10.2307/2137660>.

Massey, D.S. and España, F.G. (1987). The Social Process of International Migration. *Science* **237**(4816):733–738.

Mekki-Berrada, A., Quosh, C., Deville-Stoetzel, B. and Chammay, R. (2015). Culture, Context and the Mental Health and Psychosocial Wellbeing of Syrians.

Migrationsverket (2018). Sweden's Resettlement Programme - 2018.

Migrationsverket (2019a). *The Swedish Resettlement Programme*. Swedish Migration Agency. Available at: <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Our-mission/The-Swedish-resettlement-programme.html> [Accessed: 14 June 2019].

Migrationsverket (2019b). *Different Reasons for Seeking a Residence Permit*. Swedish Migration Agency. Available at: <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Migration-to-Sweden/Different-reasons-for-seeking-a-residence-permit.html> [Accessed: 14 June 2019].

Minkov, M. and Hofstede, G. (2011). The evolution of Hofstede's doctrine. *Cross Cultural Management: An International Journal* **18**(1):10–20. doi: <https://doi.org/10.1108/13527601111104269>.

Nekby, L. (2012). Cultural Integration in Sweden. In: Algan, Y., Bisin, A., Manning, A. and Verdier, T. (eds.). *Cultural Integration of Immigrants in Europe*. Oxford University Press, pp. 172–209.

Oberg, K. (1954). Culture shock and the problem of adjustment to new cultural environments. *Anthropologist Health, Welfare and Housing Division*. Rio de Janeiro: United States Operations Mission to Brazil.

Oberg, S. (1995). Theories on inter-regional migration: An Overview.

OCHA Syria, HNP and CCCM (2019). Syrian Arab Republic: IDP Spontaneous returns.

OECD (2019a). *International Migration Database*. OECD.Stats. Available at: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG#> [Accessed: 13 June 2019].

OECD (2019b). *OECD Statistics. Consumer price indices CPIs- Complete Database*. Available at: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=221#> [Accessed: 15 June 2019].

OSN (1948). ÚMLUVA O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ. :14.

Palát, M. (2014). Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. *17. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 17th International Colloquium on Regional sciences. Conference Proceedings*. Hustopeče: Masaryk University Press, pp. 708–714.

Peace Insight (2019). *Syria: Conflict and Peace*. Peace Insight. Available at: <https://www.peaceinsight.org/conflicts/syria/> [Accessed: 13 June 2019].

Pedersen, P.J., Pytlikova, M. and Smith, N. (2004). Selection or Network Effects? Migration Flows into 27 OECD Countries, 1990-2000.

Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. **23**(3):256–266.

- Procházková Ilinitchi, C. (2010). Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik. *Acta Oeconomica Pragensia* **2010**(6):3–26. doi: <https://doi.org/10.18267/j.aop.319>.
- Quigley, J.M. (1972). An Economic Model of Swedish Emigration. *The Quarterly Journal of Economics* **86**(1):111–126. doi: <https://doi.org/10.2307/1880496>.
- Ravenstein, E.G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society* **48**(2):167–235. doi: <https://doi.org/10.2307/2979333>.
- Ravenstein, E.G. (1889). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society* **52**(2):241–305. doi: <https://doi.org/10.2307/2979333>.
- Samadová, J. (2018). Syria. *Untangling the Mayhem: Crises and Prospects of the Middle East*. 1st ed. Berlin; Bern; Bruxelles; New York; Oxford; Warszawa; Wien: Peter Lang.
- Sassen, S. (2001). *The Mobility of Labor and Capital: A Study in International Investment and Labor Flow*. Transferred to digital printing. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Schierup, C.-U., Hansen, P. and Castles, S. (2006). *Migration, Citizenship, and the European Welfare State: A European Dilemma*. 1. Oxford: Oxford University Press.
- Senate and House of Representatives of the United States of America (1946). International Refugee Organization. *INTERNATIONAL REFUGEE ORGANIZATION*:21.
- Silove, D. (2004). From trauma to survival and adaptation. *Forced Migration and Mental Health: Rethinking the Care of Refugees and Displaced Persons*. Springer Science & Business Media, pp. 29–50.
- Sjaastad, L.A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. *Journal of Political Economy* **70**(5):80–93.
- Statistisches Bundesamt (2019). *Bevölkerungsstand*. Statistisches Bundesamt. Available at: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Bevoelkerungsstand/Tabellen/zensus-geschlecht-staatsangehoerigkeit-2018.html> [Accessed: 14 June 2019].
- Štica, P. (2014). *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress.
- Taloyan, M., Johansson, L.M., Saleh-stattin, N. and Al-windi, A. (2011). Acculturation Strategies in Migration Stress Among Kurdish Men in Sweden: A Narrative Approach. *5*(3):198–207. doi: <https://doi.org/10.1177/1557988310368844>.
- Tobler, W. (1995). MIGRATION: RAVENSTEIN, THORNTWAITE, AND BEYOND. **16**(4):327–343. doi: <https://doi.org/10.2747/0272-3638.16.4.327>.
- Toušek, V., Kunc, J. and Vystoupil, J. (2008). *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Tumen, S. (2016). The Economic Impact of Syrian Refugees on Host Countries: Quasi-Experimental Evidence from Turkey.

Tureček, B. (2016). *Blízký východ nad propastí: cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky*. Vydání první. Praha: Knižní klub.

UN (2015). Všeobecná deklarace lidských práv.

UNHCR (2019). *Situation Syria Regional Refugee Response. Operational Portal. Refugee Situations*. Available at: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> [Accessed: 13 June 2019].

United Nations (2005). *United Nations Convention on Migrants' Rights*. Francie: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

United Nations (2019). *Globální Kompakt pro Migraci: Otázky a Odpovědi* «.United Nations Information Centre Prague. Available at: <https://www.osn.cz/globalni-kompakt-o-migraci/> [Accessed: 12 June 2019].

Veroff, J.B. (1995). *The Culture and Psychology Reader*. NYU Press.

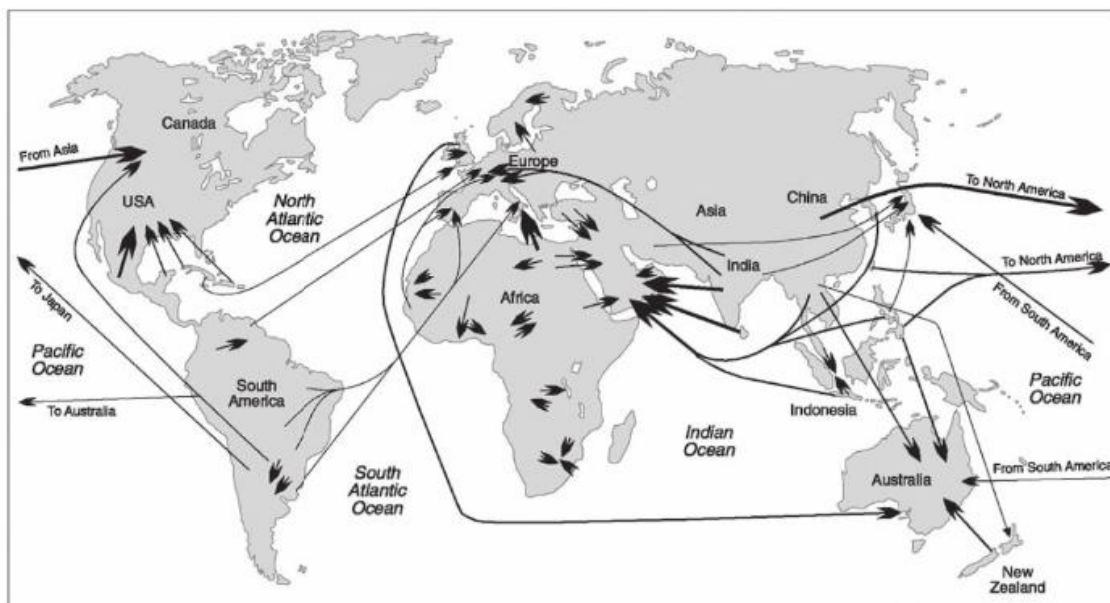
Vymětal, Š. and Šíchová, A. (2015). *Uprchlíci ze Sýrie : kulturní a psychosociální aspekty*. Praha: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR.

10. Seznam příloh

Příloha 1: Mezinárodní migrační toky od roku 1973	2
Příloha 2: Cíle OSN pro bezpečnou, řízenou a legální migraci.....	2
Příloha 3: Borjas (1987) imigrace do USA mezi lety 1951-1980	3
Příloha 4: Návrat uprchlíků do Sýrie v dubnu 2019.....	4
Příloha 5: Pyramida psychosociální podpory	4
Příloha 6: Srovnání kulturních dimenzí Německa, Sýrie a Švédska podle Hofstedeho.....	5
Příloha 7: Mapa dosahu syrských konfliktů mezi lety 2011 a 2019.....	5
Příloha 8: Tři přístupy k integraci.....	6
Příloha 9: Přesídlení uprchlíků mezi lety 2010 a 2013.....	7
Příloha 10: Přesídlení uprchlíků mezi lety 2010 a 2019.....	8
Příloha 11: Přepis rozhovoru s expertem na Blízký Východ, vedený v anonymním režimu	9
Příloha 12: Přepis rozhovoru s Ing. Janou Samadovou	15

11. Přílohy

Príloha 1: Mezinárodní migrační toky od roku 1973

(Castles *et al.* 2013, p.11)

Príloha 2: Ciele OSN pro bezpečnou, řízenou a legální migraci

Cíle pro bezpečnou, řízenou a legální migraci

(United Nations 2019, p.1)

TABLE 2—IMMIGRATION FLOWS TO THE UNITED STATES IN THE 1951–80 PERIOD

Country of Birth	1951–80 Immigration		1951–60 Immigrants as Percent of 1950 Population ^a	1971–80 Immigrants as Percent of 1970 Population ^a
	Total Number (in 1000s)	As Percent of 1980 Population ^a		
Europe:				
Austria	48.1	.6	.4	.1
Czechoslovakia	60.4	.4	.2	.1
Denmark	30.0	.6	.3	.1
France	90.1	.2	.1	.04
Germany	611.5	1.0	.7	.1
Greece	232.3	2.4	.6	1.1
Hungary	93.4	.9	.7	.1
Ireland	120.9	3.5	2.2	.5
Italy	524.8	.9	.4	.2
Netherlands	85.7	.6	.5	.1
Norway	45.1	1.1	.8	.1
Poland	244.9	.7	.5	.1
Portugal	204.2	2.1	.2	1.2
Romania	49.8	.2	.1	.1
Spain	71.2	.2	.04	.1
Sweden	41.9	.5	.3	.1
Switzerland	40.1	.6	.4	.1
United Kingdom	562.9	1.0	.4	.2
USSR	105.4	.04	.02	.02
Yugoslavia	147.0	.7	.4	.2
Asia and Africa:				
China (Taiwan)	331.9	1.9	.4	1.4
Egypt	46.4	.1	.02	.1
India	211.1	.03	.001	.03
Iran	59.1	.2	.01	.2
Israel	48.1	1.3	.7	.9
Japan	131.1	.1	.05	.05
Korea	314.8	.8	.02	.8
Philippines	478.9	.9	.1	1.0
Americas:				
Argentina	81.5	.3	.1	.3
Brazil	43.1	.04	.02	.01
Canada	676.4	2.8	2.0	.5
Colombia	165.5	.6	.4	.6
Cuba	611.9	6.3	1.5	3.2
Dominican Republic	251.9	4.3	.5	3.4
Ecuador	96.7	1.2	.3	.8
Guatemala	45.1	.7	.1	.5
Haiti	100.2	1.8	.1	1.3
Jamaica	221.7	10.3	.6	7.3
Mexico	1399.8	2.0	1.2	1.3
Panama	50.8	2.6	1.2	1.5
Trinidad & Tobago	88.0	8.0	.2	6.0

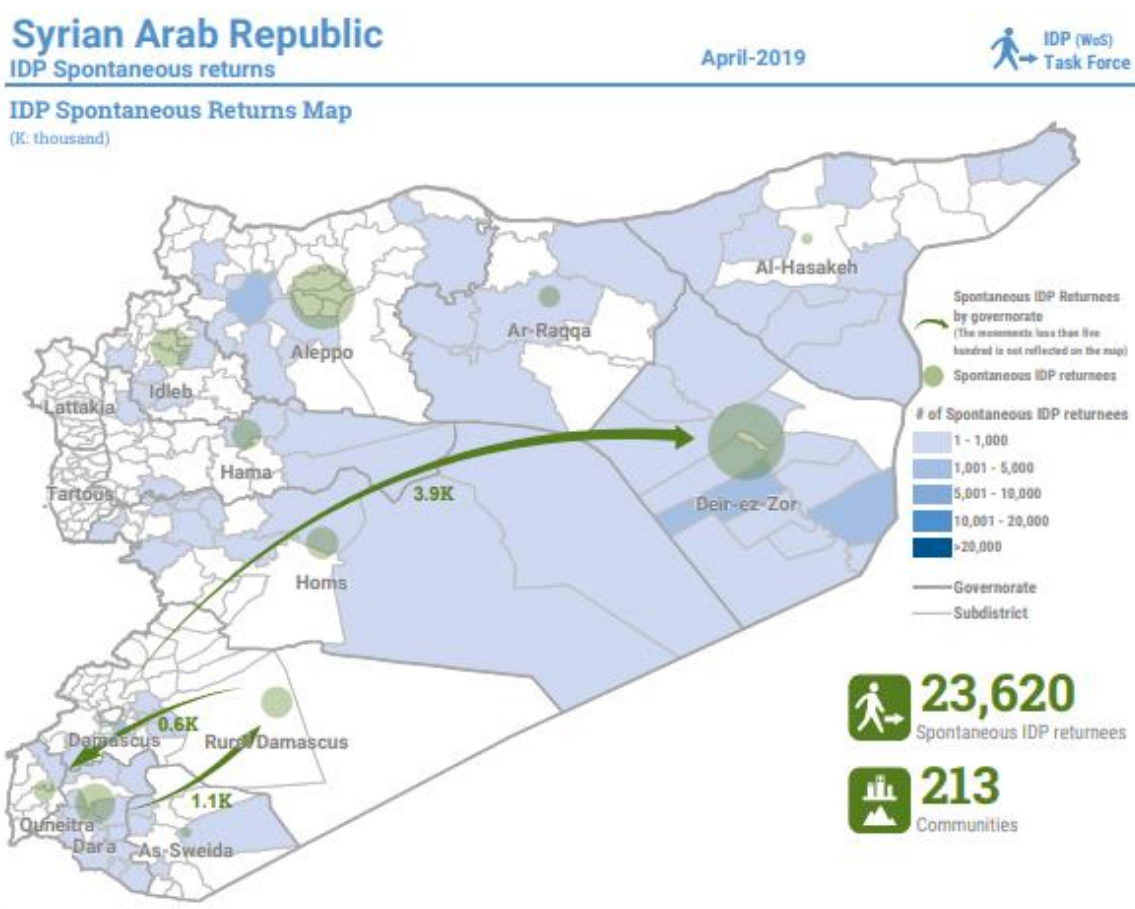
(Borjas 1987, p.541)

Příloha 5: Pyramida psychosociální podpory

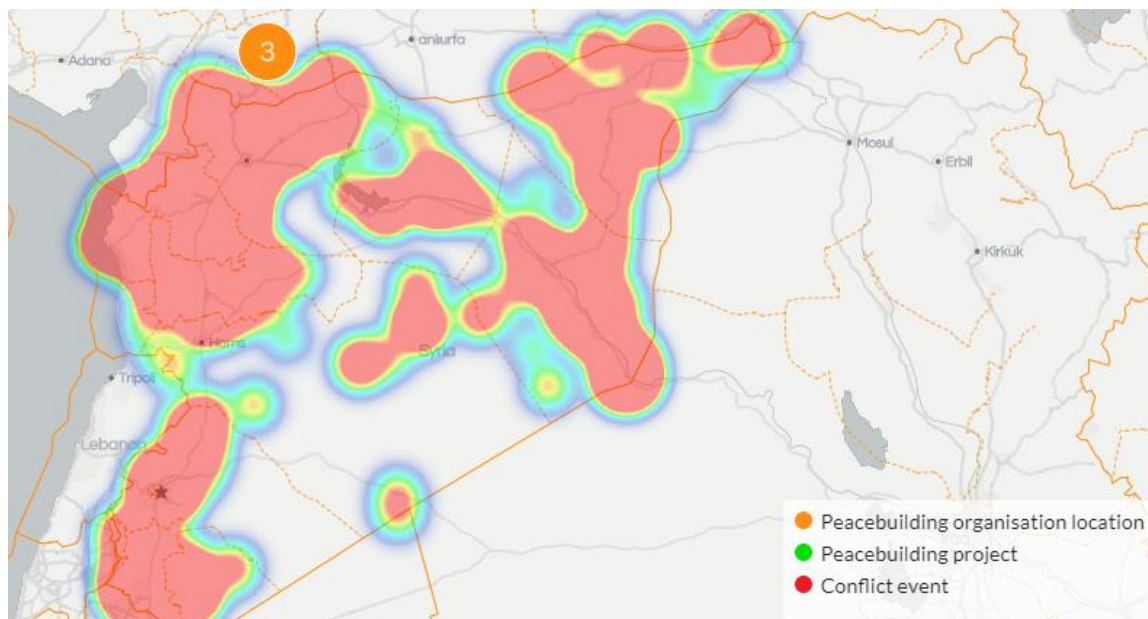
(Vymětal and Šichová 2015, p.10)

Příloha 4: Návrat uprchlíků do Sýrie v dubnu 2019

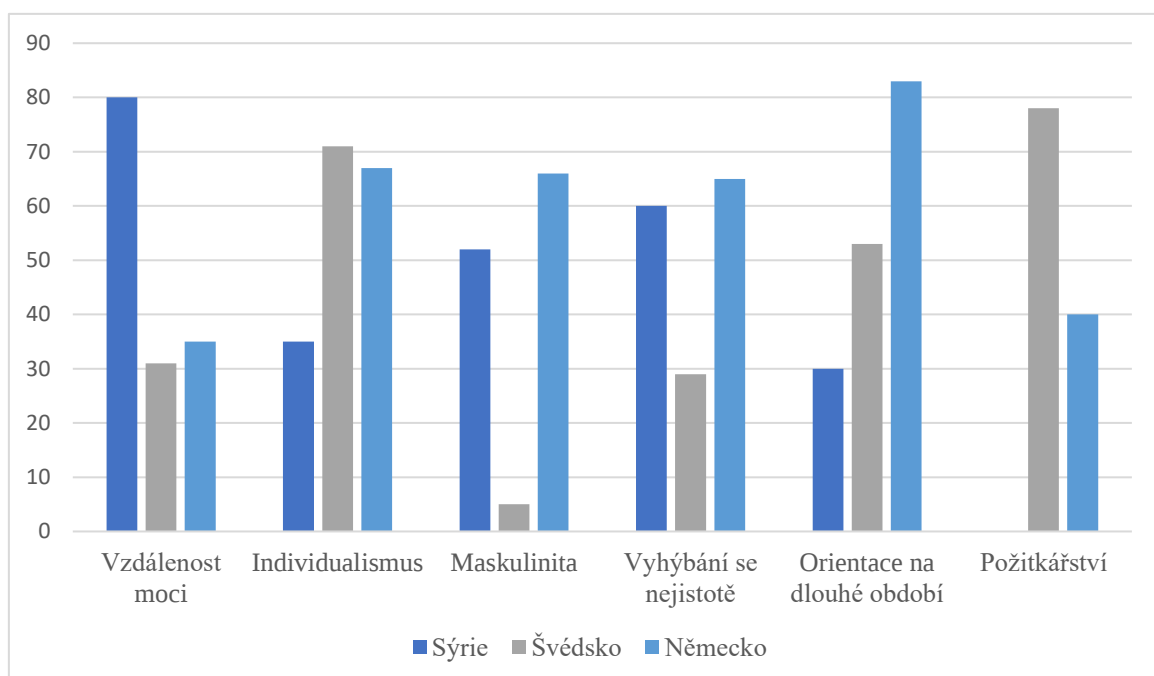
(OCHA Syria et al. 2019, p.1)

Příloha 7: Mapa dosahu syrských konfliktů mezi lety 2011 a 2019

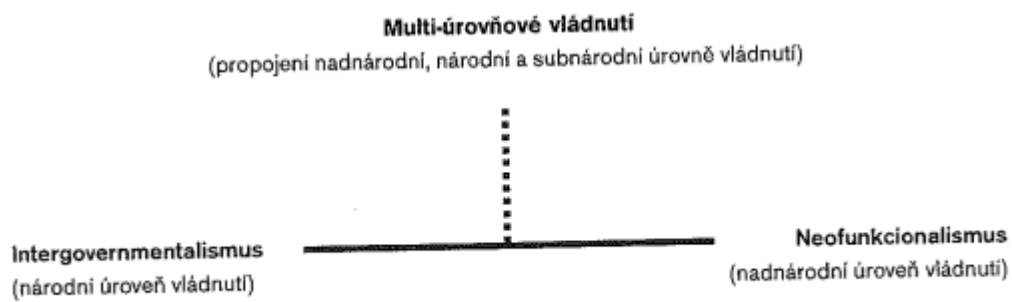
(Peace Insight 2019)

Příloha 6: Srovnání kulturních dimenzí Německa, Sýrie a Švédska podle Hofstedeho

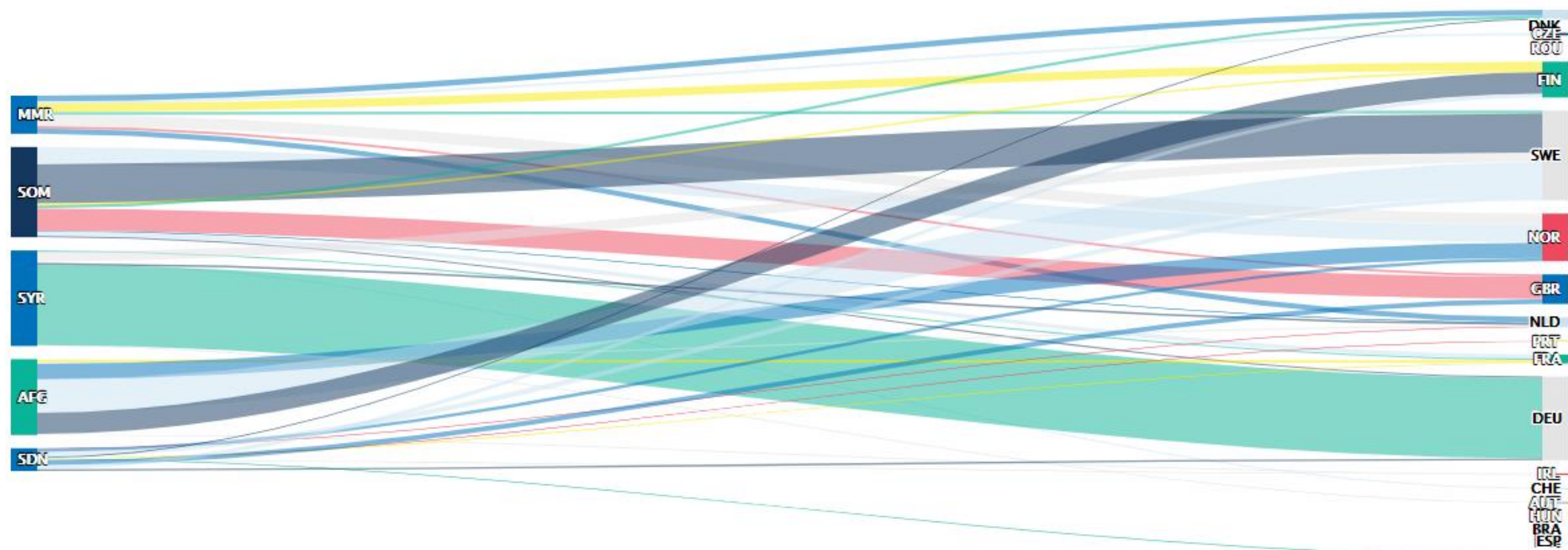

(Hofstede Insights 2019)

Příloha 8: Tři přístupy k integraci

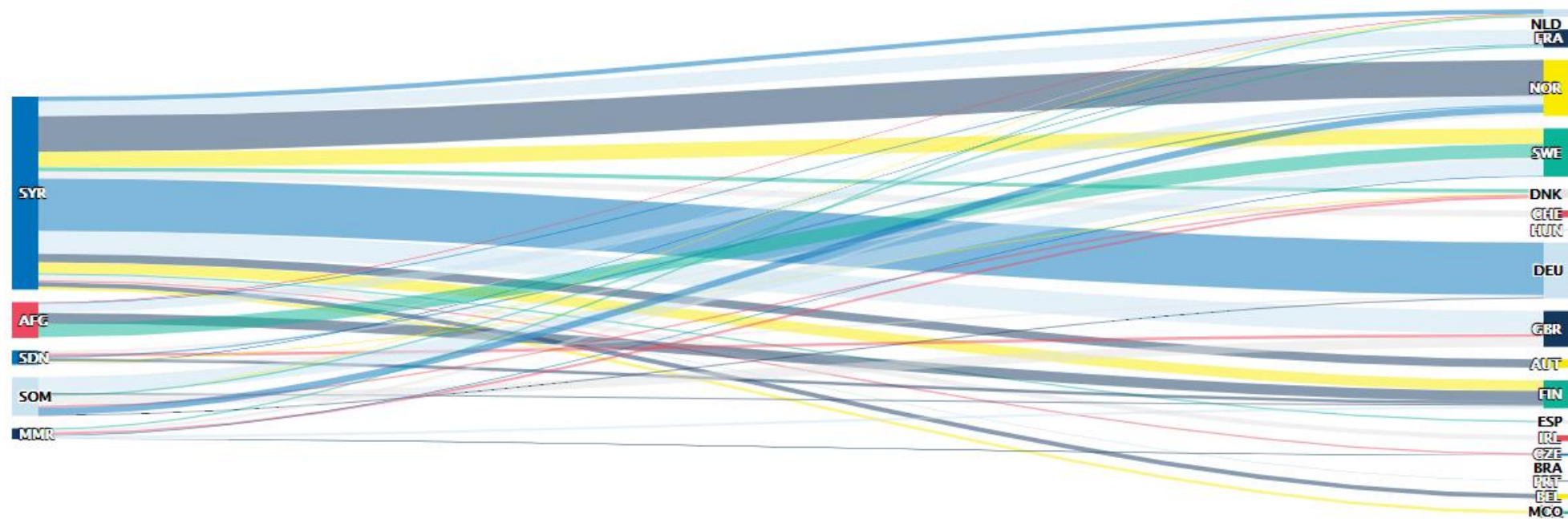

Príloha 9: Přesídlení uprchlíků mezi lety 2010 a 2013

(UNHCR 2019)

Příloha 10: Přesídlení uprchlíků mezi lety 2010 a 2019

(UNHCR 2019)

Příloha 11: Přepis rozhovoru s expertem na Blízký Východ, vedený v anonymním režimu

Následující nahrávka je vytvořena pro účely diplomové práce s názvem „Akulturace Syřanů v Evropě a její ekonomický dopad: případová studie Švédského království a Německé spolkové republiky“. Přepis nahrávky bude doručen respondentovi před odevzdáním práce k odsouhlasení jeho publikace. Nahrávka bude smazána nejpozději v den obhajoby diplomové práce.

Navštívil jste některé státy Blízkého Východu. Zaznamenal jste syrskou uprchlickou menšinu?

Ano, hlavně v Turecku, Libanonu a Jordánsku. V Jordánsku jsem byl když se spustila jedna z prvních velkých vln migrace. Konkrétně v Džeraši, který se nachází jižně od jednoho z největších tamních uprchlických táborů. V Džeraši se pohybovaly skupinky bezcílně bloumající v ulicích a autority nevěděly, jak na situaci reagovat. Stejně tak v Ammánu byla najednou spousta lidí, kteří neurčitým způsobem překročili hranice a nikdo je ještě nestihl zkontrolovat. Hodně se tam žebrale, ale lidi, kteří přicházeli do Ammánu byli zjevně velmi nábožensky založení. Ženy měly nikáby, ale je možné, že v rámci zakátu a islámské charity atd. Ti lidé mohli předpokládat, že když se budou prezentovat jako oddaní muslimové, tak si více vydělají a dočkají se větší pomoci ze strany náboženských organizací ale i místních kolemjdoucích. Toto je jeden z velkých problémů smysluplného čtení krize, protože ať už zde v Evropě nebo v regionu se každý snaží dosáhnout nejlepšího výsledku pro sebe samého. Arabové obecně mají poněkud zvláštní přístup k něčemu jako je objektivní pravda či skutečnost. Jsou to lidi, kteří žijí příběhy a na první, druhý, třetí pohled se mohou věci jevit jinak, než jsou ve skutečnosti. Špatně se to odhaduje.

Dále jsem viděl v Turecku v Istanbulu, východně od Sultan Ahmetu, čtvrt', kterou více méně ovládají majetnější syrští uprchlíci, kteří si mohli dovolit život v Istanbulu. Jinak samozřejmě jsou zde i ty sběrné tábory u hranic.

V Libanonu jsou například velké tábory severovýchod země. V kontextu rozhovorů je ale těžké vydělit syrskou uprchlickou vlnu a historickou palestinskou migrační vlnu, jelikož velké tábory, Sabra, Šatíla a tak dále původně vznikaly pro Palestince. V Jordánsku i v Turecku je odlišení uprchlíka snadné, v Libanonu je to o něco těžší, protože používají stejný jazyk a dialog.

Začleňují se tito syrští migranti, kteří se usídlili v okolních státech snadno do společnosti?

Začlenění v rámci arabského světa je problematické. Snadno se začlení kulturně, ale z hlediska vstupu na trh práce to nebude snadné. V Libanonu je velká nezaměstnanost a v těchto státech hrají důležitou roli pro zisk zaměstnání osobní, rodinné a klanové vazby, které ti uprchlíci zkrátka nemají.

Sdružují se v rámci těchto států do homogenních komunit?

Je těžké jednoznačně říci, zda tomu tak opravdu je. Například v Bejrútu je to dáno geograficky. V západním cípu jsou relativně majetní sunnitští Arabové, na jihu jsou vyznavatelé Hizballáhu, na východě křesťané čímž pádem vzniká omezený prostor v rámci hlavního města, kde se mohou usídlit ti, kdo žádné této definice nespádají. Aniž bych byl expertem a urbánní uspořádání, tak ten faktor tam je. Samozřejmě, chtějí být se svými, což je logické i z hlediska stejné ekonomické situace, společných známých, rodinných vazeb, ale zároveň jim v tomto případě prostředí neumožňuje být jinde.

Je vidět jazyková vybavenost či úroveň vzdělání?

Je to případ od případu. Sýrie má poměrně dobrý vzdělávací systém. Často umí cizí jazyk ať už anglický či francouzský. Nelze říct, že by prchala pouze lůza či pouze elity. Prchali všichni. Dá se říct, že pro příslušníky elit bylo snazší dostat se dál do Evropy. Podle mého odhadu, pokud by se udělal nějaký statistický propočet, je vysoce pravděpodobné, že do Evropy by přicházeli ti vzdělanější právě z toho důvodu, že si to mohou dovolit, protože ta cesta je nesmírně drahá. Zatímco ti, kteří nebyli dostatečně majetní, aby mohli podniknout cestu do Evropy, tak se rozptýlili do okolních zemí – v Jordánsku, v Turecku, v Libanonu.

Z hlediska té cesty, která dominuje a jaká mohou být úskalí této cesty?

Dominuje Východní cesta, na které se slévali zejména Syřani, Afgánci, Pákistánci a Iránci. Jednak balkánská trasa Makedonsko-Srbská, která se později uzavřela poté co Orbán nechal vystavět ploty. Někteří hovoří o uzavření trasy, což není úplně přesné, spíše se odklonila a začalo se více „využívat“ Řecko, které se ale také přesytilo a nebylo průchozí. Těch tras je celá řada. Pokud bychom měli uvést příklad z regionu, Iránci například využívali dlouho bezvízového styku se Srbskem, kam mnoho z nich přiletělo a pokračovali dále ze Srbska. Nicméně ukázalo se, že je obtížné opustit Srbsko, které je do určité míry policejním státem.

Ať už ale migranti z Blízkého Východu využívali kteroukoli z tras, cílem bylo vždy Rakousko. Jakmile se dostali do Rakouska, dál už to v rámci Schengenského prostoru měli snazší. U Švédska jako takového, tam se jednalo spíše o zvací dopisy či přerozdělování na základě evropského systému, ale cíl trasy ve smyslu tvrdé migrace, kdy by se v místě uprchlíci vyvojili z vlaků, to si myslím, že tam úplně neprobíhalo.

Jsou muslimové limitováni z hlediska participace na kapitálových trzích?

Nejsem na tuto oblast expert, nicméně není problém například s půjčkou jako takovou, ale s institutem úroku. V tomto ohledu bych Vás odkázal na islámské bankovníctví, kde bude nejspíše řada specifík pro Sunnitskou a Šiitskou větev.

Z hlediska kulturního, existuje podle Vás nějaký důvod, podle kterého si vybírají cílovou zemi? Nebo spíše zůstanou v zemi, kde se prvně zaregistrují na základě Dublinských dohod?

Já si myslím, že většina z nich o Dublinských dohodách buď neslyšela nebo pokud ano, tak je možné, že v nějakém pokřiveném významu. Nicméně myslím si, že budou zpravidla mířit tak, kde mají nějaké známé, kde je čeká nějaká komunita. Obecně situace lidí, kteří přicházejí Východní trasou je trochu jiná než situace migrantů z Afriky, kteří cestují po té jižní trase, protože nějaká historická přítomnost arabských nebo perských komunit v Evropě je. Už historicky existovaly iránské komunity v Hamburgu, ve Frankfurtu, Syrské a Libanonské komunity v Berlíně a tak dále. Byla řada případů, kdy ti, kdo měli dostatek peněz a tušili, že nebude dobře, vyrazili do Evropy, když ještě nebyl ten přetlak a oni měli za kým jít. Poté samozřejmě nastává ten balónový efekt, kdy za nimi posléze šli jejich příbuzní a známí. Pak je problém ještě v tom, že záhy se z migrace stal výnosný byznys. Na Facebooku začaly vznikat různé skupiny jejichž prostřednictvím migranti a bohužel i pašeráci komunikují. Z příspěvků v těchto skupinách je zcela evidentní záměr nasměrovat migranty na určitou cestu a přesvědčit je o tom, že je to nejvýhodnější volba, přičemž je zřejmé pokřivení informací o tom, jak to bude probíhat a tak dále.

Faktory jsou tedy kulturní, klanové, rodinné ale také finanční, ke kterým se pak přidají faktory vlivu evropských autorit, které je mohou odklonit do jiné země. Nicméně, vzhledem k existenci Schengenského prostoru nic jim de facto nebrání následně cestovat do původní cílové země.

Pokud se budeme bavit o těch rodinných vazbách, jak silné jsou? Je určující to, aby se do daného místa mohla přesunout vždy celá rodina? Nebo jste se setkal i s tím, že by se mohli snažit o diverzifikaci analogicky například k teorii Nové ekonomie pracovní migrace, kdy se snaží nějakým způsobem zajistit proti možnosti, že se jim v jedné zemi nepovede dobře?

Na tohle bohužel nedokážu odpovědět. Logicky by mělo smysl tímto způsobem diversifikovat portfolio cílových zemí, ale to by předpokládalo, že jsou dokonale seznámeni s politikami jednotlivých států, a i jejich sociálním systémem. Zpravidla se ale nestává, aby celá rodina cestovala pohromadě. Většinou našetří na cestu jednoho či dvou. Často sledujeme případy, kdy například děti cestují samy, ujmou se jich známí v oblasti a následně mohou vypravit zvací dopisy a zbytek té rodiny se přesouvá de facto semi-legální cestou za pomoci programu na sdružování rodin.

Ještě k té diverzifikaci: V tom případě by se do jisté míry předpokládalo, že ti lidé chtějí cíleně ten systém využít a já si myslím, že takto zkrátka neuvažují. Ze strany těch pašeráků jim mohou být nějaké informace tímto způsobem prezentovány, ale dle mého názoru o ten zisk jim nejde. Rodina a vazby jsou pro ně mnohem důležitější.

Jak vypadá běžný pracovní den na Blízkém Východě? V čem se liší od evropského?

Celý pracovní den je posunutý o několik hodin zejména z důvodu teplot. Vstávají později, ale pak déle pracují a žijí déle do noci. Nelze to ale zcela paušalizovat, v případě zemědělství naopak budou vstávat dříve, aby co nejvíce stihli před tím, než teploty dosáhnou vysokých hodnot.

Lze obecně říci, že z hlediska pracovní výkonnosti se to nežene do extrému.

Začlenění do běžné evropské pracovní doby určitě představovat problém může. Zejména pak evropské trendy snižování počtu hodin na pracovišti a udržení maximální produktivity cestou určité automatizace při vysoké pracovní flexibilitě, to je model, který není kompatibilní.

Specifikem, které teoreticky může vyžadovat krátkou adaptaci je fakt, že v arabském světě připadá víkend na pátek a sobotu. Z hlediska tíhnutí k dodržování tradic lze připustit, že by to pro některé jedince mohlo znamenat obtíž.

Je nějaký prvek, který znesnadňuje monitorování nebo začleňování Syřanů v Evropě?

Určitým problémem je bezesporu to, že bude přicházet spousta migrantů, kteří budou tvrdit, že jsou Syřané, ať se jedná o Afgánce nebo Íránce, a to z toho důvodu, že tam panuje přesvědčení, že Evropa „soucí“ pouze se Sýrií, ale nikoli s dalšími státy. Kvantitativní

výstupy tedy mohou být velmi ovlivněny faktem, že vstupní data mohou být nepřesná, a to v řádu statisíců až milionů jednotek.

Je nějaký způsob, jak může evropský systém určit, zda je dotyčný Syřan?

Zřizovaly se střediska, kde se mělo nějakým způsobem dokazovat, zda jsou dotyční Syřané, nicméně buď doklady neměli nebo byly falšované. V případě, že se prokázala nepravost argumentovali tím, že pravé doklady jim byly odcizeny a aby se mohli dostat ze Sýrie pořídili si na cestu falešné. Občanství samozřejmě mohlo být ověřováno do jisté míry i tím, zda ovládají arabštinu, ale je otázka nakolik by to bylo legálně průchozí a dále pak nakolik evropská strana disponuje prostředky – zejména lidmi, kteří dokážou bezpečně identifikovat, zda dotyčný umí arabsky, a to ještě s Levantským dialektem, který se používá v Sýrii.

Myslíte, že by bylo možné začlenit do těchto kontrol starousedlické syrské komunity?

Vzhledem k tomu, že migrace jim do jisté míry snižuje společenský statut a znesnadňuje působení na trhu práce, dokáží si představit, že by to možné bylo. Ale je otázkou, zda by daný stát s takovým systémem uměl pracovat.

Mimo problematiku Blízkého Východu máte zkušenosti i z oblasti azylové politiky, mohl byste popsat, jak je uchopena v České republice?

V České republice v podstatě kompletní agendu cizinců, běženců, migrantů, azylové ochrany, pobytů a tak dále řeší v zásadě dvě instituce. Tou první je odbor azylové a migrační politiky ministerstva vnitra (OAMP pozn. autorky), což je největší součást ministerstva vnitra a sama je větší než všechny jeho ostatní součásti dohromady. Ve většině okolních zemí je samostatným úřadem. Druhou je cizinecká policie, což je shodou okolností největší část policie, protože její agenda je zkrátka obrovská.

Zásadní rozdíl je v tom, že OAMP řeší správní rovinu agendy. Primárně to, nakolik daná osoba splňuje požadavky, které jsou kladeny zákonem – převážně zákonem o cizincích pro udělení určité formy pobytu – přechodného či trvalého. Oproti tomu cizinecká policie funguje jako „law enforcement“, tedy vynucovací aspekt. Dlouhodobě ověřuje, kde žadatelé bydlí a kde jsou dohledatelní, aby se od okamžiku, kdy se dostanou na české území za účelem získání nějaké formy pobytu, nepohybovali neznámo kam. Jejich monitorování je důležité zejména v souvislosti se schengenským prostorem. Zároveň částečně zajišťuje silovou část

azylové a migrační politiky – kontroly na hranicích, interní kontroly nákladních vozů a tak dále.

Z jaké pozice se zaměstnanec OAMP dostane do kontaktu s žadateli o azyl?

Pokud bude nastupovat na OAMP a nepůjde přímo na nějakou pozici obsazenou prostřednictvím výběrového řízení, téměř vždy nastoupí na pozici tzv. Bezpečnostního referenta státu. Je to člověk sedící na okénku na Chodově či na ministerstvu vnitra na Letné. Referent bezpečnosti státu v podstatě primárně nabírá a kontroluje podkladové materiály, které jsou využívány pro následnou právní a správní analýzu toho, zda daná osoba splňuje podmínky získání určitého typu pobytu či povolení. To znamená, že kdokoli z venku nastoupí na OAMP se automaticky dostává do první linie a až jak pokračuje, dostává se hlouběji do organizace, přičemž postup může být velmi rychlý z důvodu velké rotace lidí na úřadě. Tam se dostává do styku přímo s žadateli nebo u řady národností s jejich právními zástupci, kteří jsou často zprostředkováni neziskovými organizacemi, které se zabývají uprchlickou a migrační tematikou.

Jak se v rámci azylového řízení rámci tohoto procesu se řeší i ti, kdo přijeli úplně bez dokladů?

V těchto případech to funguje trochu jinak. To jsem bohužel osobně nedělal. To spadá spíše pod cizineckou policii. Mohou se stát dvě věci. Buď to zkusí přes letiště. Byly případy, kdy lidé nastoupili na letadlo a veškeré doklady během letu zlikvidovali, aby v okamžiku přiletu nebyli identifikovatelní. Nebo mohou také bez dokladů nasednout na kamiony. To pak řeší přímo cizinecká policie. Může dojít k dočasnému zadržení a následně i deportaci, což je ovšem ojedinělé, jelikož v pozadí zpravidla musí proběhnout správní proces. Většinou jsou po dobu tohoto řízení umísťováni do „zadržovacích“ zařízení, například na zastávce u Brna. V českých poměrech se ale nejedná o masové tábory, které jsou zřízeny například v Řecku. V ČR se skutečně bavíme o jednotkách případů.

Měl jste možnost navštívit nějaká zadržovací zařízení?

Měl jsem možnost navštívit například Zastávku u Brna. Přijde mi, že ubytování je příjemné a pohodlné. Pohyb je sice omezen, ale rozhodně se nejedná o vězení. Je ale faktem, že pokud chtějí z tohoto zařízení odejít, musí vždy nahlásit kam odchází, kdy se vrátí a kolik u sebe mají peněz a podobně. Spousta z nich se pak ale nevrátí.

Příloha 12: Přepis rozhovoru s Ing. Janou Samadovou

Následující nahrávka je vytvořena pro účely diplomové práce s názvem „Akulturace Syřanů v Evropě a její ekonomický dopad: případová studie Švédského království a Německé spolkové republiky“. Přepis nahrávky bude doručen respondentovi před odevzdáním práce k odsouhlasení jeho publikace. Nahrávka bude smazána nejpozději v den obhajoby diplomové práce.

Jste spoluautorkou titulu „Untagling the Mayhem: Crises and Prospects of the Middle East“, do které jste mimo jiné napsala i kapitolu o Sýrii. Co Vás váže k Blízkému Východu?

V Libanonu mám rodinu, za kterou se pravidelně vracím. Jsem napůl Libanonka a vyrůstala jsem tam. Až do maturity jsem tam chodila do školy, takže prostředí Blízkého Východu znám velmi dobře a ovládám samozřejmě i arabský jazyk.

Od počátku migrační krize do Libanonu přišlo podle UNHCR více než 950 tisíc syrských uprchlíků. To by znamenalo, že je nyní každý 6. obyvatel Libanonu Syřan. Zaregistrovala jste tuto změnu při návštěvách Libanonu? Pokud ano, jak se projevuje ve společnosti?

Určitě ano. Jsou tam jednak bohatí Syřané, kteří se stihli včas rozhodnout pro opuštění Sýrie a mají normálně pronajaté byty (nejen v Libanonu). Jejich děti normálně chodí do školy a jejich přítomnost není nijak zvlášť znát, ale je tam přítomna i druhá významná skupina a tou jsou ti nejchudší. Nemají kde bydlet, a tak jsou často na ulicích a žebrají. Snaží se sehnat práci jako dělníci, trhovci a podobně. Jejich přítomnost je citelnější. Prarodiče bydlí přímo v Bejrútu, kde je situace velmi vyhrocená, žebrajících je hodně, mají malé děti, které žebrají také.

Lze proporcionálně říci, zda je v Libanonu více chudých či bohatých?

Myslím si, že určitě více těch chudých. Ti bohatší míří zpravidla dál než jen do Libanonu, většinou ani nemají status uprchlíka, zařídí si běžně pobyt a pracují v zahraničí. Pozice lidí se statusem uprchlíka, který mají zaznamenaný v cestovním pase je totiž trochu jiná. Nemohou vykonávat všechny práce, nemohou žádat o běžná víza. Ale dostávají určitou materiální podporu od UNHCR.

V Libanonu situace na trhu práce není příliš příznivá, panuje vysoká nezaměstnanost a řada lidí se ocitá na hranici chudoby, takže spíš míří dál do Evropy. Libanon má také již

„zkušenost“ s palestinskými uprchlíky, kteří přišli před 50 lety, ale jsou v oblasti dodnes. Žijí ve svých komunitách – v kempech, které „dostali“ a z nichž se staly de facto uzavřená městečka, kde libanonská vláda a policie nemá v podstatě žádnou moc a není jako autorita uznávána. Proto se Libanon možná do jisté míry obává dávat Syřanům podobné zázemí v podobě vyhrazených kempů. Jsou rozptýlení v oblasti a nemají žádná pevná obydlí.

Jazyk a kultura Libanonu a Sýrie jsou si prý nejpodobnější v regionu, je to mu opravdu tak nebo sledujete nějaké zásadní rozdíly?

Jazyk je bezpochyby podobný. Z hlediska historie Libanonu, Syřané v něm měli vždy velký vliv, a to už od občanské války právě kvůli Palestincům. Až do roku 2005 měli Syřané svoji armádu v Libanonu. Žádné politické rozhodnutí nebylo přijato, aniž by předtím nebylo konzultováno se syrskou vládou. Dá se říct, že se jednalo o okupaci, která skončila až vzpourou po zabití libanonského premiéra.

Libanonci se syrským režimem nemají historicky kladnou zkušenost. V zemi je příliš nechtějí také z toho důvodu, že v Libanonu není dost pracovních pozic a Syřané jsou schopni práci vykonat levněji a tím ji berou místním.

Je nějaký specifický sektor pracovního trhu, na který se podle Vás Syřané začleňují nejčastěji?

Zejména v sektoru služeb, manuálních pracích a dalších. Co se týče kvalifikací, nejsou v Libanonu nijak standardizovány a nemohou tedy ochránit domácí pracovníky.

Je kulturně přijatelné, aby Syřanky pracovaly nebo je jejich role obyčejově vymezena na péči o rodinu a zázemí?

Nemohu hodnotit kulturu Sýrie z důvodu jiného fungování společnosti pod nadvládou jiného režimu, nicméně z pohledu Libanonu je běžné, že se dívky ihned po ukončení základního vzdělání vdávají. Hodně to záleží na příslušnosti ke společenské vrstvě.

Je v arabské kultuře běžné, aby se ženy vzdělávaly na univerzitním stupni?

V Libanonu vesměs ano, ale pouze pokud si to mohou dovolit. Státní univerzita je v zemi pouze jedna, ostatní jsou placené, z čehož logicky vyplývá, že je na ní velký přetlak.

V Sýrii většina lidí umí anglicky a francouzsky.

Z hlediska akulturace, jaký prvek evropské (případně německé či švédské) kultury je podle Vás nejobtížněji překonatelný pro migranta z Blízkého Východu?

U Arabů jsou dvě skupiny, jedna, která se zcela integruje do zahraniční společnosti mimo jiné z důvodu dobré jazykové vybavenosti. Druhá skupina se nesnaží do společnosti integrovat, sdružuje se v komunitách a nezapojuje se na trhu práce.

Velkým problémem je ale i postoj současné společnosti, která je ne vždy připravena ho přijmout pod tíhou předsudků či mediálních kampaní.

Jsou nějaké země, které si migranti Blízkého východu vybírají více než jiné?

Míří zejména tam, kde už mají nějakou vazbu, posléze se k nim přidává širší rodina a známí. Mezi tyto země patří právě Skandinávie, Německo a další. Dalším důvodem možná je, že tyto státy jsou prezentovány jako ráj na zemi, a tak není překvapivé, že se uchylují do těchto zemí. Řada z nich nikdy necestovala, a proto se mohou řídit takovýmito „obecně známými“ skutečnostmi.

Navracejí se nyní Syřané do vlasti nebo se zatím jejich počty v Libanonu nemění?

Ano, v současné době se situace trochu uklidňuje a řada z nich uvažuje o návratu. Není to ale zcela jednoduché. Určité zdroje říkají, že se prochází seznam jmen lidí, kteří se chtějí vrátit a pouze Bashar Assad určí, kdo se vrátit smí. Řada uprchlíků se tedy ani nemá kam vrátit, jelikož protestovali veřejně proti režimu nebo emigrovali za nějakých přitěžujících okolností. Tito lidé už se do Sýrie vrátit nemohou.

